

ЕДНА ПОСОКА
МНОГО ВЪЗМОЖНОСТИ

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014 г. - 2020 г.

Европейски земеделски фонд за развитието на селските райони: Европа инвестира в селските райони

Проучване на въздействието на СВОМР върху социално-икономическото развитие на територията на МИГ Белене – Никопол и удовлетвореността от прилагането на СВОМР в общността

Този документ е създаден в изпълнение на Споразумение №РД 50-11/25.01.2017 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на Стратегията за Водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“

от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 година, подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Обединени
Български
Консултанти

United
Bulgarian
Consultants

Декември, 2021 г.

Съдържание:

1.	Методология на проучването	3
2.	Анализ на въздействието. Основни понятия.	6
3.	Стратегията за ВОМР в контекста на националното прилагането на подхода.....	9
4.	Прилагане на СВОМР на местно ниво от МИГ	19
4.1.	Обща информация	19
4.2.	Дейности на МИГ по години	22
4.3.	Напредък по приоритети и мерки.....	32
5.	СВОМР в контекста на усвоените европейски средства на общинско ниво	39
5.1.	Община Белене	41
5.2.	Община Никопол.....	48
6.	Въздействие на СВОМР върху икономическото развитие на територията	57
6.1.	Макроикономически базови показатели	59
6.2.	Основни икономически показатели на областно и общинско ниво.....	61
6.3.	Селско стопанство.....	66
6.4.	Преработка и производство на храни.....	71
6.5.	Въздействие върху други сфери на икономиката, диверсификация	73
7.	Въздействие на СВОМР върху социалното развитие на територията	77
7.1.	Демографска ситуация	78
7.2.	Заетост и безработица	83
7.3.	Повишаване на доходите	87
7.5.	Бедност и социално изключване	94
8.	Въздействие на СВОМР върху опазването на околната среда.....	97
8.1.	Климат и намаляване емисиите от парникови газове	98
8.2.	Енергийна и ресурсна ефективност	103
8.3.	Възобновяеми енергийни източници.....	107
8.4.	Опазване на биоразнообразието	109
8.5.	Приоритети в Стратегическия план за ОСП за опазване на околната среда	111
9.	Удовлетвореност на местната общност (резултати от анкетно проучване).....	113

1. Методология на проучването

Настоящото „Проучване на въздействието на СВОМР върху социално-икономическото развитие на територията на МИГ Белене – Никопол и удовлетвореността от прилагането на СВОМР в общността“ е изготвено в изпълнение на Договор за услуга между Сдружение „Местна инициативна група Белене-Никопол“ и Обединени български консултанти ООД, съгласно Споразумение за изпълнение на Стратегия за водено от общностите местно развитие № РД 50-11/25.01.2017 г. за прилагане на подмярка 19.2. „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ по Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г.” и в изпълнение на дейностите по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на СВОМР“. Според системата за мониторинг, заложен в Стратегията за ВОМР на МИГ Белене-Никопол, наблюдението на СВОМР, оценките и анализите се извършват съвместно от УС, екипа на МИГ и външни експерти. Проучването е пряко свързано с необходимостта от актуална информация относно напредъка в постигане на набелязаните в Стратегията цели. Темата на проучването е заложен в Раздел 8 „Описание на уредбата за управлението и мониторинга на стратегията, която показва капацитета на местната група за действие да изпълни стратегията, и описание на специфичната уредба относно оценката“, т. 8.4. „Описание на системата за мониторинг и оценка“ на Стратегията за ВОМР на МИГ Белене-Никопол, като част от инструментариума за извършване на мониторинг и събиране на данни.

Анализът има за цел да проследи постигнатите до този момент въздействия на прилагането на мерките на Стратегията за ВОМР – икономически, социални и екологични, да изследва нагласите сред местната общност относно прилагането на подхода и ако е необходимо, до края на преходния период (2023 г.) да се планират корекции и да се приложат добри практики. Получените резултати ще съдействат за по-ефективното и по-ефикасно прилагане на СВОМР, ще улеснят работата на екипа на МИГ, както и ще помогнат за по-доброто планиране на нова Стратегия за следващия Програмен период до 2027 г.

Тъй като по повечето мерки на СВОМР са проведени процедури, отворени са приеми и са одобрени проекти, а МИГ има допълнително финансиране за преходния период и бюджетите по някои мерки са увеличени, настоящото проучване се явява и нещо като

разширена междинна оценка на въздействието. Основната цел е да очертае какви са положителните тенденции и проблемите в прилагането на Стратегията, удовлетворени ли са интересите на всички идентифицирани заинтересовани страни, ефективна ефикасна ли е работата на екипа на МИГ, какво още може да се направи за популяризиране на подхода BOMP, какво е нивото на одобрение на местната общност. Използван е широк набор от критерии – доколко и как подходът BOMP има принос за промяната на икономическите, социални и екологични показатели на територията в самия процес на прилагане; има ли и какви са ползите от намесата не само на равнище подпомогнати бенефициенти, но и за цялата общност; дали, но и как се постигат заложените цели; какви са етапите досега и какви трябва да са стъпките в бъдеще. Важна цел е и възможността за правене на промени - в самата Стратегия или в дейността на МИГ. Анализът на въздействието по време на изпълнението изработва препоръки за корекции там, където те са необходими.

Анализът за въздействието на СВOMP върху социално-икономическото развитие на територията е основан на обобщени данни за периода от началото на прилагане на Стратегията през 2018-та година до ноември 2021 г., както и дейностите на МИГ в периода 2016-2021 година. В него са включени: събиране, анализ и оценка на първични количествени и качествени данни (проекти, индикатори, поведени събития); събиране на допълнителна информация от местни заинтересовани страни (информация от екипа на МИГ, анкети) и източници (други проучвания, национални данни); обобщаване на резултати и формулиране на изводи и препоръки.

Методологията се основава на указанията за мониторинг и оценка, разписани в програмните документи на ЕК и на МЗХГ и най-вече „Насоки за оценка на LEADER/BOMP“ (2017). Използвани са и други официално приети документи за оценка на въздействието: „Ръководство за извършване на оценка на въздействието“, Приложение № 1: Идентифициране на икономическите, социалните и екологичните въздействия ((Министерски съвет, Портал за обществени консултации) и „Методика за последваща оценка на програми и нормативни актове“ на Института за публична администрация. Базова информация е извлечена от ПРСР 2014-2020 г. и описанието на Мярка 19; от указанията на УО на ПРСР относно съставяне на годишните доклади за отчитането въздействието на Стратегиите за BOMP и приноса им към различни приоритети и цели на програмата и мярката; Наредба № 22 от 14.12.2015 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от

общностите местно развитие". Като изходна точка за проучването е използвана самата Стратегия за ВОМР на МИГ Белене-Никопол, с включените в нея Приоритети, Специфични цели и мерки, разгледани са осъществените досега процедури и приеми на проекти и тяхното въздействие върху територията.

В анализа е включена информация, подадена от екипа на МИГ, данни от годишните доклади, публикувани на страницата на МИГ, записите на интернет-страницата относно обявите за процедури и прием на проекти, обществените обсъждания, обученията и информационните срещи със заинтересовани страни. Основните данни за прилагането на ВОМР на национално и общинско ниво, изпълнението на бюджетите и мерките е са извлечени от масивите на ИСУН и от собствени източници. Събрана е и вторична информация от предишни проучвания, проведени на територията на МИГ, обработена е статистическа информация от Националния статистически институт (НСИ), отдел „Агростатистика“ на МЗХГ, вкл. и от предварителните данни за Преброяването на земеделските стопанства през 2020 г., статистика на Агенция по заетостта, както и данни от общински и местни източници – най-вече Планове за интегрирано развитие на общините Белене и Никопол.

В анализа последователно са разгледани: контекста на националното прилагане на ВОМР с цел очертаване на някои общи проблеми за МИГ, както и на благоприятните и неблагоприятните фактори за напредъка по прилагане на подхода в България; механизма на прилагане и управление на ВОМР на местно ниво - дейностите на МИГ по приема на проекти, информирането, консултирането и популяризирането на СВОМР; проектите, осъществени на територията на двете общини извън ВОМР, с оглед надграждане на резултатите за въздействие върху територията; постигнатите икономически въздействия – повишаване на базовите индикатори и развитие на различните сектори; постигнатите социални въздействия – доходи, заетост и безработица, демография, уязвими групи и борба с бедността; постигнатите екологични въздействия – борба с климатичните промени, енергийна ефективност, подобряване състоянието на почвите и водите, управление на отпадъците и др. За да се измери удовлетвореността на местната общност е изготвен въпросник и е проведено анкетно проучване сред местната общност.

Използвани са методите на наблюдение: на дейността на МИГ, както и на икономическите, социалните и екологичните промени на територията; анализ,

обработка и обобщение на различни данни; оценка и заключения – оценка на напредъка по целите и приоритетите на СВОМР и обобщение за постигнатите резултати.

2. Анализ на въздействието. Основни понятия.

Според определението, въведено от Министерски съвет в ръководствата за оценка на въздействията, анализът на въздействието изследва ефективността и ефикасността от прилагането на някакви интервенции на дадена територия – проекти, политики, програми, планове или стратегии, като наблюдава настъпилите икономически, социални и екологични промени вследствие на тези интервенции. Оценката на въздействието на СВОМР следователно също се определя от промяната на икономическите, социалните и екологични показатели, които са трите стълба на устойчивото развитие на селските райони.

Термините ефективност и ефикасност се използват едновременно при оценките на въздействие, но е необходимо и разграничение между тях. Ефективността е степен на постигане на поставените цели, тя е съотношение на резултатите спрямо заложените цели и приоритети в СВОМР. Критерий обикновено е изпълнението на определените индикатори (брой подпомогнати стопанства и предприятия, брой работни места, брой новосъздадени бизнеси и др.). Ефективността може да включи и подобрието на финансовите показатели, каква обща промяна в конкурентоспособността, приходите, пазарите и т.н. е настъпила (или не е настъпила), какъв е приносът на проектите към тази промяна. Ефикасността пък е мярка за постигнатите резултати спрямо вложените разходи, както и спрямо усилията за постигането на резултатите. Като критерий се използват не само вложения по мерките от Стратегията бюджет, но и ползите (или вредите), които имат различните социални групи – например, вследствие на модернизацията на дадено предприятие, се откриват нови работни места, което е допълнителна полза и не влиза в бюджета за конкретния проект. Ефикасността се измерва и чрез начина, по който са постигнати целите – с трудности или без проблеми, със съдействието и одобрението на местните общности или със съпротива на части от тях, чрез спазването на политиките за публичност и прозрачност, взаимодействията с централната администрация и др. Трябва да се отбележи, че в много случаи ефективността и ефикасността не са в пряка зависимост една от друга. Може да има добра ефективност при постигане на целите, но с лоша ефикасност (повече разходи и усилия), както и обратно – ефикасността на работата на МИГ да е отлична, но

ефективността да е минимална и целите да не се реализират под влияние на различни външни неблагоприятни фактори. Затова анализът на въздействие се занимава и с факторите, които влияят върху степените на ефективност и ефикасност.

Именно външните фактори налагат известни ограничения при измерване на конкретните въздействия на СВОМР. Те могат да пречат или да помагат на прилагането. Например, общият икономически растеж на държавата е положителен фактор, който подсилва въздействието, пандемията и промените в цените на енергията са фактор, който неутрализира икономическите и социални въздействия в отрицателна посока. Ограниченията на оценката на въздействие следват и от това, че резултатите се реализират по различно време. Въздействията могат да са непосредствени и моментални, но и по-дългосрочни и косвени. Повишаването на доходите например е дългосрочно въздействие, което следва от икономическите въздействия и идва чак след като са реализирани множество проекти и са направени инвестиции в икономиката като цяло. Екологичните въздействия също са с по-дългосрочен хоризонт – енергоспестяващите технологии, създаването на зелени площи или биологичното земеделие влияят благоприятно на околната среда, но за постигане на ефектите се изисква време. В социалната сфера също има дългосрочни въздействия – ефективността от прилагането на СВОМР в голяма степен зависи от промяната на поведението, мотивацията, информираността и удовлетворението на местните общности, което не може да се случи в рамките на година-две, а изисква дори няколко Програмни периода.

Анализът на въздействието, както и оценките за прилагането на СВОМР могат да се извършват на няколко етапа. Предварителните оценки и анализи са предимно качествени, те отчитат съгласуваността на Стратегията по отношение на заложените приоритети и предвидените ресурси, евентуалният принос към целите на ПРСР и ВОМР, т.е. планираните въздействия. Предмет на предварителните анализи е идентифицирането на проблемите, които се нуждаят от разрешаване, както и идентифицирането на съответните заинтересовани страни. В предварителните оценки и анализи се залагат и съответните адекватни индикатори – вложен ресурс на входа на интервенциите (изходни индикатори), постигнати количествени резултати (индикатори за резултат), краткосрочни непосредствени ползи и дългосрочни ефекти (индикатори за въздействие). Последващите (окончателни) анализи на въздействието и оценки на прилагането на СВОМР стъпват върху постигането на предварително заложените

индикатори и се правят след приключване на изпълнението на цялата Стратегия или съответно Оперативна програма.

Междинните анализи на въздействие, както и междинните оценки на прилагане на СВOMP имат по-сложни задачи. Освен че отчитат постигнатото до момента според индикаторите на Стратегията, целта им е и да очертаят нововъзникнали проблеми и тенденции: моментната обща ситуация на територията и влиянието на нововъзникнали външни фактори (промяна в политическото управление и съответно на политиките в някои сектори, пандемията); защо по някои мерки няма кандидати, а по други се надхвърлят бюджетите; доколко екипът на МИГ или централната администрация са отговорни за увеличената (или съответно облекчената) административна тежест за кандидатите; какви са общите проблеми на МИГ при прилагането на определени мерки в национален мащаб; защо някои от първоначално заинтересованите страни са се отдръпнали и др. Междинните анализи на въздействието отчитат и какво е отражението на мерките върху заинтересованите страни – в него обикновено се включва и анкетно проучване, в което участва местната общност, като се измерват и субективните нагласи към определени цели и приоритети или планираните въздействия. Проучването на мненията на общността дава представа и за това дали са спазени желанията на заинтересованите страни, какво е отношението към текущата работа на МИГ, какви са били предварителните очаквания и до каква степен те са оправдани, какво повече биха искали да получат хората чрез прилагането на BOMP и чрез дейността на МИГ (като личен капацитет, повишаване на информираността, създаване на формални и неформални контакти, посредничество с институциите).

Междинните анализи на въздействието на Стратегиите за BOMP обикновено имат за цел: да се покаже доколко са ефективни и ефикасни дейностите по прилагането на мерките от Стратегията досега; доколко са постигнати поставените цели и какви са техните влияния върху местното развитие; как работи екипът на МИГ и какви са общите предизвикателства пред прилагането на подхода на национално ниво; кои са външните фактори, които пречат или подсилват въздействията; какви са общите показатели при развитието на територията, има ли удовлетвореност сред общността.

Като един от инструментите на мониторинга за изпълнение на Стратегията за BOMP, екипът на МИГ Белене-Никопол е избрал изработването няколко междинни анализа на въздействието, като за по-голяма обективност, те се възлагат на външни експерти.

3. Стратегията за ВОМР в контекста на националното прилагането на подхода

Общият национален напредък по прилагане на подхода ВОМР оказва влияние и върху въздействието му на местно ниво, тъй като съществуват редица негативни фактори, които са пречка за всички МИГ в страната, а изпълнението на Стратегиите не зависи само от усилията на екипите им. За съжаление, и през втория Програмен период прилагането на подхода у нас среща едни и същи проблеми, идващи най-вече от централната администрация и в по-малка степен от различни затруднения на бенефициентите – предимно по мерките, които изискват висок процент съфинансиране, невъзможността за спазване на всички европейски стандарти, което ги прави недопустими кандидати, ниската степен на предприемаческа активност, особено в земеделския сектор, недостатъчната осведоменост при подготовка на проектните предложения и др.

През Програмния период 2014-2020 г. Стратегии за ВОМР в България изпълняват 64 МИГ, като подходът у нас се прилага и от 9 МИРГ. В Северозападния район, където е и територията на МИГ Белене-Никопол, действат 8 МИГ с одобрени Стратегии, а в област Плевен те са три, като обхващат шест от 11-те общини на областта. Извън обхвата на ВОМР през този Програмен период остават общините Левски, Пордим, Гулянци (с подадена и неодобрена Стратегия) и Кнежа (също с подадена Стратегия, останала в резервите и действаща МИГ), както и община Плевен, която е градски район. Повечето МИГ у нас (39) са предпочели възможностите за многофондово финансиране, само 25 Стратегии са еднофондови с мерки единствено по ПРСР. Това е важно да се отбележи, тъй като финансирането само по ПРСР се оказва един от задържащите фактори при прилагането на ВОМР в национален мащаб. Поради бавната работа по одобрение на проектите отДФЗ (понякога в рамките на две години), със закъснение се изпълняват именно мерките на ПРСР, за разлика от мерките по други Оперативни програми, по които има стартирали и дори вече напълно завършени проекти чрез ВОМР.

По най-важната подмярка 19.2 „Прилагане на стратегии за ВОМР“, от която зависи успешното изпълнение на подхода, първоначално определеният бюджет на ПРСР е 91,663 млн. евро, а с МИГ при одобрение на Стратегиите са договорени 91,482 млн. евро от Програмата, т.е. бюджетът е почти изчерпан. Общо, заедно със средствата по другите Оперативни програми, бюджетите на МИГ възлизат на 156,027 млн. евро (или

305,163 млн. лева). След увеличението на средствата за преходния период до 2023 г., бюджетите за ПРСР в Стратегиите нарастват и общо за прилагането на подхода ВОМР вече са отделени близо 333,255 млн. лева.

Националното изпълнение на подхода ВОМР в края на 2021 г. е около средното, каквото е и самото изпълнение на цялата ПРСР – най-слабо от всички Оперативни програми. По договорени средства изпълнението на ВОМР е 52,05%, а на цялата ПРСР - 64,33%. За сравнение, изпълнението по договорени средства на ОПИК е 94,50%, на ОПРЧР - 100,50%, на ОПНОИР - 103,06%, на ОПОС - 107,80%. Трябва да се подчертае, че при изпълнението на ВОМР по договорени средства са включени проектите по всички Програми от Стратегиите, а не само по ПРСР, и това повишава процентите на изпълнение, което без тях би било още по-ниско. По реално разплатените средства, картината е подобна. Изпълнението на ВОМР е едва 22,66% по този показател, а на ПРСР - 25,43%. По ОПИК изпълнението по реално разплатени средства е 68,23%, по ОПРЧР - 75,66%, по ОПНОИР - 67,42%, а по ОПОС - 48,02%. Както и при договорените средства, заслуга при изпълнението на ВОМР имат най-вече изплатените средства за проекти по другите Оперативни програми, а не по ПРСР. Трябва да се повтори, че средната ниска ефективност на прилагането на ВОМР на национално ниво се дължи именно на мерките по ПРСР. Също така се налага и изводът, че проектите на националните приеми по ПРСР се обработват по-бързо от тези подадени чрез ВОМР, тъй като изпълнението на самата Програма е по-добро от това на подхода. По данни на ИСУН, изпълнението на ВОМР чрез всички МИГ (без МИРГ) в страната е, както следва:

МИГ	Бюджет по Стратегия	Договорени средства		Реално изплатени суми	
		Към 05.12 2021 г.	% на изпълнение	Към 05.12.2021 г.	% на изпълнение
МИГ Аврен-Белослав	7 174 811,27	4 405 508,66	61,40	2 359 617,10	32,89
МИГ Айтос	3 732 745,00	1 553 304,50	41,61	326 306,42	8,74
МИГ Ардино-Джебел	5 775 000,00	3 980 069,92	68,92	1 656 682,08	28,69
МИГ Балчик-Генерал Тошево	6 375 908,00	4 498 962,31	70,56	2 347 120,17	36,81
МИГ Белене-Никопол	7 668 562,00 6 869 562,00	4 777 787,61	62,30 69,55	2 570 742,74	33,52 37,42
МИГ Белово-Септември-Велинград	8 005 646,39	5 774 066,38	72,12	3 415 339,77	42,66
МИГ Берковица и Годеч	3 732 745,00	808 795,50	21,67	0,00	0,00
МИГ Брезово-Братя Даскалови	3 732 700,00	1 329 464,71	35,62	0,00	0,00
МИГ Бяла Слатина	4 889 500,00	2 880 335,88	58,91	1 799 870,43	36,81

МИГ Високи Западни Родопи-Борино-Доспат-Сърница	3 732 500,00	1 848 383,25	49,52	622 935,20	16,69
МИГ Възход-Ветрино-Вълчи дол-Провадия	3 732 700,00	1 530 256,55	41,00	218 636,04	5,86
МИГ Главиница-Ситово	3 442 230,00	1 988 130,94	57,76	484 659,69	14,08
МИГ Гоце Делчев-Гърмен-Хаджидимово	7 353 920,80	6 028 939,13	81,98	4 457 829,73	60,62
МИГ Гълъбово-Опан	3 732 745,00	1 669 583,21	44,73	0,00	0,00
МИГ Девня-Аксаково	6 363 000,00	4 376 962,40	68,79	1 682 342,55	26,44
МИГ Добричка	3 731 130,35	1 306 004,15	35,00	188 585,54	5,05
МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник	3 732 700,00	1 126 780,30	30,19	0,00	0,00
МИГ Долни Чифлик и Бяла	6 375 908,00	4 583 272,95	71,88	1 465 826,54	22,99
МИГ Дряново-Трявна	7 343 110,48	4 637 722,93	63,16	2 019 253,89	27,50
МИГ Елена-Златарица	2 754 830,00	1 136 663,91	41,26	39 042,49	1,42
МИГ Елхово-Болярово	3 732 745,00	1 347 061,83	36,09	490 136,46	13,13
МИГ Завет-Кубрат	3 732 700,00	876 690,30	23,49	145 758,95	3,90
МИГ Исперих	5 232 000,00	2 878 629,69	55,02	1 715 807,56	32,79
МИГ Карлуковски карст-Червен бряг-Искър	7 353 808,00	3 200 460,99	43,52	1 757 078,69	23,89
МИГ Кирково-Златоград	6 375 908,00	4 567 993,28	71,64	3 503 059,77	54,94
МИГ Костенец	3 537 162,00	781 517,93	22,09	737 758,67	20,86
МИГ Костинброд-Своге	3 732 700,00	831 041,04	22,26	0,00	0,00
МИГ Котел, Сунгурларе и Върбица	5 775 000,00	3 333 225,58	57,72	1 532 564,26	26,54
МИГ Куклен-Асеновград	6 651 877,54	2 686 134,46	40,38	1 540 696,36	23,16
МИГ Лом	7 353 823,00	5 773 044,03	78,50	2 440 379,88	33,19
МИГ Луковит-Роман	7 353 853,00	3 368 855,37	45,81	802 310,99	10,91
МИГ Любимец-Ивайловград	2 933 745,00	1 722 002,52	58,70	608 428,25	20,74
МИГ Лясковец-Стражица	4 419 745,00	2 639 257,62	59,72	1 126 770,63	25,49
МИГ Минерални бани-Черноочене	4 554 193,00	1 671 442,13	36,70	795 687,79	17,47
МИГ Момчилград-Крумовеград	6 363 745,00	4 365 345,88	68,60	3 215 422,54	50,53
МИГ Мъглиж-Казанлък -Гурково	7 175 005,80	1 834 192,81	25,56	363 728,24	5,07
МИГ Нова Загора	3 732 745,00	2 118 534,28	56,76	190 570,37	5,11
МИГ Нови пазар-Каспичан	3 732 745,00	1 076 164,44	28,83	413 598,16	11,08
МИГ Община Марица	6 375 575,00	4 580 675,10	71,85	2 620 384,70	41,10
МИГ Павликени-Полски Тръмбеш	6 195 700,00	3 021 590,57	48,77	1 245 622,45	20,10
МИГ Панагюрище-Стрелча-Лесичово	6 313 745,00	4 755 009,22	75,31	2 762 878,09	43,76
МИГ Перушица-Родопи	3 732 745,00	992 124,80	26,58	139 009,77	3,72
МИГ Поморие	7 500 055,00	5 610 185,40	74,80	2 276 929,41	30,36
МИГ Попово	3 732 745,00	1 673 319,43	44,83	731 099,69	19,59
МИГ Преспа-Баните, Лъки и Чепеларе	2 754 825,00	1 145 407,00	41,58	243 043,78	8,82
МИГ Радомир-Земен	7 353 823,00	4 271 220,50	58,08	2 049 863,16	27,87
МИГ Разлог	3 732 700,00	1 084 858,77	29,06	193 790,85	5,19
МИГ Раковски	5 067 906,88	2 598 768,06	51,28	963 105,52	19,00
МИГ Самоков	6 339 982,62	2 874 635,35	45,34	636 847,83	10,04

МИГ Сандански	3 732 745,00	1 914 916,82	51,30	152 136,25	4,08
МИГ Свиленград ареал	11 865 164,34	7 933 745,80	66,87	4 499 944,46	37,93
МИГ Сливница-Драгоман	2 752 000,00	1 092 365,43	39,69	134 777,50	4,90
МИГ Средец	3 536 800,00	1 669 291,58	47,20	875 439,85	24,75
МИГ Стамболово-Кърджали	4 389 385,00	638 752,05	14,55	150 175,08	3,42
МИГ Стралджа	3 699 000,00	1 956 493,36	52,89	816 626,42	22,08
МИГ Струма-Симитли, Кресна и Струмьяни	7 353 853,00	1 073 735,34	14,60	190 960,45	2,60
МИГ Тервел-Крушари	3 732 000,00	2 212 308,36	59,28	675 202,80	18,09
МИГ Троян-Априлци-Угърчин	6 376 005,00	4 702 713,37	73,76	3 102 358,79	48,66
МИГ Тунджа	7 336 263,05	5 355 583,01	73,00	2 149 193,17	29,30
МИГ Тутракан-Сливо поле	5 213 482,00	2 295 475,71	44,03	1 109 826,98	21,29
МИГ Харманли	2 933 745,00	1 366 692,95	46,59	232 707,73	7,93
МИГ Хисаря	8 420 201,00	2 120 678,25	25,19	359 623,75	4,27
МИГ Чирпан	2 933 700,00	33 590,00	1,14	0,00	0,00
МИГ Ябланица-Правец	2 754 800,00	1 187 279,84	43,10	171 445,87	6,22
Общо/Средно	333 254 838,52	173 474 005,44	52,05%	75 517 542,30	22,66%

Източник ИСУН, декември 2021 г.

Както показват данните на ИСУН, изпълнението на подхода ВОМР за повечето МИГ върви около и над средното по договорени средства и много под средното по реално изплатените средства – т.е. в много от териториите няма не само завършени, но и стартирали проекти и в края на Програмния период не е осъществено никакво въздействие на СВОМР върху тези територии. По отношение на договорените средства, 34 МИГ, което е повече от половината, са с под 50% изпълнение, като 10 от тях са с под 30% изпълнение, някои дори с под 10%. Прави впечатление, че това са предимно МИГ с еднофондови Стратегии за ВОМР с включени мерки единствено по ПРСР, т.е. високият процент сключени договори на останалите МИГ се дължи на другите ОП. Само 11 МИГ са с над 70% изпълнение по този показател, останалите се движат между 50 и 60% (12 МИГ) и между 60 и 70% (7 МИГ). МИГ Белене-Никопол е в тази група, все пак с висок процент на сключените договори – 69,55%, ако договорите се съотнесат към стария бюджет и 62,30% спрямо новия бюджет. Трябва да се отбележи, че увеличените бюджети (отразени в таблицата за повечето МИГ, но не за всички) свалят процента на изпълнение на ВОМР, тъй като за допълнителните суми до 2023 г. няма как да има сключени договори.

По реално изплатени средства изпълнението на ВОМР е много слабо за повечето МИГ. 6 МИГ са с нулево изпълнение – нито един стартирал проект, 15 МИГ са с изпълнение до 10% от бюджета, 9 МИГ са с между 10 и 20%, между 20 и 30% изпълнение имат 14

МИГ. Общо 44 МИГ са под 30% изпълнение по изплатените средства, над 50% изпълнение имат едва 3 МИГ. МИГ Белене-Никопол е сред 7-те МИГ с изпълнение между 30 и 40% - 33,52% спрямо новия бюджет и 37,42% спрямо предишния. Тук важи същото уточнение, че да се изчислява изпълнението спрямо новия бюджет не е коректно за момента, тъй като по мерките с увеличени средства все още няма как да има проведени приеми и одобрени проекти, следователно и платени средства. Отново трябва да се направи и констатацията, че изпълнението на ВОМР по изплатени средства е най-малко предимно при МИГ с мерки единствено по ПРСР.

Като доказателство за разликите в работата наДФЗ в сравнение с другите Програми по отношение на ВОМР са и броят подадени и одобрени проекти, сключените договори и изплатените суми, както и изцяло изпълнените проекти. Общият брой проекти, подадени от бенефициентите пред МИГ досега е 2 866, като 70,62% от тях са по ПРСР – 2024 проекта. Именно по ПРСР обаче са и процентно най-малко сключените договори – 758, което представлява 53,99% от одобрените от МИГ проектни предложения. Плащания има едва по 637 договора и няма изпълнени проекти. По ОПИК, одобрените от МИГ проекти са 189, сключените договори от УО са 170, което е 89,95% изпълнение. По всички договори на ОПИК вече има реално изплатени суми, като изцяло приключилите проекти са 120, т.е. изпълнението е 63,49%. По ОПРЧР също има висока ефективност – от 320-те проекта, одобрени от МИГ, сключените договори са 304, което е 95% изпълнение. Плащания има по всичките 304 проекта, като 152 от тях са изцяло завършени, което е 47,5% изпълнение. Поради спецификите на ОПНОИР и ОПОС, приемите по тези програми са отворени по-късно, но както личи от данните, от 55 проекта по ОПНОИР, одобрени от МИГ, всички вече са със сключени договори, като разплатени средства има отново по всички проекти. По ОПОС от 11 одобрени от МИГ проекта, 9 са със сключени договори, като по 6 от тях има и разплатени средства.

Програми	Подадени проекти в МИГ (брой)	Проекти одобрени от МИГ (брой)	Сключени договори (брой)	% спрямо одобрените проекти на МИГ	Договори, по които има плащания	Изпълнени проекти (брой)	% спрямо одобрените проекти на МИГ
ПРСР	2 024	1 404	758	53,99%	637	0	0%
ОПИК	328	189	170	89,95%	170	120	63,49%
ОПРЧР	429	320	304	95%	304	152	47,5%
ОПНОИР	69	55	55	100%	55	0	0%
ОПОС	16	11	9	81,81%	6	0	0%
Общо:	2 866	1 979	1 296		1172	271	

Източник УО на оперативните програми, ИСУН, декември 2021 г.

Самите МИГ, въпреки закъснението в стартирането на Стратегиите и множеството промени в индикативните графици и приеми по мерките, очевидно са си свършили работата по-ефикасно от централната администрация. Почти всички МИГ са провели процедури с по няколко приема по всички предвидени в СВОМР мерки и са изчерпали досегашните си бюджети. В края на Програмния период, както и през предишния, активността на МИГ и на бенефициентите става по-висока, като през 2020 г. са отворени най-много процедури в сравнение с предишните години.

По мерките на ПРСР до края на ноември 2021 г. МИГ са провели общо 440 процедури с по един или два приема, а активни в момента са още 31 процедури. По ОПИК приключилите процедури на МИГ са общо 91: 72 са за повишаване капацитета на МСП, 19 за технологично развитие и иновации, активни процедури в момента няма, тъй като бюджетите са изчерпани, а повечето проекти - изпълнени. По ОПРЧР приключилите процедури на МИГ са 178: 94 по ос 1 „Подобряване достъпа до заетост и качество на работните места“ и 84 по ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“, няма активни. По ОПНОИР приключилите процедури са 16, а по ОПОС – приключилите са 14. И по двете програми няма активни процедури, тъй като заради пандемията, бюджетите на МИГ, необявили до миналата година приеми по мерките от тези програми, са пренасочени за подпомагане в борбата срещу COVID-19. Вероятно средствата по ОПОС ще им бъдат възстановени и МИГ ще могат да проведат съответните процедури и приеми.

Няма изоставане на МИГ и по отделните мерки на ПРСР, като броят процедури отговаря на обема на включените в Стратегиите мерки, а по-големият брой процедури по някои мерки е предизвикан от затрудненията, свързани с липсата на бенефициенти. По мярка 4.1, която присъства във всички Стратегии и заема най-голяма част от бюджетите са проведени 73 процедури на МИГ (вкл. и по тематичната подпрограма за малки стопанства), а по мярка 4.2 процедурите са 76, тъй като МИГ са обявявали по няколко процедури и приеми, поради липса на подадени проекти. По мярка 6.4 процедурите са 68 (само 4 МИГ са обявили по две процедури, при всички останали бюджетите са изчерпани още на първата). По т.нар. „общински“ мерки – очаквано най-много процедури има по мярка 7.2 – 79 приключили, по мярка 7.5 процедурите са 47. По мярка 7.6 за поддържане и възстановяване на културното наследство в селата са проведени 24 процедури, по мярка 7.4 за местни услуги, включително култура и развлечения – 1 процедура (мярката е включена само в две Стратегии). От „горските“

мерки 8 процедури са проведени по мярка 8.6 за лесовъдство, преработка и търговия с горски продукти, 3 процедури по мярка 8.3 за предотвратяване щетите от пожари и бедствия. От мерките свързани с обучение, 3 са процедурите по мярка 1.1 за професионално обучение и също 3 по мярка 1.3 за краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски стопанства. Останалите процедури са на МИГ, включили в СВOMP собствени мерки, извън обхвата на ПРСР, но в съответствие с целите на Регламент 1305/2013 г.

Активните в момента процедури на МИГ, както се спомена са 31, като повечето са или с остатъчни бюджети, или по по-малко популярните мерки. 3 процедури са по мярка 4.1, по мярка 4.2 процедурите са 4, по мярка 6.4 има 6 процедури, 5 са процедурите по мярка 7.2, 4 по мярка 7.5, 1 по мярка 7.6. Има две активни процедури по мярка 8.6, 4 по т.нар. „дизайнерски“ собствени мерки. 2 от процедурите са постоянно отвореният прием на проекти по мярка 19.3 за вътрешно-териториално и транснационално сътрудничество (малки и големи проекти).

Общия извод за прилагането на WOMP на национално ниво е, че подходът продължава да не е достатъчно ефективен за решаването на местните проблеми, като за това съществуват и редица обективни причини. У нас прилагането на WOMP и в двата Програмни периода се осъществява чрез модела на двойно оценяване на проектите – веднъж от МИГ и втори път от УО/ДФЗ, което създава бюрокрация и увеличава административната тежест за бенефициентите. По принцип, идеята на WOMP е повече децентрализация и повече самостоятелност на публично-частните партньорства (МИГ). В рамките на ЕС моделите са няколко: МИГ одобрява, както и разплаща проектите, което става чрез специално създадени регионални фондове, като този модел е приет само в четири държави, тъй като контролът върху разходването на европейските средства е занижен; МИГ само приема проектите и гледа за административните съответствия, самите проекти се одобряват от комисии към УО или съответните органи (това е най-разпространеният модел, приет в 19 държави); МИГ одобрява проектите, УО проверява дали отговарят на предварителните указания и разплаща средствата на бенефициентите – такъв би трябвало да е моделът и у нас. На практика обаче, особено що се отнася до проектите по ПРСР, функциите на МИГ за одобрение и контрол се дублират от ДФЗ, като те имат и последната дума за всеки проект. МИГ се явява като първи оценител, проектите се гледат повторно в ДФЗ, като това води до бюрокрация, прекалено много процедури, проверки и повторни изисквания на документи,

субективизъм от страна на експертите на фонда. Резултатът е прекомерно удължаване на сроковете за одобрение и дори невъзможност проектите да се реализират, чест отказ на самите бенефициенти. По данни на екипите на МИГ, значително по-лесно се работи с останалите Програми, одобрението на проектите по тях, както и разплащанията, стават значително по-бързо. Все пак, в интерес на обективността, трябва да се каже, че в ДФЗ е съсредоточен огромен финансов ресурс и в много от случаите при обявени национални приеми по няколко мерки, плюс приемите на проекти по СВOMP, експертите нямат физическото време да обработят всички постъпили предложения бързо и в срок. Липсата на разграничаване при изискванията към малки и големи проекти, една и съща административна тежест, време за оценка и проверки са проблем и за самата администрация. Подозренията в субективизъм и липса на капацитет обаче не са без основание.

Друга обективна причина, за която вече се спомена, е недостатъчната самостоятелност на публично-частните партньорства (МИГ), чието съществуване буквално зависи отново от централната администрация. Тъй като бюджетите им за издръжка се отпускат ежегодно, ДФЗ предизвиква системно изоставане във възстановяване на средства по заявки на МИГ, което води до невъзможност за планиране на разходите и в следствие до постоянен финансов дефицит дори по отношение на заплатите и възнагражденията на експертите. Много често средствата се предоставят като заем от общинската администрация, а това води до изпадане на МИГ в силна зависимост от общините, на чиито територии работят или от някои браншови организации. Така не е гарантирана самостоятелността на решенията им, предизвиква съмнения за политически влияния, което също доста често отказва част от бенефициентите. Тези констатации са направени в Доклада на МЗХГ за последващата оценка на ПРСР и ВОМР за Програмния период 2007- 2013 г. (изготвен през януари 2018 г.), но и през този, механизмът остава същият. В доклада има предложение за въвеждане на авансово финансиране на 2-годишна база и създаване на подходяща кредитна линия за МИГ, което очевидно не е прието. Като трети съществен проблем, общ за всички МИГ, трябва да се посочи, че нормативната уредба и административните изисквания по ПРСР често пъти са излишно усложнени, а особено в началото на Периода наредбите по мерките непрекъснато се променят (или излизат с голямо закъснение), процедурите са тромави, самият механизъм на промяна на Стратегията, дори за едно изречение (примерно изменена формулировка) също е прекомерно усложнен.

При някои МИГ съществува и субективен проблем с капацитета на местно ниво, особено в територии с преобладаващи малки населени места, в които просто не могат да се намерят експерти за екипа. Назначават се външни хора, които макар да имат съответната адресна регистрация, на практика не познават местните проблеми и особености. Обучението на персонала на МИГ в България е организирано от УО на Програмата, като се реализира чрез провеждане на семинари с различна насоченост, главно за подготовка на документи, свързани с управлението на проекти и процедури, обществени поръчки и др. Въпреки отделната подмярка за подготовка, наръчниците и ръководствата, се забелязват прекалено голям брой отхвърлени доклади, заявления, искания за плащане и др., показващи разминавания между изискванията на администрацията и подготвените документи. Тази сериозна нужда от допълнително обучение на екипите е констатирана и за двата Програмни периода.

Прилагането на подхода WOMP в България има и много положителни въздействия. На първо място, подкрепят се сектори и бенефициенти, които не биха получили финансиране без WOMP. Това важи особено за микро и малките стопанства и предприятия, чиито проектни предложения не достигат минималните прагове на националните приеми. В повечето случаи, особено когато за първи път се прилага WOMP/ЛИДЕР на дадена територия, над 80% от бенефициентите също кандидатстват за първи път за безвъзмездна финансова помощ. Бенефициенти, които вече са кандидатствали на национално ниво, пък имат възможност да получат допълнително финансиране чрез WOMP и да надградят резултатите. Полза имат и общините, тъй като чрез Стратегиите за WOMP успяват да реализират собствени проекти, без да се състезават с изискванията към всички останали селски общини в страната.

На второ място, поради познаване на местните специфики, по някои мерки приемите чрез WOMP са в пъти по-успешни от тези на национално ниво – например по мярка 6.4, по която се реализират стотици полезни за местните общности проекти (и в настоящия Програмен период централните приеми по мярката не са особено ползотворни). Друг пример в тази насока са проектите по ОПОС за опазване на биоразнообразието, които за първи път се реализират в България именно по мерките на МИГ. На трето място, помощ получават сфери, невключени в ПРСР или в другите програми като опазване на културното наследство на селата, подобряване на природната среда и зелени площи, площите за отдих и туризъм, развитие на алтернативния туризъм, създаването на местни марки за продукти, укрепване на местните идентичности и др. Не на последно място,

МИГ в този Програмен период имат по-голяма свобода да отговорят на териториалната специфика чрез по-смелото съгласуване на проектите с изведените местни приоритети, чрез вътрешното разпределение на бюджетите по отношение на мерките, чрез въвеждане на индивидуални за територията критерии за оценка, както и чрез прилагане на собствени мерки извън обхвата на ПРСР или чрез съчетаване с проекти по другите оперативни програми.

Като положителни фактори за ефективността на прилагането на ВОМР могат да бъдат изтъкнати, освен многофондовото финансиране и свързаната с него добра и своевременна работа на УО на някои от оперативните програми. Наред с ОПИК и ОПРЧР, тук може да бъде включен и УО на ОПОС, който въпреки голямото закъснение на обявяване на процедурите от МИГ, потвърждава одобрените проекти в срок от 1 до 3 месеца, както и своевременно започва авансовото заплащане на средствата по тях. Като благоприятна тенденция може да се отчете и все по-често наблюдаващото се тясно взаимодействие между Стратегиите на ВОМР и общинските планове за развитие, като мерките се надграждат и допълват и така се гарантира по-устойчивото развитие на териториите. Особено при МИГ, които за втори път прилагат подхода, се наблюдава и стабилното изграждане на местен капацитет не само на екипа, но и на цялата местна общност. Такива МИГ често участват в дейности и проекти извън конкретното прилагане на Стратегиите чрез създаване на ползотворни и дългосрочни мрежи и партньорства.

4. Прилагане на СВОМР на местно ниво от МИГ

4.1.Обща информация

Стратегията на МИГ Белене-Никопол е многофондова, като включва три приоритета и седем специфични цели, които ще се реализират чрез седем мерки на ПРСР, една мярка на ОПИК и една на ОПОС. Бюджетът на Стратегията е общо 6 869 562 млн. лева (след увеличението до 2023 г. - 7 668 562 млн.), като бюджетът по ПРСР е 2 933 745 млн. (3 732 745 млн. нов), по ОПИК - 1 955 830 млн. лв. и по ОПОС - 1 979 987 млн. лева. Прилагането на СВОМР досега се отчита на база на стария бюджет, тъй като по новия няма как да има обявени процедури и приеми по мерки.

По ПРСР за модернизацията на земеделските стопанства и предприятията от хранително-вкусова промишленост, както и за стимулиране на развитието на неземеделски дейности по Приоритет 1 са отделени 23.29 % (25,03% от новия бюджет) от средствата: за мярка 4.1 средствата са 11.64% (14.60% в новия бюджет), за мярка 4.2 - 4.37% (3.91% в новия бюджет) и за мярка 6.4 - 7.28% (6.52%). За постигането на икономически растеж и развитието на местния пазар на труда чрез повишаване на конкурентоспособността и технологичната модернизация на МСП (Приоритет 3) са отделени 28.96% (25.50% в новия бюджет) от средствата. Т.е повече от половината от бюджета на СВОМР - 52,25% (50,53%) са предназначени за икономическия напредък на територията на МИГ. По мерките на Приоритет 2 на СВОМР 28.82% (25.82) от средствата са за мярката по ОПОС, тъй като голяма част от територията е обхваната от зони от „Натура 2000“ и 1.02% (0.91%) са за мярка 8.1 от ПРСР за залесяване и създаване на горски масиви. Бюджетите на мерките за подобряване средата на живеене са 13,10% (17,99%) за мярка 7.2 и 4,81% (4,30%) за мярка 7.5. или общо по този приоритет заделените средства са 47.75% (49,02%) от средствата за общия публичен принос на СВОМР.

По данни на ИСУН, до края на ноември 2021 г., стойността на обявените от МИГ процедури е 6 765 817,00 лева, общата стойност на подадените проекти е 8 452 444,90 лева с БФП от 6 812 344,32 лева. Стойността на сключените договори е 4 777 787,61 лв., а реално изплатените средства са едва 2 570 742,74 лева. Най-много средства са усвоени по ОПИК (87,13% по сключени договори), както и най-много разплатени средства са по тази програма (87,05%). Това е и мярката, по която има изцяло завършени и приключили проекти. На второ място е ОПОС – с 98,48% по сключени договори и

30,04% по разплатени средства. Последни са мерките на ПРСР с най-малко средства по сключени договори 38,31% и разплатени средства едва 9,32%.

	Бюджет на МИГ	Стойност на обявените процедури	Стойност на подадените проектни предложения	БФП	Стойност на сключените договори	Реално изплатени суми
ПРСР	2 933 745	2 830 000	4 014 715,56	2 623 406,71	1 123 930,31	273 508,41
ОПИК	1 955 830	1 955 830	2 487 917,34	2 239 125,61	1 704 045,30	1 702 439,13
ОПОС	1 979 987	1 979 987	1 949 812,00	1 949 812,00	1 949 812,00	594 795,20
Общо:	6 869 562	6 765 817,00	8 452 444,90	6 812 344,32	4 777 787,61	2 570 742,74

Източник ИСУН, 2021 г.

Обявените от МИГ процедури са 8 (едната е прекратена) по всички мерки, някои от тях с по няколко приема, с изключение на 2 мерки от ПРСР, чиито приеми предстоят (1.3 и 8.1). Стойността на обявените от МИГ процедури на практика е изпълнила 98,36% от бюджета, като средствата по ОПИК и ОПОС са изчерпани по отношение стойността на процедурите. По ОПИК има остатък от 253 390,87 лв., тъй като УО не е признал цялата БФП на проектите, но има и одобрен проект-резерва, за който МИГ ще изпрати запитване до УО.

Броят на подадените проекти пред МИГ е 43, като по ОПИК дори е надхвърлен бюджетът на БФП, като по този показател изпълнението е 99,16%. Одобрените от МИГ проекти са 33 с обща БФП от 6 193 315,43 лв., т.е. с одобрените проекти МИГ е изпълнил бюджета на 90,16%. По ПРСР, заедно с резервите одобрените досега проекти на МИГ надхвърлят стария бюджет на БФП, като с получения допълнителен бюджет по мярка 4.1 също може би ще бъдат финансирани резервните проекти след разрешение на УО на ПРСР.

Сключените досега договори са 23 с 22-ма бенефициенти – по мерките на ОПИК, 4.1 и 6.4 на ПРСР, един по мярка 7.2 и по ОПОС. Изпълнението е 69,55%. Реално разплатени средства са получили 12 бенефициента (6 по ОПИК, 2 по ОПОС и едва четирима по ПРСР), като изплатената БФП е в размер на 37,42% от първоначалния бюджет.

Изводът, който следва е, че очевидно екипът на МИГ си е свършил работата по обявяване на приеми и одобряване на проекти по абсолютно всички мерки, като сравнително ниския официален процент на усвояване се дължи единствено на мерките от ПРСР и забавяне одобрението на проектите от страна на ДФЗ.

Средства	Общо (лева)	БФП (лева)	% спрямо заложения бюджет
Бюджет на МИГ	6 869 562	6 869 562	100%
ПРСР	2 933 745	2 933 745	42.71%
ОПИК	1 955 830	1 955 830	28.47%
ОПОС	1 979 987	1 979 987	28.82%
Стойност на обявените процедури	6 765 817,00	6 765 817,00	98,36%
ПРСР	2 830 000	2 830 000	94,46%
ОПИК	1 955 830	1 955 830	100%
ОПОС	1 979 987	1 979 987	100%
Брой подадени проекти	43		
Стойност на всички подадени проекти	8 452 444,90	6 812 344,32	99,16%
ПРСР	4 014 715,56	2 623 406,71	89,42%
ОПИК	2 487 917,34	2 239 125,61	114,5%
ОПОС	1 949 812,00	1 949 812,00	98,48%
Одобрени от МИГ проекти	33		
Стойност на одобрените от МИГ проекти (с резервите)	7 537 973,20 лв.	6 193 315,43 лв.	90,16%
ПРСР	3 343 993,86 лв.	2 223 752,82 лв.	66,49%
ОПИК	2 244 167,34	2 019 750,61	90%
ОПОС	1 949 812,00	1 949 812,00	100%
Сключени договори	23*		
Стойност на сключените договори	5 762 566,06	4 777 787,61	69,55%
ПРСР	1 911 509,16	1 123 930,31	38,31%
ОПИК	1 901 244,90	1 704 045,30	87,13%
ОПОС	1 949 812,00	1 949 812,00	98,48%
Проекти с изплатени средства	13 бенефициента		
Реално изплатени средства	2 570 742,74	2 570 742,74	37,42%
ПРСР	273 508,41	273 508,41	9,32%
ОПИК	1 702 439,13	1 702 439,13	87,05%
ОПОС	594 795,20	594 795,20	30,04%

Източник ИСУН, екипа на МИГ

По отношение на заинтересованите страни, идентифицирани в Стратегията, бенефициентите, които са подали проекти са 42 (община Никопол участва с 2 проекта – един по 7.2 и един по ОПОС). Одобрените от МИГ проекти са 33 (37 заедно с резервите), като бенефициентите са 31 (или съответно 35 с резервите). Представителите на публичния сектор – община Белене и община Никопол са с одобрени 3 проекта или 9,09% от всички проекти. Сумите по тях обаче са 13,1% от целия бюджет на СВОМР (по мярка 7.2 от ПРСР) плюс 41% от бюджета по ОПОС за община Никопол.

Представителите на стопанския сектор (земеделски производители, местен бизнес, услуги) са 27 (31 с резервите), като техните проекти са 81,8% от всички, като те усвояват около 50% от бюджета по СВOMP (всички мерки по ОПИК и по ПРСР, с изключение на тези с необявени приеми и средствата за общините). Представителите на нестопанския сектор са 2-ма, проектите им са по ОПОС, като представляват 6,06% от всички проекти, но за тях е отделен 58% от бюджета по ОПОС и съответно около 15% от бюджета на МИГ.

Във връзка с изпълнение на Регламент (ЕС) 2020/2220 на Европейския парламент и на Съвета от 23 декември 2020 г. за определяне на някои преходни разпоредби относно подпомагането по ЕЗФРСР, както и във връзка с единадесето изменение на ПРСР, за всички МИГ е отпуснато допълнително финансиране. МИГ Белене-Никопол получава допълнително финансиране в размер на 900 000 лева. Предоставеният финансов ресурс е разпределен между две мерки от Стратегията за ВOMP:

- ✓ мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ - 319 600,00 лв.
- ✓ мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малки по мащаби инфраструктури“ - 479 400,00 лв.

Така общият бюджет на Стратегията става 7 668 562 лева, а срокът за изпълнение на дейностите по проектите е до 30 юни 2025 г.

4.2. Дейности на МИГ по години

МИГ Белене-Никопол започва да прилага Стратегията си за ВOMP през 2017 г., когато е сключено и Споразумението за изпълнение на Стратегия за водено от общностите местно развитие № РД 50-11/25.01.2017 г. През 2018 г. има две допълнителни Споразумения за промяна на Стратегията за промяна на описанието на част от мерките по ПРСР (заради промени в нормативната уредба) и ИСУН, а през 2019 г. се налагат още три промени на СВOMP, пак поради промени в нормативната уредба (държавни помощи и мярка 6.4), като през 2020 и 2021 г. има още две промени на СВOMP, последното във връзка с увеличаването на бюджета. На практика МИГ, както и повечето в страната, започва прием и одобрение на проекти през 2018 г., което се налага заради закъснялото одобрение на Стратегиите по втори прием и необходимостта екипите да бъдат обучени да работят с ИСУН. В периода 2018-2021 г. МИГ е провел процедури по всички мерки, с изключение на две по ПРСР.

Година	2017	2018	2019	2020	2021	Общо
Одобрени процедури на МИГ	няма	2 (ОПИК и ПРСР 4.1)	3 ПРСР 6.4 и 7.2, ОПОС)	1 (ОПОС)	2 (ПРСР 7.5 и 4.2)	8
Брой приеми по мерки	няма	2 ОПИК (1-ви прием) 4.1 (1-ви прием)	5 ОПИК (2-ри прием) 4.1 (2-ри прием) 6.4 7.2 ОПОС (прекратена)	1 ОПОС	2 7.5 4.2	10
Подадени проекти	няма	19 5 по ОПИК 14 по 4.1	21 3 по ОПИК 3 по 4.1 11 по 6.4 2 по 7.2 2 по ОПОС	3 3 по ОПОС	4 3 по 7.5 1 по 4.2	43 (47 с тези от 21 г.)
Одобрени проекти от МИГ	няма	16 5 по ОПИК 11 по 4.1	15 1 по ОПИК (1 резерва) 3 по 4.1 8 по 6.4 2 по 7.2	3 3 по ОПОС	3 2 по 7.5 1 по 4.2	34 (37 с тези от 21 г.)
Сключени договори	няма	няма	11 6 по ОПИК 4 по 4.1	5 4 по 4.1 (един е прекратен)	8 1 по 4.1 2 по 6.4 1 по 7.2 3 по ОПОС	23
Обществени обсъждания	1 (от 2016)	9	3	1	3	17
Обучения и информационни срещи по мерките на СВОМР	4 2 за СВОМР 2 обучения за МЛ	6 2 за ОПИК 4 за проекти по СВОМР на МЛ	6 4 обучения за проекти по СВОМР 2 по ОПОС	4 4 обучения за проекти по СВОМР	6 3 по 7.5 2 по 6.4 1 по 8.1	26
Обучения и срещи на МИГ	3	11	10	5	3	32
Консултации с потенциални бенефициенти	41 (21 мъже и 20 жени)	28 (16 мъже и 12 жени)	15 (8 мъже и 7 жени)	16 (7 мъже и 9 жени)	11 (6 мъже и 5 жени)	111
Информационни срещи за популяризиране на СВОМР	9 8 инф. срещи Годишна конференция	7 6 инф. срещи Годишна конференция	5 4 инф. срещи Годишна конференция	Не са провеждани заради пандемията	-	21
Медии (публикации)	11	12	9	4	-	36

Източник ИСУН, екипът на МИГ, Годишни доклади на МИГ.

Обявените процедури от МИГ са общо 8 (едната по ОПОС е прекратена и обявена повторно), с 11 приема по 7 от мерките на СВOMP. През 2018 са обявени 2 процедури, през 2019 г. – три процедури, като продължават приемите и по мерките от предишната година, през 2020 г. има една процедура, а през 2021 г. – две, като едната е все още активна (мярка 7.5).

1. BG06RDNP001-19.105, Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“. Обявена през 2018 г. Първи прием от 10.10.2018 г. до 19.11.2018 г. Втори прием до 10.06.2019 г.
2. BG16RFOP002-2.022 , „Подобряване на производствения капацитет в МСП на територията на МИГ Белене-Никопол“, ОПИК . Обявена през 2018 г., първи прием от 15.06.2018 г. до 24.09.2018 г. Втори прием до 24.06.2019 г.
3. BG06RDNP001-19.136, Мярка 6.4 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“. Обявена през 2019 г. Първи прием от 07.02.2019 г. до 18.03.2019 г., втори прием до 29.07.2019 г.
4. BG06RDNP001-19.253, Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ обявена през 2019 г. Прием от 23.04.2019 г. до 27.05.2019 г.
5. BG16M1OP002-3.013, „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода BOMP в територията на МИГ Белене-Никопол“, ОПОС. Обявена през 2019 г. със срок до 21.01.2020 г. – прекратена процедура
6. BG16M1OP002-3.030. „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода BOMP в територията на МИГ Белене-Никопол“, ОПОС. Обявена през 2020 г. с краен срок до 17.08.2020 г.
7. BG06RDNP001-19.319, Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“ (2021 г.) – активна. Първи прием от 13.07.2021 г. до 31.08.2021 г., Втори прием до 28.12.2021 г.
8. BG06RDNP001-19.094, Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти" (2021 г.) Първи прием от 10.05.2021 г. до 30.06.2021 г. Втори прием до 25.10.2021 г. (приключила)

МИГ активно работи и по механизма на управление и прилагане на Стратегията извън приема и одобрение на проектите – информационни срещи и обучения с потенциалните бенефициенти с цел запознаване с мерките, условията по приемите и подготовка на проектите, индивидуални консултации с бенефициенти, както и развива

информационни дейности за популяризиране на самия подход ВОМР и ползите от прилагането му.

През 2017 година няма прием на проекти, но са изготвени документите за процедурата по мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“. Екипът на МИГ развива активна дейност по подготовката за кандидатстване и обучение на потенциалните бенефициенти. За популяризиране на подхода ВОМР е проведена информационна кампания с цел запознаване на потенциалните участници с целите, мерките и приоритетите на СВОМР.

<p>Обучения и информационни срещи по мерките на СВОМР 4</p>	<p>- Две двудневни обучения, свързани с подготовката на проекти по СВОМР - на 04-05.12 (гр. Белене, 18 участници) и 11-12.12 (гр. Белене, 12 участници); - Две двудневни обучения на местни лидери на 07-08.12 (гр. Никопол, 14 участници) и на 14-15.12 (гр. Никопол, 17 участници) на тема „Създаване на бизнес идея. Как да стартираме собствен бизнес“.</p>
<p>Индивидуални консултации с потенциални бенефициенти -41</p>	<p>Индивидуално са консултирани 41 потенциални бенефициенти - 21 мъже и 20 жени.</p>
<p>Информационни срещи за популяризиране на СВОМР 9</p>	<p>- Информационни срещи: 11.07 (гр. Белене, 17 участници), 12.07 (с. Деков, 20 участници), 13.07 (с. Петокладенци, 16 участници; с. Татари, 14 участници), 18.07 (гр. Никопол, 22 участници), 19.07 (с. Въбел, 17 участници), 20.07 (с. Муселиево, 13 участници), 21.07 (с. Новачене, 17 участници). - Годишна конференция на МИГ Белене-Никопол за отчет на дейностите и запознаване с плана за 2018 г. е през декември в гр. Белене с 53-ма участници.</p>
<p>Публикации в медиите - 11</p>	<p>Реализирани са и 11 публикации за МИГ и ВОМР в регионалните медии (вестниците „Никополски хоризонти“ и „Дунавски новини“, както и в онлайн медиите https://www.bgsever.info/news/, https://svishtovtoday.com/ и http://www.bta.bg/bg/).</p>
<p>Обучения и срещи на екипа на МИГ 3</p>	<p>- 18-19.04 Обучение/курс на тема „Теория и практика в областта на държавните помощи“, гр. Пловдив. Организатор „Плутон 1“ ООД - 07-09.06 Работна среща-семинар по изпълнение на мярка 19.2 ВОМР от ПРСР 2014-2020 г., гр. Разлог. Организатор Асоциация „Национална Лидер мрежа“ - 31.08 – Обучение за работа със системата ИСУН 2020, гр. София. Организатор ЦКЗ</p>

През 2018 година МИГ Белене-Никопол реализира два приема на проекти по процедура BG16RFOP002-2.022 Подобряване на производствения капацитет в МСП на ОПИК и по процедура BG06RDNP001-19.105 Мярка 4.1 Инвестиции в земеделски

стопанства от ПРСР (и по двете процедури – първи прием). Изготвени са насоки за кандидатстване по още две мерки – мярка 4.2 Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти и мярка 6.4 Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности. Освен това, МИГ подготвя и подава проектно предложение по мярка 19.3 Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи. Продължават дейностите по обучение и подготовка на бенефициентите за кандидатстване с проекти, индивидуалните консултации, популяризирането на подхода ВОМР, както и за срещи и обучения за повишаване капацитета на екипа на МИГ.

<p>Обществени обсъждания 9</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Обществено обсъждане Проект на промени в Стратегия за Водено от общностите местно развитие - Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване с проектни предложения по Инвестиционен приоритет 2.2 Капацитет за растеж на МСП от ОП Иновации и конкурентоспособност - Обществено обсъждане за промяна на текстове от Стратегията за Водено от общностите местно развитие (08.2018 г.) - Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване по подмярка 4.2 Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопанско продукти - Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване по подмярка 4.1 Инвестиции в земеделски стопанства - Обществено обсъждане на Проект на промяна на текстове от Стратегията (09.2018) - Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване по подмярка 4.1 Инвестиции в земеделски стопанства, второ обществено обсъждане (21.09.2018 – 27.09.2018) след нанасяне на корекции във връзка със съгласуване с УО - Обществено обсъждане за промяна на текстове от Стратегията за Водено от общностите местно развитие в периода 30.10-06.11.2018 - Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване по подмярка 6.4 Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности
<p>Обучения и информационни срещи по мерките на СВОМР 6</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 2 информационни срещи: 26.06 (Белене, 12 участници); 27.06 (Никопол, 19 участници) за представяне на условията за кандидатстване и изпълнение по процедура за подбор на проектни предложения BG16RFOP002-2.022 „Подобряване на производствения капацитет в МСП на територията на МИГ Белене-Никопол“ - 2 обучения: 7-8.08 (Белене, участници 11) – 9-10.08 (Никопол, участници 13) за повишаване на капацитета и информираността за участие с проектни предложения, бизнес планиране, отчитане на проекти, и др. – съгласно изискванията на мерките, заложен в СВОМР - 2 обучения: 16-17.10 (гр. Никопол, участници 14) – 18.19.10 (гр. Белене, участници 13) – двудневни обучения, свързани с подготовката и кандидатстването с проектни предложения по СВОМР на МИГ Белене-Никопол

<p>Индивидуални консултации с потенциални бенефициенти - 28</p>	<p>Индивидуално са консултирани 28 потенциални бенефициенти, от които 16 мъже и 12 жени</p>
<p>Информационни срещи за популяризиране на СВОМР 9</p>	<p>- 4 информационни срещи: 12.09 (с. Новачене, 14 участници; гр. Никопол, 12 участници) – 13.09. (с. Татари, 13 участници; гр. Белене, 11 участници) за запознаване на населението с напредъка по изпълнението на одобрената СВОМР, в това число с: изпълнените дейности, актуалните събития, предстоящите приеми по мерки от стратегията, планирани обучения на потенциални бенефициенти за подготовка и кандидатстване с проектни предложения</p> <p>- 4 информационни срещи: 28.11 (с. Вълбел, участници 12; с. Асеново, участници 14) – 29.11 (с. Деков, участници 12; с. Татари, участници 12) за запознаване на населението с напредъка по изпълнението на одобрената СВОМР, в това число с: изпълнените дейности, актуалните събития, предстоящите приеми по мерките от стратегията и др.</p> <p>- Годишна конференция: 18.12. (Белене, 58 участници) на тема: „Запознаване на населението от територията на МИГ Белене-Никопол с напредъка по изпълнението на одобрената СВОМР, в това число с: отчет за дейностите през 2018 г. и запознаване с плана за 2019 г.</p>
<p>Публикации в медиите - 12</p>	<p>Осъществени са 12 публикации за МИГ и ВОМР в местните и регионалните медии - вестниците „Никополски хоризонти“ и „Дунавски новини“, както и в онлайн медиите https://www.bgsever.info/news/ и https://svishtovtoday.com/</p>
<p>Обучения и срещи на екипа на МИГ 11</p>	<p>- 26-27.03 – Среща-семинар на тема „Инструменти за развитие на местните инициативни групи, местните общности и територии“, Парк-хотел „Москва“, София. Организатор СНЦ „България трейдинг“, „Агритур“ ЕООД, Асоциация „Българска национална Лидер мрежа“</p> <p>- 26.04 – Представяне на национална асоциация на МИГ в България, Парк-хотел „Москва“, София.</p> <p>- 16.05 – Общо събрание на Асоциация „Българска национална Лидер мрежа“</p> <p>- 4-7.06.2018 г. Международна конференция Бъдещето на подхода Лидер/ВОМР след 2020 г., Албена. Организатор – УО на ПРСР</p> <p>- 04-05.07 – Обучение на МИГ във връзка с изпълнение на мерки/операции в Стратегиите за ВОМР с финансиране по ОПИК, Интер експо център, гр. София. Организатор – УО на ОПИК</p> <p>- 23-24.08 – Среща-семинар за споделяне на опит и обсъждане на текущи въпроси по изпълнение на мярка 19, „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014-2020 г, гр. Казанлък. Организатор – Асоциация „Българска национална Лидер мрежа“</p> <p>- 04-05.09 – Двудневно обучение на членовете на КВО и членовете на екипа на МИГ във връзка с участие в Комисията за избор на проекти, гр. Белене. Организатор – МИГ Белене-Никопол</p> <p>- 24.10 - Работна среща по прилагане на подхода ВОМР по ОПОС, гр. София. Организатор – УО на ОПОС</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - 07.11 – Работна среща с експерти от БАН и представители на УО на ОПОС във връзка с включената в СВОМР мярка от ОПОС, гр. София. Организатор МИГ Белене-Никопол - 23.11 – Работна среща по прилагане на подхода ВОМР по ОПОС, гр. София. Организатор – УО на ОПОС - 12-13.12 – Работна среща по подхода ВОМР, гр. София. Организатор УО на ПРСР
--	--

През 2019 година МИГ организира 4 приема на проекти – два втори приема по мерките 4.1 и на ОПИК по процедурите от предишната година и приеми съответно по процедура BG06RDNP001-19.136 Мярка 6.4 Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности и BG06RDNP001-19.253 Мярка 7.2 .Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура. Обявен е и прием по мярката на ОПОС, но процедурата е прекратена през следващата година. Изпълнява се проектът по мярка 19.3 за сътрудничество на местни инициативни групи. Продължават и дейностите по подготовка и информирание на бенефициентите за проектни предложения по ВОМР, както и за популяризиране на подхода.

Обществени обсъждания 3	<ul style="list-style-type: none"> - Обществено обсъждане Проект на промени в Стратегия за Водено от общностите местно развитие на територията на общините Белене и Никопол, - Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване по подмярка 7.2 Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура - Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване по мярка „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР“ – проведено е на 03.06.2019 г. – присъствено с 19 участници. – по прекратената процедура
Обучения и информационни срещи по мерките на СВОМР 6	<ul style="list-style-type: none"> - 2 обучения: 19-20.02 (гр. Белене, 12 участници), 21-22.02 (гр. Никопол, 13 участници) - двудневни обучения, свързани с подготовката и кандидатстването с проектни предложения по СВОМР на МИГ Белене-Никопол - 2 информационни срещи: 17.09 (гр. Никопол, 12 участници), 18.09. (гр. Белене, 14 участници) за запознаване на потенциалните бенефициенти с процедура за подбор на проектни предложения „Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР на територията на МИГ Белене-Никопол“ - 2 обучения: 26-27.11 (гр. Белене, 14 участници), 28-29.11 (гр. Никопол, 13 участници) за повишаване на капацитета и информираността, свързани с подготовката и кандидатстването с проектни предложения, бизнес планиране, изпълнение и отчитане на проекти – съгласно изискванията на мерките, заложиени в

	СВОМР на МИГ Белене-Никопол
Индивидуални консултации с потенциални бенефициенти-15	Индивидуални консултации са направени с 15 потенциални бенефициенти, от които 8 са мъже и 7 са жени.
Информационни срещи за популяризиране на СВОМР 5	- 4 информационни срещи: 21.10 (с. Драгаш войвода, 12 участници; гр. Никопол, 12 участници), 22.10 (с. Деков, 12 участници; гр. Белене, 14 участници) за запознаване на населението с напредъка по изпълнението на одобрената СВОМР - Годишна конференция на МИГ Белене-Никопол за отчет за дейността за 2019 г. и запознаване с плана за 2020 г., гр. Белене, 52 участници
Публикации в медиите - 9	Осъществени са 9 публикации в регионалната интернет медия https://www.bgsever.info/news/
Обучения и срещи на екипа на МИГ 10	- 14.03 – Регионална среща на МИГ в гр. Троян - 28-29.03 – Информационна среща за прилагане на подхода ВОМР, гр. Плевен. Организатор УО на финансиращите програми - 05.04 – Обучение по ОПИК, гр. София. Организатор УО на ОПИК - 13-14.05 – обучение в гр. Луковит - 05.06 – Обучение за работа с ИСУН, гр. Враца. Организатор ЦКЗ - 04-05.07 – Информационно събитие за прилагане на подхода ВОМР, гр. Трявна - 22-24.10 – Международна конференция, гр. Разлог - 14-15.11 – Информационна среща в Албена - 05-06.12 – Информационно събитие за прилагане на подхода ВОМР, гр. Стара Загора - 09.12 - Работна среща в гр. Плевен

През 2020 година е реализиран един прием по процедура BG16M1OP002-3.030. Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР в територията на МИГ Белене-Никопол, по който са подадени и одобрени 3 проектни предложения. Заради усложнената епидемична обстановка са провеждани дейности, свързани с обучението на потенциални бенефициенти, но не са организирани информационни срещи и събития.

Обществени обсъждания 1	- Обществено обсъждане на Насоки за кандидатстване по мярка Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Натура 2000 чрез подхода ВОМР – проведено е в периода 15-29.06.2020 г. в ИСУН и на електронната страница на МИГ
Обучения и информационни срещи по мерките на СВОМР 4	- 2 обучения: 03-04.08. в гр. Белене (12 участници) и 05-06.08. в гр. Никопол (13 участници) на тема „Подготовка и кандидатстване с проектни предложения по СВОМР на територията на МИГ Белене-Никопол 2 обучения: 14-15.09. в гр. Белене (11 участници) и 16-17.09. в гр. Никопол (14 участници) на тема „Изпълнение и отчитане на

	проектни предложения, финансирани по мерки от СВOMP за територията на МИГ Белене-Никопол
Индивидуални консултации с потенциални бенефициенти-16	Консултирани са индивидуално 16 потенциални бенефициента - 7 мъже и 9 жени.
Информационни срещи за популяризиране на СВOMP	Не са провеждани заради пандемията
Публикации в медиите - 4	Реализираните публикации са 4 броя в https://www.bgsever.info/news/ и https://infopleven.com/
Обучения и срещи на екипа на МИГ 5	<ul style="list-style-type: none"> - 10-11.03.2020 г. Двудневна работна среща-семинар за споделяне на опит и обсъждане на текущи въпроси по изпълнение на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014-2020 г, комплекс „Старосел“, община Хисаря. Организатор – Асоциация „Българска национална Лидер мрежа“ - 17.07.2020 г. Регионална среща на МИГ от Северозападен район за планиране – гр. Червен бряг. Организатор – МИГ Карлуковски карст – Червен бряг – Искър“. - 27-28.08.2020 г. Информационно събитие за прилагане на подхода ВOMP, хотел Yustina Villas, гр. Перущица. Организатор УО на ПРСР - 17-18.09.2020 г. Информационно събитие за прилагане на подхода ВOMP, хотел „Калина Палас“, гр. Трявна. Организатор УО на ПРСР - 05-08.10.2020 г. Международна конференция по прилагане на подхода ВOMP, Ефорие норд, Румъния и хотел „Маритим Парадайс Блу“, к.к. Албена. Организатор УО на ПРСР

През 2021 година са обявени две процедури за прием на проекти: BG06RDNP001-19.319, Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“ и BG06RDNP001-19.094, Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти" с по два приема, като вторият по мярка 7.5 все още не е приключил. Останалите дейности на МИГ Белене-Никопол до момента са както следва по-долу в таблицата.

Обществени обсъждания 3	- Обществено обсъждане Проект на насоки за кандидатстване за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по процедура № BG06RDNP001-19.094, МИГ Белене-Никопол, мярка 4.2 Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти
--------------------------------	--

	<p>- Обществено обсъждане относно Възможност за допълнително финансиране и разпределяне на финансов ресурс чрез промяна в Стратегията за Водено от общностите местно развитие на територията на МИГ Белене-Никопол</p> <p>- Обществено обсъждане Проект на насоки за кандидатстване за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по процедура № BG06RDNP001-19.319 „МИГ Белене-Никопол, Мярка 7.5 Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура</p>
<p>Обучения и информационни срещи по мерките на СВОМР 6</p>	<p>11.08 – гр. Белене – 12 участници – обучение за подготовка на проектни предложения по мярка 7.5</p> <p>12.08 – гр. Белене – 13 участници – обучение за изпълнение на проекти по мярка 7.5</p> <p>13.08 – гр. Белене – 14 участници – обучение за изпълнение на проекти по мярка 6.4</p> <p>17.08 – гр. Никопол – 16 участници – обучение за подготовка на проекти по мярка 7.5</p> <p>18.08 – гр. Никопол – 15 участници – обучение за подготовка на проекти по мярка 8.1</p> <p>19.08 – гр. Никопол – 10 участници – обучение за изпълнение на проекти по мярка 6.4</p>
<p>Индивидуални консултации с потенциални бенефициенти</p>	<p>Индивидуални консултации са предоставени на 11 потенциални бенефициенти, от които 6 мъже и 5 жени.</p>
<p>Информационни срещи за популяризиране на СВОМР</p>	<p>Не са провеждани заради пандемията.</p>
<p>Публикации в медиите</p>	<p>Няма данни</p>
<p>Обучения и срещи на екипа на МИГ 3</p>	<p>- 19.05.2021 г. Общо събрание на Асоциация „Българска национална Лидер мрежа“, „Каменград Хотел и Спа“, гр. Панагюрище. Организатор Асоциация „Българска национална Лидер мрежа“</p> <p>- 20.05.2021 г. Работна среща-семинар за споделяне на опит и обсъждане на текущи въпроси по изпълнение на мярка 19 ВОМР от ПРСР 2014-2020 г., „Каменград Хотел и Спа“, гр. Панагюрище. Организатор Асоциация „Българска национална Лидер мрежа“</p> <p>- 09-10.09 Работна среща за представяне на новия програмен период. гр. Пампорово. Организатор УО на ПРСР</p>

4.3. Напредък по приоритети и мерки

Стратегията на МИГ Белене-Никопол съдържа три приоритета и седем специфични цели. По повечето мерки (с изключение на 1.3 и 8.1) има проведени приеми, подадени и одобрени проекти, по три от мерките има стартирали проекти (ОПИК, 4.1 и 6.4), по ОПИК има и вече напълно завършени проекти. Повечето от заложените индикатори са в процес на изпълнение, някои дори са надхвърлени. Напредък в една или друга степен има и по Приоритетите и Специфичните цели на Стратегията.

Визия: <i>Устойчив растеж и европейско развитие на територията чрез балансирано пространствено развитие, инвестиции в публична и социална инфраструктура, стимулиране на икономическия потенциал в земеделието и промишлеността, защита на природно-то и културното наследство и развитие на туризма, чрез:</i>		
Приоритет 1: Повишаване на ефективността и производителността на малките и средни селски стопанства чрез модернизация и разнообразяване към неземеделски дейности		
Специфична цел 1.1 Повишаване конкурентоспособността на селското стопанство чрез реструктуриране и развитие на наличните материални мощности и насърчаване въвеждането на нови технологии в стопанствата. (мерки 4.1 и 4.2.)	Специфична цел 1.2 Развитие на неземеделски дейности, услуги и туризъм. (мярка 6.4)	
Приоритет 2: Подобряване на условията на живот чрез развитие на техническата инфраструктура и опазване на околната среда		
Специфична цел 2.1 Подобряване на техническата инфраструктура (мярка 7.2)	Специфична цел 2.2 Развитие на малка инфраструктура в областта на отдиха и туризма. (мярка 7.5)	Специфична цел 2.3 Сигурна жизнена среда и екологично развитие. (мярка 109 по ОПОС, мярка 8.1)
Приоритет 3: Създаване на условия за икономически растеж, заетост и развитие на местния пазар на труда.		
Специфична цел 3.1 Повишаване на конкурентоспособността на МСП, на обема на износ на стоки и услуги, на производителността и придадената стойност на продукцията. (ОПИК)	Специфична цел 3.2 Постигане на социална кохезия чрез укрепване и развитие на човешкия капитал по пътя на придобиване на нови професионални умения. (мярка 1.3)	

Напредъкът в реализирането на проекти води и до постигане на заложените в Стратегията цели и приоритети и има принос към националните цели на ПРСР и ВОМР и съответно към целите на Стратегията Европа 2020, заложен в Регламент 1303/2013 г. Напредъкът по мерките е синтезиран в долната таблица.

Мярка	Отворени приеми по мерки/ процедури	Брой подадени проекти	Брой одобрени от МИГ проекти	Стойност на одобрените проекти	Размер на БФП в лева	Бюджет по процедура	Бюджет по СВОМР	Брой сключени договори
1.3	-	-	-	-	-	-	33 745	-
4.1	1 П Първи прием	14 1 отхвърлен 2 оттеглени	11	1 550 369	775 184	800 000	800 000 (1 119 600)	11*
	1П Втори прием	3 1 оттеглен	3 резерви	361 052	180 526			
4.2	1 П	1	1	97 785	48 892	300 000	300 000	-
6.4.	1 П Първи прием	11 1 оттеглен 2 отхвърлен	8 *	658 121	493 590	500 000	500 000	2*
	1 П Втори прием	0	0	0	0			
7.2	1 П Първи прием	2	2	774 451	774 451	900 000	900 000 (1 379 400)	1
7.5	1 П Първи прием	3 1 оттеглен	2	146 082	146 082	330 000	330 000	-
	1 П Втори прием е активен	-	-	-	-			-
8.1	-	-	-	-	-	-	70 000	
ОПИК	1 П Първи прием	5	5	1 518 958	1 367 063	1 955 830	1 955 830	6
	1 П Втори прием	3 1 отхвърлен	1 (1 резерва)	725 208	652 687			
ОПОС	1 П прекратена	2	-					
	1 П	3	3	1 949 812	1 949 812	1 979 987	1 979 987	3
Общо:	8 П 11 приема	47*	37*	7 537 973*	6 193 315*	6 765 817	6 869 562	23*

Източник ИСУН 2021 г., екип на МИГ, Годишни доклади на МИГ

* Забележките се отнасят до някои разминавания в данните на ИСУН и тези на МИГ: по мярка 4.1 единият проект по данни на ИСУН е прекратен (Гергана Енева); по мярка 6.4 по информация на МИГ има оттеглен проект на бенефициент след сключен договор; също по мярка 6.4 има още един нов сключен договор (Ганчеви перфект), който все още не е отчетен в данните, изтеглени от ИСУН; в броя на проектите са включени резервите по ОПИК и 4.1, тъй като за тях може би ще бъде осигурена БФП; в бройката проекти са включени и подадените и одобрените от МИГ проекти по мерките 7.5 и 4.2, които също не са отчетени все още в ИСУН.

По **Приоритет 1: Повишаване на ефективността и производителността на малките и средни селски стопанства чрез модернизация и разнообразяване към неземеделски дейности** е постигнат добър напредък и по двете специфични цели, реализацията на които е свързана с мерките 4.1, 4.2 и 6.4 от ПРСР.

Специфична цел 1.1 Повишаване конкурентоспособността на селското стопанство чрез реструктуриране и развитие на наличните материални мощности и насърчаване въвеждането на нови технологии в стопанствата се реализира чрез две от подмерките на мярка 4 Инвестиции в материални активи.

По Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ на първи прием са подадени 14 проектни предложения, 1 проект е отхвърлен, 2 проекта са оттеглени от бенефициентите, от МИГ са одобрени 11 проекта. На втория прием са подадени 4 проектни предложения, като едното е оттеглено. Одобрени са три проекта, но и трите са със статут на резерви, поради изчерпване на първоначалния бюджет. Общо одобрените от МИГ проекти са 14 (с резервите) или 11 (без резервите). Общият бюджет на процедурата е 800 000 лева (колкото е заложен първоначално в СВОМР). Подадените проекти са с обща стойност 2 324 968,96 лв. и с БФП от 1 162 484,48 лв. Одобрените от МИГ проекти са на обща стойност 1 911 421,46 лв. с БФП от 955 710,73 лв. (с резервите). На първи прием одобрените проекти са на стойност 1 550 369,21 лв. с БФП от 775 184,60 лв. Трите резерви на втори прием са с обща стойност 361 052,25 лева, с БФП от 180 526,13 лева. Както се каза, първоначалният бюджет по мярката е изчерпан още на първия прием, но с допълнителното финансиране, което МИГ получава, средствата по мярка 4.1 се увеличават на 1 119 600 лева. МИГ Белене-Никопол възнамерява да изпрати официално запитване до ДФЗ във връзка с наличието на допълнителен финансов ресурс, от който следва да бъдат финансирани 3 те резервни проекта. Очаква се те да бъдат разгледани от ДФЗ и, при одобрение, да сключват административни договори. С остатъчния финансов ресурс след одобрението на резервните проекти, МИГ ще обяви нова процедура за прием. С решение от 03.12.2021 г. УС актуализира ИГРГ за 2022 г., съгласно което през следващата година се очаква да бъде реализиран прием на проектни предложения по нова процедура към мярка 4.1: първи краен срок – от края на м. март, до началото на м. май и втора крайна дата, която започва да тече веднага след приключване на първа и е до края на м. август.

Процедурата по Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ е обявена през 2021 г., като вече е приключила. Бюджетът ѝ е 300 000 лева (колкото е и в СВOMP). Подаден един проект на обща стойност 97 785,94 с БФП 48 892,97 лева. Към момента процедурата (респ. проектът) се разглеждат за одобрение от ДФЗ. МИГ е получил писмо за допълнителни документи и информация. Тъй като има голям остатък от бюджета по мярката, съгласно решение на УС от 03.12.2021 г., с което се актуализира ИГРГ за 2022 г., следва да бъде обявена нова процедура по мярка 4.2 с два крайни срока: първи – от края на м. април до края на м. май; втори – започва да тече веднага след приключване на първи и е до края на м. октомври. Това, че по мярката досега е подаден само един проект е доказателство, че мярката е трудна за изпълнение и по условия за кандидатстване, и по допустимост на кандидатите – нещо, което важи за всички МИГ в страната. Освен това, по информация на екипа, част от потенциалните бенефициенти, които са заявили намерение, са предпочели националните приеми.

За постигане на **Специфична цел 1.2** *Развитие на неземеделски дейности, услуги и туризъм* е предвидена Мярка 6.4 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“. По нея на първи прием са подадени 11 проекта, 1 е оттеглен, а 2 са отхвърлени. Одобрени са 8 проекта. На втория прием няма подадени проекти. Общата стойност на всички подадени проекти е 915 295,47 лв., с БФП от 686 471,10 лв. Бюджетът на процедурата е 500 000 лева, колкото е заложен в СВOMP. Стойността на одобрените проекти е 658 121,27 лева с БФП от 493 590,96 лева. След одобрение от МИГ, на етап оценка от ДФЗ, има още кандидат, който е оттеглил проектното си предложение. Стойността на проекта е 48 650,00 лв. с БФП от 36 487,50.

И трите мерки по двете Специфични цели на Приоритет 1 имат принос предимно към Първата цел на ПРСР за повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското и горското стопанство и преработващата промишленост, както и към Специфична цел 1 на ВOMP за развитие и стимулиране на предприемачество и устойчив бизнес, които отговарят на Тематична цел 3 от POP за повишаване конкурентоспособността на стопанствата и МСП и за диверсификацията на икономиката. Т.е. целите са в процес на осъществяване по отношение на икономическия растеж и се очаква да имат въздействие именно върху него. Доколкото по проектите са създадени нови работни места, те имат принос и към Приоритет 1 на ВOMP: Насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността (тематична цел 9 на POP) и Приоритет 4 на ВOMP: Насърчаване на устойчивата и

качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила (тематична цел 8 на РОР).

По **Приоритет 2: Подобряване на условията на живот чрез развитие на техническата инфраструктура и опазване на околната среда** има също добър напредък, като се очакват резултатите от втория прием на мярка 7.5 и обявяването на прием по мярка 8.1

За постигане на **Специфична цел 2.1 Подобряване на техническата инфраструктура** е предвидена Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“. По мярката е проведен един прием, подадени и одобрени 2 са проекта (по един на община Белене и на община Никопол), на обща стойност 774 451,13 лв. с БФП от 774 451,13 лв. Бюджетът на процедурата е 900 000 лева, колкото е първоначално заложеният в СВОМР. По мярката са предвидени допълнителни средства в увеличението на бюджета до 2023 г., като бюджетът ѝ става 1 379 400 лева. Съгласно решение на УС от 03.12.2021 г., с което се актуализира ИГРГ за 2022 г., следва да бъде обявена нова процедура по мярка 7.2 с два крайни срока: първи – от началото на м. февруари до края на м. март; втори – започва да тече веднага след приключване на първи и е до края на м. декември.

Специфична цел 2.2 Развитие на малка инфраструктура в областта на отдиха и туризма се реализира чрез Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“. Приемът е отворен през 2021 г., като вторият все още е активен до 28.12.2021 г. Бюджет на процедурата 330 000 лева, колкото е първоначалният в СВОМР. По информация на МИГ, на първи краен за подаване на проектни предложения - 31.08.2021 г. са подадени 3 проекта. Единият е оттеглен, 2 са одобрени от МИГ и са на обща стойност 146 082,22 лв. Към момента няма подадено проектно предложение по втори краен срок по процедурата.

Специфична цел 2.3 Сигурна жизнена среда и екологично развитие ще се постигне чрез проектите по ОПОС за Подобряване на природозащитното състояние на видове от мрежата Natura 2000 и по мярка 8.1 Залесяване и поддръжка на ПРСР. Първата процедура за прием на проекти по ОПОС е прекратена, а по втората са подадени три проекта на обща стойност 1 949 812 лева (БФП е същото). Бюджетът на процедурата е 1 979 987 лева, колкото е заложен в СВОМР. Остатъкът е 30 175,00 лв. И трите проекта са със сключени договори, два от тях вече се изпълняват успешно. По Мярка 8.1

„Залесяване и поддръжка” бюджетът е 70 000 лева и все още няма обявен прием. Съгласно решение на УС от 03.12.2021 г., с което се актуализира ИГРГ за 2022 г., следва да бъде обявена процедура по мярка 8.1 с два крайни срока: първи – от края на м. януари до началото на м. март; втори – започва да тече веднага след приключване на първи и е до края на м. април. Причината за забавянето е, че до момента МИГ е обявявала процедурите си приоритетно – съгласно заявения интерес от потенциални кандидати.

Мерките и проектите по Приоритет 2 на СВОМР (7.2 и 7.5) имат принос към втората цел на ПРСР: Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурси в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях. Заедно с мярката на ОПОС имат принос към втория приоритет на ВОМР - Интегриран подход към околната среда, чрез съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство (тематични цели 5 и 6 на РОР), както и към Специфична цел 2 на ВОМР - Развитие на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес.

По **Приоритет 3: Създаване на условия за икономически растеж, заетост и развитие на местния пазар на труда** има напредък по едната специфична цел и няма по другата.

Специфична цел 3.1 Повишаване на конкурентоспособността на МСП, на обема на износ на стоки и услуги, на производителността и придадената стойност на продукцията се реализира по мярката на ОПИК Инвестиционен приоритет 2 „Капацитет за растеж на МСП”. По процедурата, която е на стойност 1 955 830 лева има обявени два приема. На първия са подадени 5 проекта, като и 5-те са одобрени от МИГ. На втори прием са подадени три проектни предложения, 1 е отхвърлено, две са одобрени, като единия проект е със статут на резерва, т.е. одобрените проекти са 7 с резервата. Общата стойност на всички подадени проекти е 2 487 917,34 лв. с БФП от 2 239 125,61 лв.. Одобрените от МИГ проекти са на стойност 2 244 167,34 лева, с БФП от 2 019 750,61 лева (това е с резервата). Без нея общата стойност е 1 908 244,90 с БФП от 1 717 420,41 лева. Признатият от УО на ОПИК БФП обаче е 1 704 045,30 лева, като така по процедурата има остатък от 253 390,87 лв. МИГ Белене-Никопол подготвя

официално запитване до УО на ОПИК във връзка с остатъчния финансов ресурс и наличието на одобрен проект, който е в списъка с резервите. Целта е средствата да бъдат успешно усвоени чрез намаляване на % БФП, намаляване на общата стойност на проект или друг удачен, според УО вариант. Всички проекти по ОПИК се изпълняват, а някои от тях вече са приключили.

Специфична цел 3.2 *Постигане на социална кохезия чрез укрепване и развитие на човешкия капитал по пътя на придобиване на нови професионални умения, която трябва да се реализира чрез Мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства” все още не е постигната, тъй като няма обявен прием. Бюджетът е 33 745 лева. Съгласно решение на УС от 03.12.2021 г., с което се актуализира ИГРГ за 2022 г., следва да бъде обявена процедура по мярка 1.3 с два крайни срока: първи – от средата на м. май до средата на м. юни; втори – започва да тече веднага след приключване на първи и е до края на м. декември.*

Мярката на ОПИК има принос към 5-ти приоритет на ВОМР: Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация, алтернативни дейности и устойчиво производство на аквакултури (тематична цел 3) и към Специфична цел 1 на ВОМР Развитие и стимулиране на предприемачество и устойчив бизнес. Чрез създаването на нови работни места има принос и към приоритет 1 на ВОМР Насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността (тематична цел 9) и Приоритет 4 Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила (тематична цел 8). Доколкото в предприятията се въвеждат иновации, приносът е и към приоритет 3 на ВОМР Фокусиране върху иновациите чрез насърчаване на въвеждането им в практиката (тематична цел 1 на РОР).

5. СВОМР в контекста на усвоените европейски средства на общинско ниво

Доколкото Стратегиите за ВОМР на МИГ у нас се прилагат на ниво общини, то въздействието на подхода е в пряка зависимост и от общото усвояване на средства от европейските фондове на съответните територии. Интегрираният териториален подход е в основата и на Общинските планове за развитие (вече Планове за интегрирано развитие на общините), както и е основен принцип на подхода ВОМР. „Основен върху района“ се прилага и в двата случая и означава, че са отразени потенциалът и проблемите на територията, силните и слабите ѝ страни, възможностите и заплахите, а дейностите и мерките трябва да отговарят на реалните нужди и да са основани на местните конкурентни предимства – т.е. между съответните планови документи има синегрия и сходства. Общинският план има по-широк обхват на действие, моделът е отгоре-надолу, мерките са по-обща и целят да променят макро-рамката и основните показатели. Стратегията за ВОМР е по-конкретна, осъществява се отдолу-нагоре, но може да допълва мерките на Общинските планове или пък да търси съвсем нови идеи, подходи и възможности за подкрепа на микро ниво. В много от случаите проектите по СВОМР надграждат резултатите на по-големи проекти от Оперативните програми – например, редица бенефициенти кандидатстват по една мярка от ПРСР на националните приеми и по друга пред МИГ с цел да добавят стойност към вече развито производство, общините пък имат шанс да реализират проекти за малка инфраструктура, с което да увеличат ефекта на направеното по основната. Съществено е и това, че МИГ финансират малки бенефициенти, които иначе не биха получили достъп до европейските средства и така също добавят стойност към целия сектор. Съответствието между проектите по Стратегията за ВОМР и тези реализирани в общината извън ВОМР е предпоставка за по-голямо въздействие и надграждане на резултатите. Подходът осъществява връзките между браншовете и участниците по начини, които имат мултиплициращ ефект върху основните Оперативни програми.

До средата на 2021 г. усвоените европейски средства в България прехвърлят 14 млрд. лева. Това е сумата на всички изплатени пари по проекти, финансирани от структурните и кохезионните фондове на ЕС. Най-много от тях са в столицата – над 4 млрд. лева. Следват областите Пловдив (близо 1 млрд. лв.) Благоевград (800 млн. лв.) и Бургас (750 млн. лв.). Като абсолютна сума най-малко са усвоените фондове в областите Перник, Търговище и Кюстендил (по около 130 млн. лв.). Значителна част от финансирането по европейските фондове е фокусирано в относително малък брой

общини, като за първи път през настоящия Програмен период през 2021 г. вече няма нито една община без изпълнен европроект. Естествено, по-висока усвояемост на европейските средства се наблюдава в общини със Стратегии за ВОМР в сравнение с такива без, но количеството на усвоените средства зависи и от една страна от административния капацитет на самите общини, а от друга - от нивото на предприемаческа активност на населението им.

Изплатените средства достигат средно до 2010 лева на човек от населението за страната, като е необходимо да се уточни, че сумите са изчислени на база сключени договори, т.е. след като средствата вече са влезели в икономиката и са били инвестирани в съответните райони. На ниво общини има доста големи различия. Средствата, разпределени на човек от населението отново са най-много в столицата (3578 лв.), следвана от областите Габрово (3331 лв.), Благоевград (2641 лв.) и Враца (2522 лв.). Шест общини са получили над 5 хиляди лв. на човек – Добрич (град), Свиленград (заради наличието на мярка по ОПОС в Стратегията за 4 млн. лева), Костинброд, Приморско, Бяла (Варна) и Созопол. Добре е да се знае, че общините с много високи суми на човек дължат това обикновено на един голям инфраструктурен проект (метро, пътища и магистрали, водни цикли и др.) В 153 общини (повече от половината) средното усвояване на европейски средства е под 1000 лева на човек, а в 58 общини е под 500 лева на човек. Голямо влияние на общинско ниво имат и проектите за енергийна ефективност и санирането на публични и жилищни сгради, както и различните социални дейности, най-вече осигуряване на храна за бедните и патронажна грижа, които вдигат нивото на усвояване, но не са от особена полза за икономиката на съответната община.

В по-малките общини със сравнително ограничен административен и предприемачески капацитет, разбираемо, усвояването е по-малко. Данните за 2021 г. показват обаче, че високото усвояване на европейски фондове не навсякъде допринася за икономическия растеж или за социалното сближаване на отделните региони. В някои случаи администрацията се фокусира в реализация на големи проекти с недостатъчно ясна полза за устойчивото развитие - стадиони, зелени площи и т.н., а бизнес средата остава влошена, не се търсят външни частни инвестиции, стандартът на живот не се подобрява, тъй като акцентът е върху увеличаване на социалното подпомагане за най-бедните (безспорно много необходимо), но се забравя за насърчаването на предприемачески умения и повишаване на квалификацията на населението.

5.1.Община Белене

По данни на ИСУН, в община Белене до края на ноември 2021 г. през този Програмен период са реализирани 53 проекта на обща стойност 10 960 113.26 лв., с БФП от 8 450 671.17 лв. Реално разплатените средства по проектите са 5 433 610,21 лева, а бенефициентите са 35. Проектите на МИГ са 12 (отбелязани в светлосиво), проектите на самата община са 13, останалите са на частни бенефициенти (вкл. и тези, по които е получена помощ за преодоляване последствията от пандемията по ОПИК). Средната сума на човек е 1 055 лева. В таблицата, съответно и в сумите, не са включени проектите, реализирани извън оперативните програми (по INTERREG и URBACT)

Бенефициент	Населено място	Наименование на проекта	Обща стойност	БФП	Реално изплатени суми	Статус/ Програма
АДЕЛА ОЙЛ ООД	с. Бяла вода	Отглеждане на трайни насаждения от лавандула и създаване на нови	29 337	29 337	19 558	Сключен (мярка 6.3)
БЕЛЛА 21 ООД	гр. Белене	Професионализъм и развитие в Белла 21	34 210	34 210	34 210	Приключен (ОПРЧР)
Ганчеви перфект ЕООД	гр. Белене	Разкриване на модерно фотографско ателие за предоставяне на иновативни арт услуги на територията на МИГ Белене – Никопол	33 489,36	25 117,03	0	Сключен (ВОМР, мярка 6.4)
ПЛАМСИ ООД	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	10 000	10 000	10 000	В изпълнение (ОПИК)
ЕТ КРАСИМИР ДЖАНТОВ	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	10 000	10 000	10 000	В изпълнение (ОПИК)
АВЕНИР 2084 ЕООД	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	10 000	10 000	10 000	В изпълнение (ОПИК)
Албена	гр. Белене, с. Кулина вода	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Албена Михайлова Тодорова	29 337	29 337	19 558	Сключен (мярка 6.3)
Амбулатория ПЛАМАДЕНТ ООД	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	9 830	9 830	9 830	В изпълнение (ОПИК)
Асоциация наука за природата Сдружение	Белене	Хабитат Дунав	800 000	800 000	434 800	В изпълнение (ВОМР, ОПОС)
БЕЛЛА 21 ООД	гр. Белене	Подобряване на производствения капацитет	389 286	343 282,3	343 162,2	Приключен (ВОМР, ОПИК)

Георги	с. Деков	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Георги Йорданов Кирилов.	29 337	29 337	46 558	Сключен (мярка 6.3)
ДЕКСИ КОНСУЛТ ЕООД	Белене	Пълноценен живот в общността	110 482,96	110 483	91 509,81	Приключен (ОПРЧР)
ЕМТИ Електрик ООД	гр. Белене	Преустройство на промишлена сграда в завод за производство на трансформатори	1 045 756,72	385 066	0	Сключен (мярка 6.4)
ЕНЕРКЕМИКАЛ ООД	гр. Белене	Увеличаване на потенциала за конкурентно и ефективно производство чрез модернизация на технологиите	1 661 500	996 900	995 569,8	Приключен (ОПИК)
ЕНЕРКЕМИКАЛ ООД	гр. Белене	Повишаване на производствения капацитет	387 597,3	348 837,6	348 649,2	Приключен (ВОМР, ОПИК)
ЕНЕРКЕМИКАЛ ООД	гр. Белене	Подкрепа за средни предприятия за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	124 000	124 000	124 000	Приключен (ОПИК)
ЕТ БРАТЯ НИКОЛОВИ - ХРИСТО НИКОЛОВ	гр. Белене	Модернизация на овцеферма чрез внедряване на нова за стопанството земеделска техника	141 795,5	52 917,87	0	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
ЕТ ДОКТОР ГЕРГАНА СТОЙКОВА 2000	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	6 719	6 719	6 719	В изпълнение (ОПИК)
ЕТ ЯВОР КЮРЧЕВ	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	3 860	3 860	3 860	В изпълнение (ОПИК)
ЗС ЛЮДМИЛ СТЕФАНОВ	гр. Белене	Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по - ефективно използване на ресурсите	123 450	61 725	0	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
ЗС ТОНИ РУПОВ	гр. Белене	Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по - ефективно използване на ресурсите	146 000	72 937,36	72 937,36	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)

Ивелина	с. Татари	Стартова помощ за развитие на земеделското стопанство на Ивелина Сивкова Иванова	48 895	48 895	24 447,5	Сключен (мярка 6.1)
КРАСИМИР ДЖАНТОВ ЕТ	гр. Белене	Закупуване на оборудване за производство на ПВЦ дограма и врати	642 773,67	321 386,8	0	Сключен (мярка 6.4)
КРИСТИНИ ООД	гр. Белене	Разширение и преустройство на сервиз за хладилна техника в цех за изработване на хладилни инсталации	577 303,6	288 651,8	0	Сключен (мярка 6.4)
МАЙКРОМЕТ ООД	гр. Белене	Модернизиране на производствения процес в Майкромет ООД, чрез закупуване на галванична линия за електрохимично поцинковане	121 950	109 755	109 615,5	Приключен (ВОМР, ОПИК)
МАЙКРОМЕТ ООД	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	10 000	10 000	10 000	В изпълнение (ОПИК)
МАЙКРОМЕТ ООД	гр. Белене	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	50 000	50 000	0	В изпълнение (ОПИК)
МЕД ИНДЪСТРИ ООД	гр. Белене	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	50 000	50 000	0	В изпълнение (ОПИК)
Миряна Димитрова	гр. Белене	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337	29 337	29337	Сключен (мярка 6.3)
МОМЧИЛ	с. Бяла вода	Стартова помощ за развитието на малко стопанство с отглеждане на пчели	29 337	29 337	19 558	Сключен (мярка 6.3)
Община Белене	Белене	Осигуряване на топъл обяд в Община Белене в условията на пандемия от COVID-19	88 001,1	88 001,1	43 142,22	Сключен (ОП Храни)
Община Белене	Белене	Патронажна грижа + в община Белене	129 365,28	129 365,3	78 952,43	В изпълнение (ОПРЧР)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	гр. Белене	Алтернатива за равноправен и независим живот	499 907,3	499 907,3	487 385,13	Приключен (ОПРЧР)

ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	Белене	Осигуряване на топъл обяд в община Белене	7 792,27	7 792,27	7 792,27	Приключен (ОП Храни)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	Белене	Осигуряване на топъл обяд в община Белене	96 159,35	96 159,35	96 159,35	Приключен (ОП Храни)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	Белене, Гулянци, Долна Митрополия, Никопол	Подготвителна помощ за стратегия за ВОМР на територията на общините Белене, Никопол, Гулянци и Долна Митрополия	37 295,9	37 295,9	41 420,99	Сключен (ПМДР)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	гр. Белене	Изграждане на многофункционално игрище в СУ „Димчо Дебелянов“	92 106,93	92 106,93	45 601,96	Сключен (мярка 7.2)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	гр. Белене	Реконструкция на улици в град Белене: ул. "Милан Василев", ул. "Петко Д. Петков", ул. "Рила" и част от ул. "Фердинанд Дечев"	1 107 048,21	1 107 048	530 684,3	Сключен (мярка 7.2)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	гр. Белене	Изграждане на част от Крайдунавски парк "Белене"	583 817,87	583 817,9	262 298,28	Сключен (мярка 7.2)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	Белене	Патронажна грижа в Община Белене	70 318,08	70 318,08	69 895,37	Приключен (ОПРЧР)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	гр. Белене	Патронажна грижа в Община Белене	86 655	86 655	86 655	Приключен (ОПРЧР)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	Белене	Не изхвърляй - компостирай	264 037,97	264 038	26 403,8	В изпълнение (ОПОС)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	гр. Белене	Патронажна грижа в Община Белене	35 057,06	35 057,06	35 057,06	Приключен (ОПРЧР)
ПРЕСТИЖ ХЕЛТ ЕООД	гр. Белене	Създаване на център за оздравително-възстановителни процедури чрез хипербарна оксигенация	248 150	198 520	188 728,29	Приключен (ОПИК)
ПК УТРО	гр. Белене	Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по - ефективно използване на ресурсите	145 651,6	58 237,52	58 237,51	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
ПТЬ-ДАНИЕЛА ДЕНЕВА ЕТ	гр. Белене	Подобряване на производствения капацитет и конкурентоспособност чрез модернизиране на технологичното оборудване	389 412	350 470,8	350 361	Приключен (ВОМР, ОПИК)

Румен Дешев	гр. Белене	Въвеждане на иновативен подход при организация, експлоатацията на машинно-тракторния парк на животновъдно стопанство.	138 262,74	69 131,37	69 131,37	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
Сдружение ПЛЕВЕНСКИ ОБЩЕСТВЕН ФОНД ЧИТАЛИЩА	Белене, Долна Митрополия, Левски	Гражданско участие и публичен контрол в процеса на вземане на решения	0	0	74 726,92	Приключен (Добро управление)
Стеляна	с. Бяла вода	Стартова помощ за развитието на земеделското стопанство на Стеляна Ванкова- пчелар	48 895	48 895	24 447,5	Сключен (мярка 6.1)
ТВ ИНВЕСТ ЕООД	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	10 000	10 000	10 000	В изпълнение (ОПИК)
ФИНЕКО ООД	гр. Белене	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	10 000	10 000	10 000	В изпълнение (ОПИК)
ФОНДАЦИЯ ЗА ОКОЛНА СРЕДА И ЗЕМЕДЕЛИЕ	Белене, Никопол	Подобряване на природозащитното състояние на местообитанията на целеви видове земноводни и влечуги в защитени зони "Персина", "Обнова-Карамандол" и "Никополско плато".	113 945,4	113 945,4	0	В изпълнение (ВОМР, ОПОС)
Център за инициативи, обучения и проекти (ЦИОП) Дунав	гр. Белене	Насърчаване на гражданско участие във формулирането, изпълнението и мониторинга на анти-дискриминационни и интеграционни политики	62 650,09	62 650,09	62 650,09	Приключен (Добро управление)
Общо: 53 проекта			10 960 113,26	8 450 671,17	5 433 610,21	

Източник ИСУН 2021

Както се вижда от данните в таблицата, 40 частни бенефициента от стопанския и нестопанския сектор са реализирали проекти на територията на община Белене, като 12 от тях са използвали възможността да кандидатстват пред МИГ – някои с допълващи дейности към други проекти, други са разчитали единствено на подпомагането чрез ВОМР. Получената БФП е по ПРСР, ОПИК, ОПРЧР и ОПОС.

По подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ (процедура BG06RDNP001-6.007) на мярка 6 от ПРСР има подадени и одобрени 5 проекта с вече сключени договори, а по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ (процедура BG06RDNP001-6.001) също по мярка 6 на ПРСР проектите са 2. По подмярка 6.4 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ (процедура BG06RDNP001-6.004) от ПРСР проектите със сключени договори са 3. Усвояването на средства от ПРСР се допълва с проектите на МИГ – 5 проекта по мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства (процедура BG06RDNP001-19.105) и един по подмярка 6.4 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ (процедура BG06RDNP001-19.136).

По ОПИК подкрепа за Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19 (BG16RFOP002-2.073) са получили 8 микро-предприятия, по мярката за Подкрепа за средни предприятия за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19 (BG16RFOP002-2.077) 1 предприятие, по мярката Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19 (BG16RFOP002-2.089) 2 предприятия. Също по Програмата за Иновации и конкурентоспособност, по направлението за Подобряване на производствения капацитет в МСП (BG16RFOP002-2.001) има реализиран един проект, като Енеркемикал има и проект, по ОПИК, реализиран чрез МИГ, а по направление Насърчаване на предприемачеството (BG16RFOP002-2.024) също има един проект. Проектите по ОПИК, реализирани чрез СВOMP за община Белене са 4 (процедура BG16RFOP002-2.022).

По ОПРЧР проектите на частни бенефициенти със сключени договори са общо два: 1 в направлението „Обучения за заети лица“ (BG05M9OP001-1.021), като същият бенефициент има и изпълнен проект по ОПИК чрез BOMP и 1 по Социално включване в общността (процедура BG05M9OP001-2.032).

На територията са осъществени и два проекта по Програма Добро управление в областта на Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство (процедура BG05SFOP001-2.009).

Самата община Белене има изпълнени или в процес на изпълнение 13 проекта. 3 от тях са по мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ на ПРСР по три процедури: BG06RDNP001-7.007 Спорт „Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура“ за „Изграждане на многофункционално игрище в СУ Димчо Дебелянов- град Белене“; BG06RDNP001-7.001 Улици „Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръжения и принадлежностите към тях“ за „Реконструкция на улици в град Белене: ул. Милан Василев, ул. Петко Д. Петков, ул. Рила и част от ул.Фердинанд Дечев“; BG06RDNP001-7.006 – Площи „Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение“ за „Изграждане на част от Крайдунавски парк „Белене““.

Най-много са проектите на общината, свързани с подпомагането на социално уязвими групи. Част от тях са реализирани по ОПЧР. По процедура BG05M9OP001-2.002 - Независим живот са подпомогнати качеството на живот и достъпа до услуги, включително и здравни, на хора с увреждания и хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване с цел преодоляването на последиците от социалното изключване и бедността. За Патронажна грижа са изпълнени 4 проекта: BG05M9OP001-2.040 - Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 2; BG05M9OP001-2.101 - Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3; BG05M9OP001-2.103 - Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 4; BG05M9OP001-6.002 Патронажна грижа +, която включва предоставяне на патронажни грижи за възрастни хора и лица с увреждания чрез услуги в домашна среда, както и подкрепа за адаптиране на социалните услуги, делегирани от държавата и дейности в отговор на безпрецедентните предизвикателства, свързани с разпространението на COVID-19. 3 проекта са за осигуряване на Топъл обяд по ОП Храни (BG05FMOP001-3.001 Осигуряване на топъл обяд – 2015; BG05FMOP001-3.002 Осигуряване на топъл обяд - 2016-2020; BG05FMOP001-5.001 3.1 - Топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19).

Община Белене има и два проекта по ОПОС. Единият е чрез национален прием по Програмата – „Не изхвърляй, компостирай“ (BG16M1OP002-2.009 Изпълнение на демонстрационни проекти в областта на управлението на отпадъците), а другият е в

партньорство с частен бенефициент, реализиран чрез прием на МИГ Белене-Никопол - Хабитат Дунав (BG16M1OP002-3.030) за подобряване природозащитното състояние на видовете и опазване на биоразнообразието на територията на МИГ.

Общината участва и в проекта „Съвместно управление на риска за ефективни реакции на местните власти в извънредни ситуации“, e-MS code: ROBG-458, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие в рамките на Програма INTERREG V-A Румъния – България, както и в проекта KAIROS – Наследството като градска регенерация по Програма URBACT III, съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие.

5.2.Община Никопол

По данни на ИСУН, в община Никопол до края на ноември 2021 г. през този Програмен период са реализирани 56 проекта на обща стойност 16 572 881.31 лв., с БФП от 15 163 759.72 лв. Реално разплатените средства по проектите са 10 151 661,36 лева, а бенефициентите са 29. Проектите на МИГ са 12 (отбелязани в светлосиво), проектите на самата община са 22 (2 от проектите са реализирани чрез МИГ), останалите са на частни бенефициенти (вкл. и тези, по които е получена помощ за преодоляване последствията от пандемията по ОПИК). Средната сума усвоени средства на човек е 1 963 лева.

Бенефициент	Населено място	Наименование на проекта	Обща стойност	БФП	Реално изплатени суми	Статус
Мобилиери ООД	с.Въбел	Устойчив растеж и развитие на фирма за производство на мебели	96 902,8	72 677,1	0	Сключен (ВОМР, мярка 6.4)
АХМЕД ТАТАРЛЪ"	с.Драгаш войвода	Внедряване на иновативен подход при извършване на основни агротехнически мероприятия в животновъдно стопанство.	108 062,86	54 031,43	0	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
МОНИ - БРАНИМИР БОЯНОВ'	с.Въбел	Въвеждане на иновативен подход при отглеждане на овце за производство на сурово овче мляко.	146 404,34	73 202,17	73202,17	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
АГРО УСТРЕМ 2012 ООД	с.Асеново	Изграждане на дом за възрастни хора в УПИ VII-371,372, с. Асеново	745 404,11	372 702,05	0	Сключен (мярка 6.4)

АГРОФЕМ ООД	с.Лозица	Създаване на сливова овощна градина и закупуване на земеделска техника	138 801,16	69 400,59	0	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
ВАЛ - ЕЛЕКТРОНИКС ЕООД	гр.Никопол	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	9 100	9 100	9100	В изпълнение (ОПИК)
ГЕРГАНА	с.Новачене	Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по - ефективно използване на ресурсите в	140 778,65	68 751,15	0	Прекратен (ВОМР, мярка 4.1)
ДЕЯН	с.Асеново	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с отглеждане на пчели	29 337	29 337	19 558	Сключен (мярка 6.3)
ДУНАВ - НИКОПОЛ ЕООД	гр.Никопол	Повишаване на производствения капацитет чрез въвеждане на ново технологично оборудване	221 921	199 728,9	198810	Приключен (ВОМР, ОПИК)
ДУНАВ - НИКОПОЛ ЕООД	гр.Никопол	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	50 000	50 000	0	В изпълнение (ОПИК)
ЕВРОКВАРЦ - МВ ООД	с.Черковица	Внедряване на мерки за енергийна ефективност в Еврокварц – МВ ООД, гр. Плевен	857 887,68	605 321,38	605 181,38	Приключен (ОПИК)
ЕВРОКВАРЦ - МВ ООД	с.Черковица	Подобряване на производствения капацитет и разширяване на експортния потенциал	1 047 000	732 900	732 900	Приключен (ОПИК)
АЙТУНГ- АЙХАН ОСМАНОВ	гр.Никопол	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	3 300	3 300	3300	В изпълнение (ОПИК)
ЕТ Румен Кънчев- Габриела 93	Санадиново	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство	29 337	29 337	19 558	Сключен (мярка 6.3)
ЕТ ЧАР - Людмила Шаранганова	с.Въбел	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	8 320	8 320	8 320	В изпълнение (ОПИК)
ЕТ ЧАР - ЛЮДМИЛА ШАРАНГАНО ВА	с.Въбел	Подкрепа за МСП за автобусни превози, за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	6 661,23	6 661,23	0	В изпълнение (ОПИК)

ЗК ЕДИНСТВО - 94	с.Бацова махала	Закупуване на специализирана техника за отглеждане и изхранване на животни	109 498,32	547 49,16	0	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
ЗС СЕЯТ ХАСАНОВ	гр.Никопол	Въвеждане на иновативен подход при организация, експлоатацията на машинно-тракторния парк на животновъдно стопанство.	119 463,19	59 731,59	0	Сключен (ВОМР, мярка 4.1)
ИВАНКА	с.Асеново	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с отглеждане на пчели	29337	29337	19558	Сключен (мярка 6.3)
КЛЕЪРС ЕООД	с.Черковица	Подобряване на производствения капацитет на Клеърс ЕООД	391 078,6	351 970,74	351841,23	Приключен (ВОМР, ОПИК)
КЛЕЪРС ЕООД	с.Черковица	Подкрепа за средни предприятия за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	150 000	150 000	150 000	Приключен (ОПИК)
Людмил	с.Новачене	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Людмил Лазаров	29 337	29 337	0	Сключен (мярка 6.3)
Майя	с.Асеново с.Дебово	Отглеждане на трайни насаждения	29 337	29337	19558	Сключен (мярка 6.3)
Мария	с.Новачене	Стартова помощ за развитие на стопанство на млад фермер - Мария Евгениева Асенова	48895	48895	24447,5	Сключен (Мярка 6.1)
МОБИЛИЕРИ ООД	с.Въбел	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	3 260	3 260	3260	В изпълнение (ОПИК)
Момчил	с.Дебово	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Момчил Карабулев	29 337	29 337	0	Сключен (мярка 6.3)
Николета Николова	с.Любеново с.Муселиево	Подпомагане създаването и развитието на стопанството на млад фермер	48 895	48 895	24 447,5	Сключен (мярка 6.1)
ОБЩИНА БЕЛЕНЕ	Белене, Гуля нци, Долна Митрополия, Никопол	Подготвителна помощ за стратегия за ВОМР на територията на общините Белене, Никопол, Гулянци и Долна Митрополия	970	970	41 420,99	Сключен (ПМДР)

Община Никопол	Никопол	Закриване и рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци в местност „Карач Дерее“,	1 216 250,65	1 216 250,65	1 216 25,06	В изпълнение (ОПОС)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	Можем да дадем повече	499 407,15	499 407,15	496 727,57	Приключен (ОПРЧР)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	Осигуряване на топъл обяд в община Никопол	19 670,73	19 670,73	19670,73	Приключен (ОП Храни)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	Осигуряване на топъл обяд в община Никопол	306 254,39	306 254,39	306254,39	Приключен (ОП Храни)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	С малки стъпки към успешен старт	410 366,96	410 366,96	355 681,74	Приключен (ОПНОИР)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Региони в растеж обновява Полицията в град Никопол	474 691,83	474 691,83	451 088,19	Приключен (Региони в растеж)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Региони в растеж подобрява адм. капацитет на община Никопол	21 348	21 120	21 120	Приключен (Региони в растеж)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Региони в растеж обновява Общинска администрация Никопол	727 250,51	727 250,51	691 575,84	Приключен (Региони в растеж)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Региони в растеж обновява домовете в град Никопол	950 785,78	950 785,78	814 476,09	Приключен (Региони в растеж)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Региони в растеж обновява Читалището в град Никопол	737 171,84	736 314,7	700 292	Приключен (Региони в растеж)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Региони в растеж обновява жилищата в град Никопол	1 171 730,41	1 171 730,41	1 026 508,66	Приключен (Региони в растеж)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	Активна грижа чрез социална подкрепа	282 299,47	282 299,47	245 535,51	Приключен (ОПРЧР)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол Муселиево Новачене	Реконструкция и рехабилитация на улици	1 172 464,86	1 172 464,86	1 156 436,12	Сключен (мярка 7.2)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Основно обновяване на централен площад и прилежащи пространства	632 288,44	632 288,44	309516,57	Сключен (мярка 7.2)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Патронажна грижа в община Никопол	146 881,67	146 881,67	143158,93	Приключен (ОПРЧР)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Патронажна грижа в община Никопол	117 720	117 720	108 864,41	Приключен (ОПРЧР)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Въвеждане на мерки за енергийна ефективност на Многофамилни жилищни сгради на територията на град Никопол	1 169 278,94	1 169 278,94	409 247,63	В изпълнение (Региони в растеж)

ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол	Патронажна грижа в община Никопол	56 034,72	56 034,72	56034,72	Приключен (ОПРЧР)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	Топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19	126700,2	126700,2	88743,6	Сключен (ОП Храни)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	гр.Никопол с. Черковица	Реконструкция, рехабилитация и обновяване на обекти в община Никопол: „Реконструкция и рехабилитация на ул. „В. Левски“, село Черковица; Обновяване на крайбрежен парк „Ливингстън“	355 940	355 940	0	Сключен (ВОМР, мярка 7.2)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	Подобряване на природозащитното състояние на Натура 2000 видове в община Никопол	799 976	799 976	159 995,2	В изпълнение (ВОМР, ОПОС)
ОБЩИНА НИКОПОЛ	Никопол	Патронажна грижа + в община Никопол	207725,22	207725,22	75787,63	В изпълнение (ОПРЧР)
Пристанище НИКОПОЛ ЕООД	гр.Никопол	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	10 000	10 000	10 000	В изпълнение (ОПИК)
САШКА	Санадиново	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с отглеждане на пчели	29337	29337	19558	Сключен (мярка 6.3)
ФОНДАЦИЯ ЗА ОКОЛНА СРЕДА И ЗЕМЕДЕЛИЕ	Белене, Никопол	Подобряване на природозащитното състояние на целеви видове в защитени зони "Персина", "Обнова-Карамандол" и "Никополско плато“.	235 890,6	235 890,6	0	В изпълнение (ВОМР, ОПОС)
ЦВЕТИ-ТРАНС 2010 ЕООД	с.Евлогиево	Преодоляване недостига на средства в резултат от COVID-19	9 300	9 300	9300	В изпълнение (ОПИК)
ЦВЕТИ-ТРАНС 2010 ЕООД	с.Евлогиево	Подкрепа за МСП с автобусни превози, за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	7 490	7 490	0	В изпълнение (ОПИК)
ЧАЙКА АД	гр.Никопол	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	50 000	50 000	50000	Приключен (ОПИК)
Общо: 56 проекта			16 572 881,31	15 163 759,72	10 151 661,36	

Източник ИСУН 2021 г.

Както вече се каза, 22 проекта са реализирани от общината, останалите 34 проекта са на частни бенефициенти, вкл. и тези подадени чрез МИГ Белене-Никопол. Използваните са възможностите на ПРСР, ОПИК, ОПРЧР, ОПОС, ОПНОИР и ОП „Региони в растеж“. По-високата сума усвоени средства от европейските фондове в сравнение с община Белене се дължи именно на големите проекти за въвеждане на енергийна ефективност на сградите, осъществени от община Никопол именно по Програма „Региони в растеж“.

По ПРСР, по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ (BG06RDNP001-6.007) от мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ със сключени договори или изпълнени са 7 проекта, а по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ (BG06RDNP001-6.001) – 2 проекта. По подмярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ (BG06RDNP001-6.003 – „Развитие на услуги във всички сектори и други неземеделски дейности“) е осъществен 1 проект. Чрез Стратегията за BOMP по мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ (BG06RDNP001-19.105) са реализирани 6 проекта (единият е прекратен), а по мярка 6.4 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“ (BG06RDNP001-19.136) един проект.

По ОПИК за Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19 (BG16RFOP002-2.073) подкрепа са получили 6 микропредприятия, по процедурата Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19 (BG16RFOP002-2.089) едно предприятие; по процедура за Подкрепа за средни предприятия за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19 (BG16RFOP002-2.077) едно предприятие и по процедурата Подкрепа за МСП, извършващи автобусни превози, за преодоляване на последствия от пандемията COVID-19 (BG16RFOP002-2.091) две предприятия; по процедурата Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19 (BG16RFOP002-2.089) едно предприятие. Общо 11 фирми на територията на общината са били подпомогнати по време на пандемията.

По редовните мерки на ОПИК, един проект е реализиран в направлението Подобряване на производствения капацитет в МСП (BG16RFOP002-2.040) и един за Енергийна ефективност за малките и средни предприятия (BG16RFOP002-3.001), като

бенефициентът е една и съща фирма. Чрез МИГ има осъществени още два проекта по ОПИК (BG16RFOP002-2.022) в направлението „Подобряване на производствения капацитет в МСП“.

Община Никопол е използвала възможностите на почти всички оперативни програми. Три проекта са по ПРСР, мярка 7.2: BG06RDNP001-7.001 Улици „Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръжения и принадлежностите към тях“ за проекта „Реконструкция и рехабилитация на улици в Община Никопол и BG06RDNP001-7.006 – Площи „Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение“ за проекта „Основно обновяване на централен площад и прилежащи пространства в гр. Никопол - Подобект: „Централен площад“, находящ се в УПИ I -19, 1128, 1205, 1171 в кв. 24, в гр. Никопол“; проектът „Реконструкция, рехабилитация и обновяване на обекти на територията на община Никопол“ Подобект 1, „Реконструкция и рехабилитация на улица „Васил Левски“ село Черковица, Община Никопол“ Подобект 2 „Обновяване на крайбрежен парк „Ливингстън“ е подаден чрез МИГ (процедура BG06RDNP001-19.253).

По Оперативна програма „Региони в растеж“ общината е изпълнила 7 проекта. По процедура BG16RFOP001-8.003 „Бюджетна линия за 28 - общини на малки градове от 4-то ниво, съгласно НКПР“ е обновена сградата на полицията, както и чрез обучение е повишен капацитетът на общинската администрация; по процедура BG16RFOP001-2.001 Енергийна ефективност в периферните райони са ремонтирани и обновени сградата на общинската администрация, 3 многофамилни жилищни сгради, сградата на читалище „Напредък 1871“ в град Никопол, по втори проект за много фамилни сгради – още две сгради; По процедура BG16RFOP001-2.003 Енергийна ефективност в периферните райони-3 са въведени енергоспестяващи мерки и е направено саниране на още 4 частни многофамилни сгради.

По ОПРЧР от общината са реализирани общо 6 проекта. В направление BG05M9OP001-2.002 Независим живот е постигнато подобряване качеството на живот и на достъпа до услуги на хора с увреждания и хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване, а в направлението BG05M9OP001-2.005 Активно включване са подпомогнати хората с увреждания и техните семейства. Другите четири проекта са

свързани с патронажната грижа: BG05M9OP001-2.040 Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 2; BG05M9OP001-2.101 Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3; BG05M9OP001-2.103 Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 4; BG05M9OP001-6.002 Патронажна грижа +, която включва предоставяне на патронажни грижи за възрастни хора и лица с увреждания в отговор на безпрецедентните предизвикателства, свързани с разпространението на COVID-19. По Оперативна програма „Храни“ също в помощ на социално уязвимите групи са реализирани три проекта: BG05FMOP001-3.001 Осигуряване на топъл обяд – 2015; BG05FMOP001-3.002 Осигуряване на топъл обяд - 2016-2020; BG05FMOP001-5.001 3.1 - Топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19.

Община Никопол вече е изпълнила и един проект по ОП Наука и образование за интелигентен растеж „С малки стъпки към успешен старт“ (BG05M2OP001-3.001 Подкрепа за предучилищното възпитание и подготовка на деца в неравностойно положение) за провеждане на допълнителни занимания по български език на деца от 3 до 6 години, за които българският език не е майчин, допълнителни занимания с деца по интереси с целева група - деца от етнически малцинства, работа с родителите и семействата за възпитание в толерантност и мултиетническа среда, като проектът е реализиран в детските градини на територията на всички населени места.

По ОПОС, по процедура BG16M1OP002-2.010 Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14 е осъществен проект „Закриване и рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци в местност „Карач Дере“. Общината е кандидатствала и с проект по ОПОС пред МИГ (процедура BG16M1OP002-3.030) - Подобряване на природозащитното състояние на Натура 2000 видове в община Никопол, който се изпълнява в момента.

Общия извод от изнесените данни е, че и в двете общини на МИГ, макар и по-малко като брой, по количество усвоени средства доминират проектите на самите общини, а тези на частните бенефициенти са основно по две програми – ПРСР и ОПИК и са значително по-малки като размери, т.е. предприемаческата активност не е особено висока. Както вече се каза, това не зависи от екипа на МИГ, а от работата на самите общини (в случая много добра), както и от мотивацията и активността на бенефициентите от стопанския и нестопанския сектор.

Именно на проектите на общините се дължат и относително добрите за областта резултати по отношение показателя усвоени средства от европейските фондове на човек от населението. Най-висока усвояемост, естествено реализира община Плевен с 803 договора, БФП от 300 540 535.78 лв. и 2 605 лева на човек, което до голяма степен е следствие от големите инфраструктурни проекти на територията ѝ. От общините в обхвата на селските райони, най-високи са показателите на Червен бряг със 100 договора, БФП от 28 135 117.59 лв. и 1176 лева на човек. Причината тук не е наличието на МИГ, а няколко проекта за по над 2 млн. лева за енергийна ефективност по ОП Региони в растеж, реализирани от общината. Община Никопол пък е с най-висок показател на човек – 1 963 лева, 56 договора и 15 163 759.72 лв. БФП по същата причина – проектите за енергийна ефективност по ОПРР. Всички останали общини имат по-ниски и сходни стойности. Община Белене е с 48 договора, БФП от 8 450 671.17 лв. и 1055 лева на човек, Кнежа е с 51 договора, 9 460 737.36 лв. БФП и 795 лева на човек, Долна Митрополия е 41 договора, БФП от 8 643 799.65 лв. и 492 лева на човек, Гулянци е с 36 договора, 7 678 793.26 лв. БФП и 770 лева на човек, Левски с 34 договора, 5 383 593.36 лв. БФП и 319 лева на човек, Долни Дъбник е с 33 договора, БФП 9 860 566.57 лв. и 928 лева на човек, Искър с 26 договора, 7 696 570.93 лв. БФП и 1318 лева на човек, Пордим с 20 договора, 7 653 433.23 лв. БФП и 1357 лева на човек.

Видимо е, че повечето общини са с усвоени между 5 и 10 млн. европейски средства общо, но в разпределението на човек има драстични разлики, което се дължи и на броя население и така общини с повече реализирани проекти се оказват с по-малко средства на човек. Следователно този показател може да се използва за относително сравнение, но не и за точното отчитане на въздействията от прилагането на Оперативните програми. От друга страна, големите инфраструктурни проекти – пътища, отпадъци, енергийна ефективност, опазване на биоразнообразието носят ползи за цялото население и подсилват въздействията по отношение на подобряването средата за живеене в по-дългосрочен аспект. Например, ремонтът на пътища или проектите за опазване на биоразнообразието могат да доведат до стимулиране на развитието на туризма и така да стимулират икономиката, да създадат нови предприятия и работни места след време. Така че пълното въздействие на всички проекти, реализирани на територията, включително и тези чрез ВОМР ще може да се отчете изцяло едва след приключване на Програмния период, когато всички средства ще са разплатени и инвестирани в икономиката на съответната община.

6. Въздействие на СВОМР върху икономическото развитие на територията

Раздвижването на местната икономика и повишаването на основните икономически показатели е едно от първите и най-бързи въздействия, които се постигат чрез реализирането на проекти по европейските фондове, включително и чрез подхода ВОМР. Това е така, тъй като инвестициите влизат директно в реалната икономика (за разлика от проекти, които минават през институции-посредници като например общини, бюра по труда, научни и образователни звена и др.), а средствата се усвояват от частните бенефициенти сравнително бързо, като проектите обикновено имат и допълнителни ефекти – създават работни места, увеличават потреблението, разширяват пазарите, спомагат за създаване на съпътстващи бизнеси, въвеждат иновации и подобряват енергийната ефективност. Специално за ВОМР тези въздействия са основни, защото в повечето Стратегии бюджетите на мерките, предназначени за икономическото развитие на териториите са и най-големи. Така е и в Стратегията за ВОМР на МИГ Белене-Никопол. По ПРСР за модернизацията на земеделските стопанства и предприятията от хранително-вкусова промишленост, както и за стимулиране на развитието на неземеделски дейности по Приоритет 1 са отделени 23.29 % (25,03% от новия бюджет) от средствата: за мярка 4.1 средствата са 11.64% (14.60% в новия бюджет), за мярка 4.2 - 4.37% (3.91% в новия бюджет) и за мярка 6.4 - 7.28% (6.52%). За постигането на икономически растеж и развитието на местния пазар на труда чрез повишаване на конкурентоспособността и технологичната модернизация на МСП (Приоритет 3) са отделени 28.96% (25.50% в новия бюджет) от средствата. Т.е. повече от половината от бюджета на СВОМР - 52,25% (50,53%) са предназначени за икономическия напредък на територията на МИГ.

За наблюдението на икономическите въздействия на СВОМР се използват базовите показатели (БВП, БДС, произведена продукция, нетни приходи и т.н.), доколкото е повишена конкурентоспособността на отделните сектори – земеделие, преработваща промишленост, доколкото има диверсификация – т.е. имат ли всички заинтересовани страни полза от прилагането, какво е отражението върху МСП и микро фирмите, има ли повишаване на предприемаческата активност, стимулират ли се иновациите, възникват ли специфични нишови сектори, има ли цялостно икономическо оживяване и раздвижване в района. Отчитането на по-обща показатели за икономиката има за цел да демонстрира ефекта от прилагането на СВОМР на макроикономическо ниво за района, като се използват повече и по-обобщени данни в сравнение с тези за отчитане

изпълнението на самата Стратегия (само заложените индикатори, обикновено ограничени като вид и брой).

Трябва да се уточни, че за промяната на основните икономически показатели, освен прилагането на СВОМР на територията влияят и други фактори – общото натрупване на усвояването на европейски средства по всички Оперативни програми, включително и от директните плащания по Първия стълб на ПРСР, чуждестранни и частни инвестиции, уедряването на стопанствата и капитализацията на предприятията, качеството на местното самоуправление, състоянието на инфраструктурата, демографската картина, цялостния икономически растеж на държавата – съотношение внос/износ, доходи, пазарна конюнктура, инфлация и др. В тази връзка е и второто уточнение – високата ефективност от прилагането на СВОМР, ПРСР или на някоя друга Програма може и да не доведе до ускорено развитие на икономиката, а просто да означава, че усвояваните средства са единствените инвестиции за съответния район. Когато инвестиционната активност в даден район или сектор е ниска по принцип, приносът на оперативните програми става процентно по-висок – в редица случаи положителното икономическо въздействие на СВОМР е индикация, че в икономиката на територията няма други вложения. Подобен е и примерът с мярка 4.1 на ПРСР в първия Програмен период, по която инвестициите за модернизирването на стопанствата представляват над 90% от всички средства за модернизация на земеделието в този период, т.е. частните инвестиции са под 10%.

За съжаление, в България не се събират статистически данни за финансовите резултати на подпомогнатите стопанства и предприятия (преди и след края на получаването на БФП), не са налични данни за сравнение на финансовите показатели на предприятия-бенефициенти и подобни по размер предприятия, които не са бенефициенти на отделните Програми в един и същи сектор, проблем е и извадката за земеделски стопани – физически лица, които не подават отчети към НСИ и Търговския регистър. Единствената корелация е в сравнението на територии с по-добро или по-слабо усвояване на европейски средства по всички ОП, но както вече се каза, не във всички случаи нивата на усвояване кореспондират с икономическото развитие. По тези причини е много трудно да се определи и конкретният принос на проектите, реализирани чрез ВОМР. Все пак се счита, че подходът има силно положително въздействие върху селския район, в който се прилага. Въздействието се изразява в ползите от намесата (реализираните проекти) не само на равнище подпомогнати

бенефициенти, но и на по-високо ниво – местно развитие (например подобряване конкурентоспособността на целия селскостопански сектор, повишаване приходите от продажби, създаване на нови работни места, диверсификация, предприемачество.).

6.1.Макроекономически базови показатели

Социално-икономическото развитие на територията на МИГ Белене-Никопол е в пряка зависимост и отражение на икономическото развитие на страната, но и на региона, в който се намира. Въпреки че Брутният вътрешен продукт (БВП) непрекъснато нараства и България отбелязва стабилен, макар и по-бавен в последната година икономически растеж, регионалните различия на ниво NUTS II остават на сходни нива на съотношение. През 2020 г. общият произведен БВП е 119,772 милиарда лева (109,695 млрд. през 2019 г.), като най-нисък отново е за Северозападния регион - 7,703 млрд. лева (6,43% от националния), при 6,007 млрд. за 2019 г. БВП, произведен в област Плевен е 2,339 млрд. (1,95% от националния). Област Плевен вече е на първо място в региона (предишната година е била на второ, а по-предишната на четвърто) с 30,36% от произведеното БВП в Северозападния регион. На второ място е област Враца с 2,138 млрд. лева, на трето Ловеч с 1,272 млрд., на четвърто е Монтана с 1,222 млрд. и на пето последно е Видин с 0,732 млрд. произведен БВП. За сравнение – Югозападният регион, в който е и столицата е с 60,534 млрд. БВП (50,54% от националния), самата София е с 51,282 млрд. БВП (42,82% от националния). Сред основните причини Северозападният регион да остава последен по развитие е предимно аграрният профил на икономиката му – тук са най-големите стопанства в България, които обаче произвеждат продукция с ниска добавена стойност.

Това се потвърждава и от данните за Брутната добавена стойност (БДС) за 2020 г. – общо 103,383 млрд. лева за страната. Приносът на индустрията в БДС е 25,893 млрд. (25,05%), на услугите 73,614 млрд.(71,20%), а на аграрния сектор – едва 3,876 млрд (3,75% от БДС). Трябва да се каже, че средният принос на земеделието в ЕС за БДС е около 2%, така че проблемът у нас не е ниският му дял в БДС, а по-скоро е в неговата неефективност и липсата на преработвателни мощности в селските райони, които да произвеждат продукция с по-висока добавена стойност, съответно и с по-висока цена, включително и за износ. Северозападният регион, в който се намира територията на МИГ следва същото съотношение на БДС, но размерите на секторите са по-различни - произведената БДС е за 6, 649 млрд. лева, но приносът на аграрния сектор е три пъти

по-висок в сравнение с националния - 9,64% (0,641 млрд. лева). Индустрията е произвела 2,141 млрд. БДС (32,20%), а секторът на услугите - 3,867 млрд. (58,15% от цялата БДС). В област Плевен общата БДС за 2020 г. е 2,019 млрд., от които селско стопанство 0,160 млрд. (7,92%), индустрия – 0,520 млрд. (25,76%) и услуги 1,339 млрд. (66,31%). Видимо е, че аграрният сектор с по-високия си принос в БДС на региона и областта, всъщност намалява стойността ѝ в сравнение с другите региони.

Северозападният регион е произвел едва 6.43% от националната БДС и в същото време, заедно със Североизточния и Южен централен регион е с най-висок принос за БДС на аграрния сектор – съответно с 16,53%, 16,89% и 20,76% от цялата БДС в селското стопанство. Както вече се каза, ниските БВП и БДС на икономиката на района се дължат на вида и характера на преобладаващото земеделие – прекомерно уедряване, механизизирано монокултурно земеделие, липса на алтернативни стопански дейности. По предварителните данни от преброяването на земеделските стопанства през 2020 г., област Плевен държи първото място в България по средна ИЗП на стопанствата - 97,5 ха. Следвана е от област Добрич със средна ИЗП от 76,5 ха, Велико Търново със 72,2 ха и Враца – 66,7 ха. За сравнение - най-малка средна ИЗП имат стопанствата в Смолян – 2,8 ха и в Кърджали – 3 ха. Средната ИЗП на стопанствата в България е 33 ха (при 20,8 ха през 2016 г.), което е двойно над средния размер на стопанствата в ЕС от 16,6 ха. Причината за високия среден размер са именно големите стопанства за зърнени и технически култури в Северозападния регион и по-конкретно в област Плевен.

Като положителна тенденция може да се отбележи нарастването на показателя БВП на глава от населението. С много бавни темпове и въпреки че остава на едно от последните места в страната, този икономически показател в област Плевен бележи осезаем растеж – произведеният БВП на глава от населението за 2020 г. е 9 813 лева, при 8 795 лева през 2019 г. и 7 884 лв. за 2018 г., увеличението за 3 години е с около 19%. БВП на глава от населението за Северозападния регион остава най-нисък за страната, като е 10 477 лева, при среден за България 17 170 лева, 28 850 лева за Югозападния, 11 445 лева за Северен централен и 13 309 за Североизточния регион. Област Плевен е на трето място в региона, изпреварвана от Враца с 13 278 лева и Ловеч с 10 284 лева и следвана от Монтана с 9 522 лева и Видин с 8 734 лева БВП на глава от населението.

Трябва да се подчертае, че показателите за Северозападния регион се повишават с по-бързи темпове от останалите региони в страната за наблюдавания Програмен период – с около 11%, при средно за България от 8%, за което безспорно значение имат и европейските фондове, за които регионът се ползва с преференции. Все пак, Северозападният регион, в който попада и територията на МИГ, продължава да заема последно място в класацията на регионите в ЕС по БВП на глава от населението с 31% от средното за ЕС. По този показател Югозападният регион е единственият със 79% от средното равнище за ЕС. Северен централен, Южен централен, Североизточен и Югоизточен райони също остават в групата от 20 региона с най-нисък БВП на човек в ЕС (с равнище съответно от 34%, 35%, 39% и 43% от средното за ЕС). НСИ не води статистика за показателя на общинско ниво, но може да се предположи, че в повечето общини показателите се повишават съобразно тези на региона и областта, като за това принос има и подходът WOMP.

6.2. Основни икономически показатели на областно и общинско ниво

Броят на нефинансовите предприятия (регистрираните фирми) показва нивото на предприемаческата активност и съответно е един от най-важните фактори за икономическото развитие на дадената територия. Броят на нефинансовите предприятия на територията на **община Белене** намалява в сравнение с началото на периода (2014 г.) с 23% и през 2020 г. те са 261. Причините за намалението са закриването и приватизацията и впоследствие фалит на бившите държавни предприятия, както и уедряването на земеделските стопанства – големите поглъщат по-малките и броят им намалява. От регистрираните предприятия в общината, 90.38% попадат в категорията на микропредприятията с до 9 души зает персонал. Най-висок е дялът на фирмите от сектора на търговията и услугите, следван от селското стопанство и преработващата промишленост, на трето и четвърто място са съответно секторите на държавното управление и образованието, следвани от професионални дейности и научни изследвания (тук са всички адвокатски, счетоводни и т.н. услуги), хотелиерство и ресторантьорство. В **община Никопол**, регистрираните нефинансови предприятия през 2020 г. са 210, като икономиката е с различни отрасли, но е силно деформирана от реструктурирането ѝ през годините, закривани са фирми, обемът на производство в големите традиционни сектори е намалял драстично. Водещи са отново търговията и услугите, секторите на селското стопанство и промишлеността са по-малко като брой, но предприятията генерират по-голям обем продукция и съответно заетост. В Анализа

за развитие на селските райони на МЗХГ (2020 г.) се отбелязва, че Никопол е една от 17-те общини в България, в които има само по едно предприятие за производство на храни, сред 22-те общини с под 3 предприятия в сферата на професионалните дейности и научните изследвания и сред 15-те общини с под 3 предприятия в сферата на сектор административни и спомагателни дейности.

Както се спомена, броят на фирмите в дадена община е индикатор за икономическата активност, но тъй като общините се различават по брой населени места, площ и брой жители, НСИ изчислява индикатора не само в абсолютна бройка, а и като съотношение брой фирми на 1000 души население. Във водещите икономически центрове относителният брой на фирмите спрямо населението се колебае в диапазона 90-100 на 1000 души (в туристическите общини достига до 200 на 1000 души), като в столицата този показател е 109 на 1000. На дъното са селски общини с изостанало икономическо развитие, с по 10-20 нефинансови предприятия на 1000 души.

Повечето селски общини в България са средно с между 30 и 50 нефинансови предприятия на 1000 души. В **община Белене** броят на нефинансовите предприятия е 35,3 на 1000 души, а в **община Никопол** - 30,4 на 1000, т.е. и двете общини попадат в долната средна граница за селските райони със сравнително ниска икономическа активност. В областта единствено община Плевен е с по-висок показател от средния - 63,5/1000, следвана от община Кнежа с 43,4/1000, който е в горната граница на средния. Останалите общини са с по-ниски стойности: Левски е с 38/1000, Червен бряг с 35,5/1000, Искър с 32,2/1000, Долни Дъбник е с 31,9/1000, Долна Митрополия е с 31,3/1000, Пордим с 29/1000 и Гулянци с 27,1/1000. Кризисната 2020 г. води до значителен спад в ново регистрираните фирми в цялата страна, особено в периодите на локдаун. Тази слаба предприемаческа активност, съчетана със зачестили фалити неизбежно ще се отрази на спад в броя на фирмите, особено в по-слабо развитите региони. Притеснителен е и фактът, че в 127 общини броят на нефинансовите предприятия намалява или остава непроменен, което също насочва към по-слаба предприемаческа дейност.

Трябва да се отбележи и това, че по-ниският брой предприятия е характерен за общини със силно селскостопански профил, тъй като повечето земеделски производители са регистрирани като физически лица само по Наредба №3/99г. единствено заради директните плащания. По принцип, от всички регистрирани предприятия в България

(общо 410 785 за 2020 г.), тези в селското стопанство са най-малко – едва 19 049 (4,6%). В този сектор има и най-малко големи предприятия – само 13 за цялата страна, като преобладаващата част от 17 421 броя предприятия са микро фирми. В потвърждение - подадените проекти пред МИГ Белене-Никопол по мярка 4.1 също в голямата си част са на физически лица – земеделски производители. Положителният ефект на ВОМР може да се види в подпомагането предимно на микро-фирмите от територията (по 6.4 и ОПИК), но препоръката тук е да се стимулира създаването и на нови предприятия, което е възможно чрез убеждаването на производителите да се регистрират като юридически лица (така ще са допустими по повече мерки, както и ще имат по-лесен достъп до кредитиране), както и чрез създаване на нови мощности за преработка във вече съществуващи стопанства по мярка 4.2.

По **Произведена продукция от нефинансовите предприятия** двете общини на МИГ отново са със сравнително ниски стойности за областта. В **община Белене** произведената продукция е за 38,374 млн. лева, а в **община Никопол** е за 51,799 млн. лева. Община Плевен е с произведена продукция за 1,095 млрд. лева, община Кнежа с 597,955 млн. лева, Червен бряг с 258,071 млн., Долна Митрополия със 164,357 млн. лева Левски със 140,629 млн., а Долни Дъбник със 104,191 млн. лева. Останалите общини са със значително по-слаби резултати - Пордим с 46,018 млн., Искър с 46,998 млн., Гулянци с 45,167 млн. По произведена продукция на човек от населението, и двете общини на МИГ показват най-ниските резултати за областта (с изключение на община Гулянци). В **община Белене** произведената продукция на човек от населението е 4 675 лева, а в **община Никопол** е 6 667 лева. За сравнение: в областта по този показател първенец е община Кнежа с 49 921 лева произведена продукция на човек, следвана от община Плевен с 16 150 лева на човек. Червен бряг е с 10 699 лева, Долна Митрополия с 9 471 лева, Долни Дъбник с 9 896 лева, Пордим с 8 546 лева, Левски с 8 245 лева, Искър с 8 052, Гулянци с 4 480 лева. Видно е, че произведената продукция е повече там, където има и по-големи преработвателни предприятия, независимо че всички общини са със селскостопански профил. Например това, че Кнежа, която също е селска община, изпреварва дори градската част на община Плевен, се дължи на разположеното на територията ѝ най-голямо предприятие за преработка на растителни масла в България - Олива АД.

Нетните приходи от продажби също са индикатор за състоянието на икономиката. И за двете общини те са ниски дори за областта – за **община Белене** са 45,487 млн., а за

община Никопол - 66,803 млн.(данни за 2019 г.) Водеща по този показател е община Плевен с 2,817 192 млрд. лева, следвана от Кнежа със 708,743 млн. лева, Червен бряг – 345,115 млн. лева, Долна Митрополия с 242,752 млн. лева, Левски – 213,482 млн. лева, Долни Дъбник със 116,175 млн. лева. Значително по-ниски резултати и близки до тези на Белене и Никопол имат общините Гулянци - 62,214 млн., Пордим - 49,964 млн. и Искър – 44,803 млн. По нетни приходи от продажби на човек от населението резултатите са сходни – **община Белене** е с 5,38 хил. на човек (най-ниски за областта), а **община Никопол** с 8,43 хил. лева на човек. Водеща отново е община Кнежа с 58,23 хил. на човек, следвана от община Плевен с 23.55 хил. Със средни резултати са общините Червен бряг с 14,09 хил., Долна Митрополия с 13,72 хил. и Левски с 12,25 хил. лева на човек. Останалите общини, както Белене и Никопол са с под 10 хил.лева нетни приходи на човек от населението: Долни Дъбник с 9.83 хил., Пордим с 9,15 хил., Искър със 7, 44 хил. и Гулянци с 6, 01 хил. лева на човек.

Разходите за Дълготрайни материални активи (ДМА) до голяма степен са отражение, както на степента на усвояване на средствата по европейските програми (особено в земеделието вложенията в ДМА са около 80% по тази линия в настоящия период), така и са индикатор за текущо отчитане на инвестиционната активност на съществуващите предприятия. В национален мащаб най-много инвестиции в ДМА има в индустрията, следвана от транспорта и строителството. По общини, високите разходи за ДМА са концентрирани в големите производствени центрове, както и в такива, в които са осъществени големи проекти по фондовете от ЕС. Сред водещите общини, освен София и Пловдив, Варна и Бургас, са Русе, Стара Загора и Плевен именно заради реализацията на големи инфраструктурни проекти (в Плевен - водният цикъл). На другия полюс са 115 общини, в които разходите за ДМА на предприятията са под 10 млн. лева годишно.

Разходите за ДМА са отново ниски и в двете общини – 6,2 млн. лева за **община Белене** и 6,6 млн. лева за **община Никопол**, което говори и за ниска инвестиционна активност, въпреки доброто ниво на усвояване на европейски фондове. По този показател водеща е община Плевен с 238,1 млн. лева вложения в ДМА, следвана от общините Кнежа с 57,4 млн. лева разходи за ДМА и Червен бряг с 52,1 млн. лева. Община Долна Митрополия е с 18,6 млн. за ДМА, Долни Дъбник с 14,4 млн. лева, Гулянци с 15, 9 млн.лева, Левски с 15,2 млн. лева, Искър с 11,5 млн. и Пордим 8,8 млн. лева.

Може да се направи своеобразна корелация между разходите за ДМА на човек и усвояването на европейски фондове на човек. Когато разходите за ДМА са високи, а усвояването на фондове – ниско, това означава, че инвестициите на съответните фирми в ДМА са от собствени средства. Обратно – когато усвояването на еврофондовете е добро, а инвестициите в ДМА по-малки, очевидно икономиката разчита предимно на пари по проекти (които разбира се, не са само инвестиционни и разликите в нивата идват именно от там).

Ако се разгледат данните в долната таблица, може да се забележи, че по този показател се очертава и разликата между общините в рамките на областта – там, където има големи преработвателни или промишлени предприятия разходите за ДМА са високи и са предимно от собствени средства на фирмите - например община Кнежа е с 57,4 млн. лева разходи за ДМА, на човек разходите за ДМА са 4 792 лева, при усвоени европейски средства 791,5 лева на човек, която е от най-ниските стойности за областта. Следователно разходите за ДМА в Кнежа са предимно от собствени средства и висока инвестиционна активност на предприятията. Община Плевен е с 238,1 млн. лева разходи за ДМА, 2 018 лева ДМА на човек, и с най-високата усвояемост от 2 605 лева на човек на европейски средства. Може да се заключи, че в общината има висока инвестиционна активност, както от проектите, така и със собствени средства на фирмите.

Община	Разходи за ДМА (млн. лева)	Разходи за ДМА на човек от населението (хил.)	Усвоени средства от евро фондовете на човек от населението (хил.)
Плевен	238,1	2 018	2 605
Кнежа	57,4	4 792	791,5
Червен бряг	52,1	2 160	1 368
Долна Митрополия	18,6	1 070	953
Долни Дъбник	14,4	1 363	901
Гулянци	15,9	1 579	552
Левски	15,2	890	405
Искър	11,5	1 963	1 346
Пордим	8,8	1 638	859
Никопол	6,6	799	1 931
Белене	6,2	809	1 023

Източник НСИ

На другия полюс са община Белене с ниски разходи за ДМА в размер на 6.2 млн. лева, разходи за ДМА на човек от 809 лева и висока стойност на изплатени средства от

европейските фондове от 1023 лева на човек. Община Никопол е с 6,6 млн. лева разходи за ДМА, ДМА на човек е 799 лева, и 1931 лева на човек от европейските фондове. Очевидно и в двете общини за материални инвестиции се разчита предимно на европейските фондове.

Изводът, който може да се направи е, че усвояването на европейски средства по различни проекти, включително и чрез мерките на СВОМР, влияе положително върху икономическите резултати на територията на МИГ. Но все пак не е достатъчно условие за цялостното развитие на икономиката, като се наблюдава и известен дисбаланс между отделните сектори, вследствие усиленото подпомагане на един за сметка на другите сектори. Освен това, както вече се спомена, оживяването на икономиката се определя и от различни други фактори – националните секторни политики, предприемаческата активност, демографията, чуждите инвестиции, политическата обстановка и др. По отношение конкурентоспособността на предприятията, на фона на останалите селски общини, и в двете общини на МИГ микро предприятията са с продукция под 50 хил. лева годишно (132 общини са с такива микро предприятия), т.е. са в най-ниската граница. Следователно МИГ трябва да продължи с усилията си да подкрепя икономическото развитие чрез мерките на СВОМР предимно на микро и малките предприятия, както и да съсредоточи усилията в повишаване на предприемаческата активност.

6.3. Селско стопанство

От икономическите сектори, най-голямо въздействие СВОМР има върху повишаване конкурентоспособността и модернизацията на селското стопанство. Земеделието е доминиращ отрасъл и в двете общини на МИГ Белене-Никопол, за което предпоставките са в равнинният релеф, благоприятните климатични условия, качеството на поземлените ресурси, традициите в поминъка на населението. По данни на НСИ, земеделската земя в Белене е с дял 74.3% от общата ѝ площ, а в Никопол – 82,8% от общата площ. Област Плевен включва общините с най-високи дялове земеделска земя у нас – в Кнежа тя е 91,9% от цялата територия, в Пордим - 89,5%, в Искър 89,3%, в Долна Митрополия е 88,8%, в Левски - 85,6%, в Долни Дъбник – 84,8%, в Гулянци - 83,9%, в Плевен - 83%, в Червен бряг - 75,8%. Този показател е много по-висок от средното за страната от 57,4%, като средно за област Плевен той е 81,5%. Подобни стойности имат само някои от общините във Враца и Монтана.

Почти целият земеделски фонд се използва активно за селскостопанска дейност, като в общините на област Плевен, както вече се спомена, са и най-големите по размер стопанства за зърнени и технически култури в България.

По данни на ОДЗ Плевен за 2020 г., 69% от земеделската земя в община Белене и 81% в община Никопол се обработва, като за Никопол дори има покачване с 1% за периода.

Община	Общо (дка)	Селскостопански фонд (дка)				Обработв аеми площи (дка)	Обработв аеми площи %	Необработв аеми площи (дка)	Горски фонд (дка)
		в това число							
		ниви	ливади	пасища и мери	трайни насажд.				
Белене	226 961	156 389	1 391	25 420	8 494	156 656	69%	35 038	35 267
Никопол	324 177	232 104	3 381	41 334	14 664	261 830	81%	29 653	32 695

Източник ОДЗ Плевен, 2020 г.

В сравнение с предишните години, в община Белене от обработваемата площ леко са се увеличили нивите, за сметка на необработваемите земи, като се наблюдава и незначително намаляване на трайните насаждения. В община Никопол също се увеличават нивите, намаляват трайните насаждения, повишава се размерът на обработваемата площ. Потвърждават се данните от преброяването на стопанствата – ИЗП се повишава и както се вижда от данните, в земеползването преобладават нивите, на които се отглеждат зърнени и технически култури. ОДЗ Плевен посочва средно ИЗП на стопанство 253,5 дка средно ИЗП за Белене и 504,3 дка за Никопол, което е по-високо от средното за областта и много по-високо от средното за страната.

На територията се развива предимно **растениевъдството**. Структурата на отглежданите култури в общините Белене и Никопол потвърждава данните за преобладаващи големи стопанства и монокултурно земеделие. И като площи, и като обем производство най-голям е делът на пшеницата (Белене - 34 754 дка, Никопол - 74 200 дка), царевичката (Белене - 47 300 дка, Никопол - 20 100 дка), слънчоглед (Белене - 28 000 дка, Никопол - 32 500 дка) и рапица (Белене - 7 370 дка, Никопол - 17 000 дка). На сравнително по-малки площи се отглеждат ечемик (Белене - 3 485 дка, Никопол - 13 900 дка) и овес (Белене - 3 000 дка, Никопол – 400 дка). От използваните земеделски площи приблизително около 50% са за зърнени култури, а около 30% за маслодайни култури. На сравнително големи за района площи се отглеждат лозя – в Белене на 1 556 дка, а в Никопол – на 1 700 дка. Ограничено е производството на плодове и зеленчуци.

В община Белене се отглеждат предимно картофи, домати, дини и пъпеши, сливи, кайсии и праскови, а в община Никопол – картофи, ябълки, сливи и кайсии (данните са на ОДЗ Плевен).

Типично за региона, отглеждането на зърнени и технически култури се практикува от много големи стопанства. За съжаление, повечето от тях са и големите арендатори на земя, регистрирани в други общини – Агробул 2008 (Свищов), Сортови Семена-Инвест АД (Свищов), Агро Плюс Славяново ООД (Славяново), Агро груп (Велико Търново), Троя-авто (Варна), Агро Корект (Габрово) и др. На територията на МИГ Белене-Никопол големи местни производители са предимно кооперациите.

В община Белене има регистрирани три кооперации. ПК Утро (гр. Белене) обработва над 3 хиляди декара земя със зърнени култури и малко лозя. ЗКПУ Възраждане – 2004, също в гр. Белене произвежда зърнени и маслодайни култури, но се занимава и с други земеделски услуги и търговия със земя. ЗК Земя-1 в с. Петокладенци е производител на зърно и хлебни фуражи, като отглежда и грозде. На територията на община Никопол са регистрирани 18 кооперации. ЧТППК Единство се намира в с. Лозица и се занимава с производство на зърнени култури и лозарство. ЧТППК Напредък в село Бяла вода обработва над 20 хил. дка земя – собствена и под аренда със зърнени култури, ЧПТК Нов Живот (село Дебово), ЗКПУ Плодородие (Драгаш войвода) са специализирани в производството на слънчоглед, царевица и пшеница. ЗК Единство 94 в с. Бацова махала има по-разнообразна дейност – освен добив на пшеница, рапица, царевица, ечемик, слънчоглед, просо, отглежда тикви, дини и други зеленчуци, а също се занимава с говедовъдство, добив на мляко и месо. Други кооперации в община Никопол са ЧЗК Плодородие 95 (Никопол), ЧПТК Марен в с. Новачене, която произвежда зърнени, фуражни и технически култури, както и малко зеленчуци, ЗК Възход (с. Евлогиево), ЗК Осъм 15 (с. Бацова махала), ЗКПУ Асеново (с. Асеново).

По-големи частни фирми в растениевъдството са Адела ойл ООД (с. Бяла вода), която отглежда и лавандула, Агритрейдинг ООД (Драгаш войвода), Агрофем ООД (Муселиево), Геовал агро ООД (Евлогиево), Грийн Поинт 2017 ЕООД, (с. Черковица), Доби инвест ЕООД (Въбел), Лев-Джан ЕООД (Никопол), Миткен ООД (Никопол), Сева-СВ ООД (Никопол) и др.

Животновъдството на територията на МИГ Белене-Никопол е по-слабо развито и общо взето следва процесите, протичащи в страната за намаляване както на животните,

така и на произведената продукция, въпреки че се наблюдават и някои положителни тенденции – модернизация на фермите и увеличаване бройката на някои от животните (овци и пчелни семейства).

Вид животни	Белене	Стопанства (брой)	Никопол	Стопанства (брой)	Общо животни	В област Плевен
Говеда, крави	1 430	30	1 852	61	3 282	16 532
В т.ч. Млечни крави	398	7	758	17	1 156	9 524
Овце	3 440	89	2 778	34	6 218	32 954
Кози	316	58	1 314	19	1 630	6 569
Свине	-	-	-	-	-	935
Пилета	192 000	1	195	-	192 195	1 468 429
Пчелни семейства	6 873	85	6 048	84	12 921	41 255

Източник БАБХ, 2021 г.

Според регистъра на БАБХ, на територията на МИГ се отглеждат най-много овце, следвани от говеда и крави, вкл. и крави за млечно говедовъдство и по-малко кози. Наблюдава се ръст на птицевъдството, заради наличието на промишлена ферма за пилета в село Петокладенци. Свинете са представени само в натуралните стопанства и съответно за тях в БАБХ няма данни. Значително се увеличават пчелните семейства, както и в двете общини се развъждат калифорнийски червеи за тор.

По-едрите производители в животновъдството отново са кооперациите - ЧТППК Напредък гледа овце в с. Бяла вода, ЗК Единство - говеда в с. Бацова махала, ЗК Нива-93 - говеда в с. Муселиево, Фонд „Затворно дело“ отглежда говеда и крави в гр. Белене. От частните фирми по-големи са ЕТ Братя Николови-Христо Николов и БН Агро ООД (на същите собственици), които отглеждат овце, вкл. развиват и биологично производство, Чавдар 66 ЕООД (Санадиново), Сакаджи и ко ЕООД (Любеново), ЕТ Алфа-Александър Димитров (Санадиново), ЕТ Мони-Бранимир Боянов (Въбел) - овцевъдство . Био еко технологии ООД отглежда биволи по биологичен начин. Други по-големи животновъдни ферми са Елизантре БГ ЕООД, които гледат овци в Белене, Елиа-милк ООД (Драгаш войвода) – говеда и овци и ЕТ Ахмет Татарлъ – говеда пак в с. Драгаш войвода. В село Петокладенци има и голяма ферма за бройлери – „Канарини“ ЕООД с капацитет 192 000 пилета. На територията на МИГ има 27 млекосъбирателни пункта, като по-големите са в селата Санадиново, Муселиево, Новачене и Драгаш войвода (община Никопол), а най-големият е на ДП "Фонд Затворно дело"- поделение в

гр. Белене с капацитет от 4000 л. Пчелните семейства са 12 921 за двете общини, като пчеларските стопанства са предимно малки.

Може да се направи изводът, че на територията на МИГ Белене-Никопол като цяло се развива конкурентоспособно и ефективно земеделие, за което принос имат основно директните плащания, някои от мерките на ПРСР, както и прилагането на ВОМР. То обаче се реализира в големите и средни стопанства в сферата на зърнените и технически култури, както и спомага за окрупняване на някои от животновъдните сектори (овцевъдство и пчеларство), както и птицевъдството (създаване на промишлена ферма). По данни от Доклада на БАН (2020г.), през Програмния период 2014-2020 г. най-висок ръст в увеличението на икономическия размер са постигнали стопанствата именно в Северозападния район – увеличението е над шест пъти, следвани от стопанствата в Северен централен и Североизточен район - с увеличение около пет пъти.

Въпреки че мерките от Стратегията и одобрените проекти са насочени към чувствителните сектори и по-малките стопанства, тези стопанства все още се нуждаят от допълнително повишаване на конкурентоспособността. В България малките стопанства са именно в чувствителните сектори и най-вече животновъдството – те представляват 78% от всички млечни стопанства, като средният размер на такова стопанство е 12 хил. евро, докато например във Франция е 197 хил. евро. Липсата на ефективен размер на стопанствата, който да гарантира икономии от мащаба, добра производителност и стабилна възвращаемост, е една от причините за влошеното състояние на млечния сектор, вкл. и преработката на млечни продукти. Подобно е състоянието и в месодайното говедовъдство, където икономическият потенциал на специализираните стопанства намалява чувствително. Брутната продукция от месо от дребен рогат добитък също се понижава с 19%, а добавената стойност се съкращава с 44%.

Трябва да се има предвид, че за новия Програмен период (2021-2027) в проектите по Стратегическия план за ОСП у нас се предвижда промяна на СПО, като за малки стопанства ще се приемат тези със СПО между 5 и 20 хил. евро. Причината е нарастването на средния СПО на стопанствата в страната от 6 640 евро (преброяване 2010 г.) на 18 787 евро (преброяване 2016 г.). През 2016 г. средният икономически размер на българските земеделски стопанства изпреварва този в Полша (17 726 евро) и

Гърция (11 059 евро), но остава близо 2 пъти по-нисък от средния икономически размер на стопанствата в ЕС (34 787 евро). При определяне новия размер на СПО има очевидна диспропорция, тъй като средният СПО става по-висок единствено заради стопанствата, отглеждащи полски култури (среден СПО 48 760 евро) и тези за свине и птици (среден СПО 53 390 евро). При останалите специализирани стопанства средният СПО е в много по-ниски граници - 2 049 евро за смесените животновъдни, 4 089 евро за трайните насаждения, 8 563 евро за тревопасни животни, 9 053 евро за смесените растениевъдни стопанства, 14 235 евро за зеленчуците. Таванът от 20 хиляди евро СПО ще обхване повечето стопанства у нас и то точно от чувствителните сектори, които се оказва, че няма да могат да кандидатстват по други инвестиционни мерки на ПРСР, освен по Тематичната подпрограма за малки стопанства. Предложението все още не е прието.

Следователно, МИГ трябва да продължава с подкрепата си за малките и средни стопанства и чувствителните сектори. От повишаване на конкурентоспособността, увеличаване обемите на производство и допълнителна добавена стойност се нуждаят секторите месо, мляко, зеленчукопроизводство, трайните насаждения и лозаро-винарския сектор. Тяхното развитие би повлияло благотворно и на цялостното оживяване на икономиката на района. Причината е, че макар големите стопанства да развиват ефективно и конкурентоспособно производство, то е на култури с ниска добавена стойност (зърнени и технически), които изискват и по-ниски вложения на единица площ, откъдето се получава и по-ниска финансова възвращаемост. Екстензивните и с високи разходи на площ сектори в земеделието (животновъдство, плодове и зеленчуци), където са и малките стопанства, произвеждат продукция с много по-висока добавена стойност, особено ако се започне и преработка.

6.4.Преработка и производство на храни

Въздействието на СВОМР върху повишаване конкурентоспособността на преработвателната промишленост и производството на храни е доста по-слабо в сравнение с въздействието за първичното земеделско производство. Досега по мярка 4.2 е подаден и одобрен от МИГ само един проект, въпреки заявления по-силен интерес от страна на повече бенефициенти в началото на периода. Проблемът на МИГ в страната с тази мярка е повсеместен – почти навсякъде няма достатъчно кандидати по

мярката или проекти печелят по-големи предприятия, които вече са получавали подкрепа по ПРСР в предишния или този Програмен период.

Първата причина е, че на територията на МИГ Белене-Никопол хранително-вкусовата промишленост е слабо развита, особено в сравнение с другите сфери на преработка. В **община Белене** има едно по-голямо предприятие - Микроарт 7 ООД, което произвежда колбаси по немска технология. Има и няколко малки пекарни, а част от кооперациите произвеждат мелничарски продукти, тестени изделия и хляб. В **община Никопол** има няколко преработвателни фирми от хранително-вкусовата промишленост, част от които обаче са регистрирани в други общини. По-голяма местна фирма е Елиа Милк ООД - семейно стопанство, което има собствена кравеферма в с. Драгаш войвода, където произвежда кисело мляко, извара и „български кашкавал“ със сертификат по БДС. Производствения процес е преместен в изцяло новопостроена сграда, с ново технологично оборудване (по реализиран проект по ПРСР), млякото е първа категория, като дневната преработка достига до 6 тона. Това е и предприятието, подало проект по мярка 4.2. Хове ООД в село Муселиево е смесено българо-австрийско дружество, което през 2002 г. изгражда модерна дестилационна и започва производство на ракия и дестилат. Ежегодно се изкупуват между 500 и 1 000 тона кайсии, които обаче не са местно производство, а са от региона на Силистра, като дейността на фирмата е съсредоточена в град Плевен. Дионисий АД е предприятие за производство и съхранение на вина и спиртни напитки, собственост на „Северкооп-Гъмза холдинг“(София). ЕТ Алфа - Александър Димитров е регистрирана в град Левски, но кравефермата се намира в с. Санадиново. Произвежда прясно и кисело мляко с високо качество, а също така сирене, кашкавал и извара, които се продават с мярката на производителя. С преработка на млечни и месни продукти се занимават и някои от кооперациите на територията на общината.

Втората причина е, че в България, както и в целия ЕС, заради политиката на директни субсидии, се наблюдава спад в производството на земеделски продукти с висока добавена стойност. Подкрепят се специализираните производства с големи обеми, а преобладаващата структура на износа и борсовата търговия е с висок относителен дял на непреработени продукти (предимно суровини за индустрията) и съответно по-голямата част от аграрната търговия попада в ниските ценови равнища. У нас земеделието също е ориентирано към свръх интензивните производства на зърно и технически култури, т.е. обратно пропорционално на стоки с висока добавена стойност.

За разлика от Западна Европа, където това се компенсира от все пак относително стабилни във финансово отношение средни ферми, тук изкривяването на пазара продължава. От една страна се наблюдава концентрация на преработката на храни в големи чужди предприятия, които изкупуват цялата налична земеделска продукция, а от друга страна – има недостиг на суровини за преработка поради намалялото първично производство в екстензивните сектори. Капацитетът на преработвателните предприятия например за преработка на червено месо е натоварен частично, което оскъпява продукцията и намалява тяхната конкурентоспособност. За да работят преработвателните предприятия се налага внос на суровини в абсолютно всички сектори, с изключение на зърнените и технически култури. Слабата интеграция на земеделието с преработвателния сектор е проблем най-вече за по-малките стопанства – преработвателните предприятия изкупуват продукцията главно на големите ферми поради необходимостта от еднаквост на качеството и вида на продукцията в големи обеми; малките стопанства не могат да спазят изискванията за качество, често са отдалечени от районите на производство и транспортът се оказва проблем не само заради разстоянията, но и заради кратката трайност на продукцията.

Трета причина е, че по-малките земеделски производители все още не работят с напълно завършен цикъл на съответния разрешителен режим за дейността им и не могат да отговорят напълно на изискванията, наложени от ЕС (предимно в животновъдството), което ги прави недопустими кандидати по мярка 4.2. Затова, в проекта за Стратегическия план за ОСП са предвидени множество други мерки за „скъсяване“ на доставките, както и повече контрол над вноса на суровини. Приоритет са инвестициите в малките стопанства за стимулиране създаването на собствени преработвателни мощности, т.е. нови предприятия в сферата на производството на фермерски и натурални храни, нишови продукти, повече традиционни за съответния район продукти и храни със защитени географски означения. Това трябва да се има предвид при планиране на следваща Стратегия от МИГ.

6.5. Въздействие върху други сфери на икономиката, диверсификация

Въздействието на Стратегията за ВОМР върху другите сектори на икономиката се осъществява чрез мярка 6.4 за инвестиции в неземеделски дейности и чрез мярката на ОПИК Капацитет за растеж на МСП. Секторите на икономиката на територията на МИГ са в сферата на промишлеността, търговията и услугите.

Промислеността е представена от малки и микро-предприятия, като някои от предприятията са бивши държавни фирми, приватизирани през годините и свързани с машиностроене, обработката на метали, дървообработване и текстил. Промисленото производство в **община Белене** в областта на машиностроенето и обработката на метал включва няколко по-големи фирми: Енеркемикал ЕООД за изработка на нестандартни метални конструкции и механична обработка на метали; Майкромет ООД за повърхностно обработване и нанасяне на покритие върху метал и търговия със стандартни и нестандартни изделия (листова стомана, плътна стомана, шини, профили, тръби, колена, др.), Емко АД за производство на нестандартни стоманени конструкции от въглеродни, легирани и неръждаеми стомани като предприятие на територията на АЕЦ- Белене; Енергостроймонтаж Инженеринг АД за изграждане на стоманобетонни, метални конструкции, жилищно и индустриално строителство; Майкропетрол ЕООД - Белене за производство и търговия с нефтопродукти – горива, масла, битуми и други петролни деривати; Мед Индъстри ООД се занимава с рециклиране на електронно оборудване. Дървообработването и изработка на мебели също са представени от няколко предприятия: Мебелна фабрика Денев/ПТБ Даниела Денева е един от утвърдените производители на мебели от масивно дърво, интериорни врати, дървена дограма и едрогабаритен паркет, които се продават в страната и в Украйна; Минчев мебел ООД също продава продукцията си в цялата страна; Макролайн ООД е с основен предмет на дейност производство и търговия с дървесна биомаса за ВЕИ. От текстилната промисленост по-съществените фирми са: Саня Б ЕООД за производство на трикотажни изделия; Мод Инвест ЕООД - всички видове горни и долни трикотажни изделия, Белко АД, Бел Мод ООД, Вамар ООД - отново за трикотаж. От три години в Белене работи нов шивашки цех – Димум Комерс ООД, чиято дейност е насочена към шиене на плетива. Шивашки цехове в Белене имат още две предприятия от страната - Белла 21 ООД (Габрово) и Криейшънс - Е ООД (В. Търново). Подпомогнатите по ОПИК предприятия са в сферата на металообработването (Енеркемикал ЕООД, Майкромет ООД), машиностроенето (Мед Индъстри ООД) и производството на мебели (ПТБ-Даниела Денева, Минчев Мебел ООД).

Промисленото производство в **община Никопол** също е представено от няколко сектора, като водещи са дървопреработване, складирането на горива и строителни материали, производство на текстил, хартия и картон. Дунав-Никопол ЕООД е бивше държавно дружество с основен предмет на дейност производство на изделия от дърво,

металообработване и производство на нестандартно оборудване. След приватизацията предприятието е регионален лидер в областта на дървопреработването и производството на дървени изделия от различно естество, най-вече от палети. Мобилиери ООД в село Вълбел се занимава с производство, изработка, доставка и монтаж на мебели от дърво, ламинирани плоскости и мдф плоскости, производство и монтаж на дървена дограма, дърводелски услуги, търговия с дървен материал. Текстилната сфера е представена от Чайка АД – производител на работно и спортно облекло, изделия на ишлеме. Топливо АД е с предмет на дейност складиране на горива и строителни материали, а Клеърс ЕООД произвежда малограмажна хартия, тип тишу. Строй продукт ЕООД е транспортна база за строителна техника. По мярката на ОПИК са подпомогнати две предприятия от общината - Дунав-Никопол ЕООД и Клеърс ЕООД.

По мярка 6.4 на ПРСР са подкрепени по-разнообразни дейности - производства в сферата на дървообработката – Вратичките ООД (Белене) и Мобилиери ООД (село Вълбел) и на алуминиевата дограма (Цветков М ЕООД); на услугите – автосервиз (физическо лице) и авторемонтни услуги (Ангелови ауто ЕООД), строителство (ЕТ Явор Кюрчев), създаване на фотографско студио (Ганчеви перфект ЕООД), както и предоставяне на здравни услуги за населението - разкриване на модерен лекарски кабинет за извънболнична помощ на д-р Цветан Андреев и доставка на специализирано оборудване за амбулатория за дентална помощ Пламадент ООД.

За съжаление, въпреки приоритетите за развитие на туризма на територията и на двете общини, по мярката има подадени само два проекта (единият е отхвърлен), свързани с туристическите услуги. Трябва да се каже, че основна пречка пред развитието на туризма е липсата на достатъчно места за настаняване. В община Белене има три места за настаняване: хотел „Престиж“, хотел „River Side“ и хотел „Канет“ с общо 104 легла. В община Никопол са две: Хотел „Голд“ с 30 легла и „Вила рай“ в село Муселиево с 12 легла. Понастоящем в град Белене има и 14 ресторанта, механи и кафе-аперитиви, а в Никопол заведенията са 6 – механа, сладкарница, 2 бистра, ресторант и един снек-бар в село Муселиево. Каквито и нестандартни форми на туризъм да се предлагат на територията на двете общини, ако туристите няма къде да ношуват и да се забавляват, развитието му ще бъде трудно. В следващия Програмен период финансирането на къщи за гости е абсолютно изключено от мярката, така че трябва да се търсят варианти за

собствени инвестиции – от самите фермери, общински къмпинги, привличане на външен капитал.

Може да се каже, че СВОМР има изключително добро въздействие върху развитието на малкия бизнес на територията. Подкрепени са вече съществуващи бизнеси, което е типично за прилагането на ВОМР у нас, за разлика от другите страни в ЕС, където по мярка 6.4 много често се стартира нов бизнес чрез производство на нови продукти (нишова продукция извън Приложение I – сапуни, билки, козметика и хранителни добавки), а също и за създаване и подобряване на здравни, образователни и битови услуги, занаяти, изкуства, производство на енергия от ВЕИ. Интересът към тази мярка в Стратегиите за ВОМР е много голям, като проектите са по-успешни от тези на националните приеми, както и се подпомагат микро и малки фирми, които не биха получили друго финансиране.

В следващия Програмен период областите, в които ще се прилагат инвестициите в неземеделски дейности са сходни с тези на мярка 6.4, но са прибавени и съвсем нови с оглед на новите приоритети на ОСП. Както и досега, диверсификацията на икономиката може да се постигне чрез развитие на дейности, свързани с търговия, услуги, преработващата промишленост и на дейности, в които присъстват предприятия, внедряващи иновации. Като нова област е добавено инвестирането в микро предприятия в информационния и технологичен сектор и създаването на творчески продукти, на технологии за дистрибуция (обединяване на пазарни центрове в дигиталното пространство), на информационни продукти за автоматизация и роботизация на производствените процеси и др. Поставен е акцент и върху екологичните производства и използването на алтернативната енергия, най-вече оползотворяването на остатъците от селскостопанското производство. Развитието на алтернативния туризъм отново е посочено като приоритет, въпреки спорните моменти по тази тема и въпреки спорната формулировка – недопустимо е финансирането на места за настаняване (къщи за гости), но се стимулира създаването на частни туристически атракции. Ново е и насърчаването на инвестиции в областта на социалните услуги, което е ключово за преодоляване на множество предизвикателства в селските райони чрез създаване на достъпни, качествени, здравни и социални услуги – например мобилни здравни услуги, центрове за настаняване на възрастни и деца с увреждания. Също така се предвижда възможността да се подпомагат занаятите, културното наследство и традиции.

7. Въздействие на СВОМР върху социалното развитие на територията

Както вече се спомена в началото, социалните въздействия на СВОМР обикновено са следствие на икономическите интервенции и се измерват с количествени показатели (доходи, заетост и безработица, демография, бедност и т.н.), като се включват и качествени параметри, които е трудно да бъдат точно дефинирани – стандарт на живот, подобряване на благосъстоянието, овластяване и удовлетвореност на общността. Обикновено вторият вид въздействия се измерват чрез анкетното проучване.

Социалните промени, предизвикани от СВОМР могат да бъдат непосредствени или дългосрочни. Непосредствените въздействия са свързани с конкретни резултати на проектите по СВОМР, заедно с тези, реализирани на общинско ниво – създаването на нови работни места и повишаване на доходите в съответния сектор, изграждане на нова инфраструктура или публични услуги, подобряване достъпа до услуги. Дългосрочните социални ефекти също се постигат като резултат на проектите, но като добавена стойност напред във времето – например, подобрената пътна инфраструктура може да се окаже двигател за развитието на туризма, оттам да доведе до раздвижване на икономиката и съответно до повишаване на доходите и нови работни места, като този ефект обаче настъпва години след реализацията на проекта. Както и обратно – новосъздадените работни места по проектите е възможно да не са устойчиви и да бъдат изгубени след края на БФП, т.е. да нямат дългосрочно социално въздействие.

Социалните въздействия на СВОМР могат да бъдат осъществени чрез преки интервенции, например чрез проекти по ОПРЧР за създаване на заетост и приобщаване на маргинализирани групи (каквито няма в Стратегията на МИГ Белене-Никопол), могат да са въздействия-резултат от икономическите мерки (в случая икономическото въздействие на мерките 4.1, 4.2 и 6.4 и ОПИК) или могат да бъдат индиректни въздействия върху по-големи групи от населението чрез подобряване средата за живеене чрез т.нар. общински мерки (7.2 и 7.5). Опазването на околната среда и биоразнообразието също е част от дългосрочните социални въздействия, както и самото прилагане на подхода ВОМР води до положителни социални промени на съответната територия и повишаване капацитета на социалния капитал – хората.

За измерване на социалното въздействие се използват основни статистически показатели, като се сравнява дали са се подобрили и доколко това има връзка с реализираните проекти. Както и при икономическите въздействия, на национално ниво

не се събират данни за „преди“ и „след“ прилагане на мерките от Стратегиите, като индикаторите на Програмите, вкл. и на ПРСР, включват само количествени параметри, а единствените, свързани със социалните промени са броят създадени (или запазени) работни места и броят обхванато население в селските райони – т.е. отсъства т.нар. целева аудитория, която се възползва от или одобрява/не одобрява предприетите интервенции. По тази причина, както и при икономическите въздействия, е много трудно да се определи конкретния принос на проектите на СВОМР, като в картината трябва да се включат и много други фактори – общата демографска ситуация и причините за нея, които често са извън отделния район, държавните политики в областта на доходите, заетостта, образованието и здравеопазването, общото икономическо развитие на страната, от което зависят доходите и безработицата, разликите между регионите и т.н. Все пак, ако има видимо намаляване на негативните тенденции, се счита че и ВОМР има принос за постигане на положителните резултати. Трябва да се уточни и това, че дори да няма видими социални промени в краткосрочен план, тенденциите могат да послужат за ориентир дали мерките от Стратегиите съдействат за решаване на набелязаните социални проблеми или дали използват очертанния потенциал, т.е. дали Стратегията постига целите си или са необходими корекции или ново планиране за следващия Програмен период.

7.1.Демографска ситуация

Прилагането на подхода ВОМР няма директно въздействие върху демографията, но за съжаление, влошената демографска ситуация е един от най-неблагоприятните фактори и пречка за реализиране на ефективни социални въздействия.

В България населението намалява всяка година, въпреки че по данни на Евростат е на средно ниво по най-важните показатели на демографията. Например, коефициентът на плодовитост (средното число деца, което една жена ражда по време на живота си) през 2019 г. е 1.58, а през 2020 г. се повишава на 1.83 при среден коефициент за ЕС от 1.53. По този показател изпреварваме страни като Италия (с най-нисък коефициент от 1.1), Германия, Нидерландия, Словакия и дори Унгария. С най-висок коефициент от 1.9 е Франция и както се вижда, разликите не са големи – навсякъде усредненото мнозинство двойки отглеждат под две деца. Причина за по-лошата демографска ситуация у нас са високата смъртност, вкл. и детска, здравеопазването и емиграцията. Коефициентът на раждаемост е по-нисък от средния - 8.2‰ през 2020 г. при средно 9.9‰ за ЕС.

Същевременно смъртността е сред най-високите в рамките на ЕС - 18.0‰ при средна за ЕС от 10.3‰ (2020 г.). Паралелно с отрицателния естествен прираст, населението на страната е негативно повлияно и от протичащите емиграционни процеси, свързани с продължаващото изоставане в равнищата на доходите и отварянето на европейските трудови пазари за български работници. Въпреки че в последните години, процесът се забавя (през 2020 г. са емигрирали едва 6 649 души), проблемът с изтичането на работна сила остава.

През 2020 г. общините в България с над 100 хиляди души население са само 9, а с над 50 хиляди са 24. В групата на малките общини с под 6 хиляди души население (които съответно не отговарят на изискването на ЗАТУРБ за минимален брой население за създаване на община и вече не биха могли да бъдат създадени) влизат 74 общини, а две общини вече са с под 1000 души население. Очаквано, предвид негативните тенденции, в 214 от общините населението намалява, а в 110 от тях спадът надвишава 5% за последните пет години. Общините с най-рязко свиване на населението са най-вече в Северозапада, около река Дунав, където е и територията на МИГ, в Кюстендилско и западната част на Родопите. Това са частите на страната с най-нисък естествен прираст и застаряващо население, а слабите им икономически показатели, ниски инвестиции и висока безработица обуславят засилената миграция.

Протичащите в демографско отношение процеси на територията на МИГ Белене-Никопол са типичните за селските райони – отрицателен естествен прираст, ниска раждаемост, висока смъртност, влошаване на възрастовата структура и оттам и на работната сила. Населението и в двете общини на МИГ продължава да намалява. По време на последното преброяване през 2011 г. в община Белене живеят 10 235 души, а през 2020 г. - 8 006 души, населението е намаляло общо с 2 229 души. В община Никопол по време на преброяването има 9 305 души население, а през 2020 г. то е 7 721 души, т.е. намалението е с 1 584 души. Средногодишният темп на изменение на населението за Белене е -10,9%, а за Никопол е -7,3%.

Община	Общо	Мъже	Жени	В градовете	В селата
Белене	8 006	4 196	3 810	6 696	1 310
Никопол	7 721	3 854	3 867	2 765	4 956

Източник НСИ, към 31.12.2020 г.

Двете общини се различават по степента на урбанизация - 83,6% от населението в община Белене живее в града, а останалите в селата. В община Никопол населението в градовете е едва 35,8%, а по-голямата част живее в селата. По този показател двете общини на МИГ попадат в различни групи – община Белене е сред средно урбанизираните общини (междинни) с центрове, които са 95 общини в България, а община Никопол е в групата на слабо урбанизиран общини (периферни) с центрове – 152 общини в страната. По принцип, Северозападният район е с най-ниски показатели по степен на урбанизация, въпреки засилващата се тенденция към увеличаване на относителния дял на градското население и намаляване на населението в селата в цялата страна. През 2020 г. в градовете на България живеят 5 043 186 души (72,9%), а в селата - 1 873 362 души (27,1%). За област Плевен дялът на градското население е 65,9% (при 72,9% в страната), а гъстотата в самия град е сравнително ниска – 1070 души/км² (при 1506 души/км² в страната). Гъстотата на населението за цялата област е 52,6 души/км² при 63,9 души/км² средно за страната. За община Белене показателят е 35,6 души на км², а за община Никопол - 53,8 души на км², т.е. и двете общини са сравнително рядко населени, но все пак с по-голяма гъстота на населението от целия Северозападен регион, който е с 40,4 души./км².

3 от населените места на територията на МИГ са с население под 200 души – Кулина вода в община Белене и 2 в община Никопол – Евлогиево и Жернов, 11 населени места са до 500 души, 2 населени места са над 1000 души население – градските центрове, като само град Белене е с население над 5 000 души.

Населено място	Брой жители	Преброяване 2011	Населено място	Брой жители	Преброяване 2011
Белене	6 696	8 512	Никопол	2 756	3 186
Бяла вода	264	336	Асеново	223	290
Деков	385	502	Бацова махала	429	471
Кулина вода	146	210	Въбел	599	740
Петокладенци	294	381	Дебово	546	588
Татари	221	377	Драгаш войвода	455	573
			Евлогиево	74	104
			Жернов	77	100
			Лозица	189	264
			Любеново	174	209
			Муселиево	619	762
			Новачене	947	1 196
			Санадиново	277	356
			Черковица	347	466

Източник НСИ, към 31.12.2020 г.

Коефициентът на естествен прираст е отрицателен за цялата страна, както и за област Плевен. През 2020 г. той е -16.0‰ за страната, а за областта е -19.8‰.

Общини	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Белене	34	19	15	209	104	105	-175	-85	-90
Никопол	55	26	29	241	137	104	-186	-111	-75

Източник НСИ, към 31.12.2020 г.

През миналата година в община Белене са родени само 34 деца, умрелите хора са 209, като естественият прираст е минус 175 души. В община Никопол родените през 2020 г. деца са 55, умрелите хора са 241, прирастът отново е отрицателен – минус 186 души. С изключение на община Плевен, която е с коефициент на естествен прираст от -9,6‰, типичен за градските райони близък до средния, общините Червен бряг с -13,6‰ и Долни Дъбник с -13‰, всички останали общини в областта са с много по-ниски стойности (колкото по-голямо е отрицателното число, толкова по-ниска е раждаемостта). В община Белене коефициентът на естествен прираст е -21,9‰, а в община Никопол е -24,1‰. По-добре от тях по този показател са община Искър с -15,9‰ и община Кнежа с -15,6‰, Долна Митрополия с -15,4‰ и Левски с -19,4‰. Сравними са показателите на общините Гулянци с -23,7 ‰ и Пордим с -22,7‰. Както личи от данните, община Никопол е с най-нисък коефициент на раждаемост в цялата област Плевен.

Малко по-различно седят нещата с механичния прираст. В годината на пандемията в много от малките общини се наблюдава тенденция на обратна миграция и положителен механичен прираст, дори в някои случаи – увеличаване на населението, когато механичният компенсира отрицателния естествен прираст. Основна причина е загубата на работни места в градовете, връщането от чужбина, напускането на жилища под наем, когато родното място със собствен имот е близо до градския център и е възможно да се пътува всеки ден, изнасянето на млади семейства, които работят от вкъщи в по-малки населени места. Друг фактор е рязкото повишаване на цените на жилищата и наемите в големите градове, както и пренаселването им, което прави околните малки общини много по-привлекателни. През 2020 г. всички общини в област Плевен, с изключение на община Белене, са с положителен механичен прираст, като както се вижда от таблицата, дори в Белене разликата между заселените и изселените е само 27 души.

Общини	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Белене	162	73	89	189	99	90	-27	-26	-1
Никопол	321	163	158	184	86	98	137	77	60

Източник НСИ, към 31.12.2020 г.

Всички общини в областта имат положителен коефициент на механичен прираст, за сметка на община Плевен, която е с отрицателен коефициент от минус 1,3%. В потвърждение на горните наблюдения – колкото е по-отдалечена общината от областния център, толкова по-малък е коефициентът ѝ на механичния прираст, като разбира се, значение имат и икономическите условия. Пордим е с коефициент плюс 6,8%, Долна Митрополия с плюс 2,8%, Долни Дъбник е с плюс 2,2%. Никопол е с плюс 1,8%, Искър с плюс 1,6%, Гулянци е с плюс 1,2%, Левски е с плюс 1%, Червен бряг плюс 0,5%, Кнежа с плюс 0,9%. Както се каза, Белене е единствената малка община с отрицателен механичен прираст за 2020 г. от минус 0,3%. В някои от общините механичният прираст компенсира ниската раждаемост и населението се увеличава леко в сравнение с предишната година (Пордим, Долна Митрополия и Долни Дъбник).

Възрастовата структура на населението в двете общини на МИГ през 2020 г. все още е благоприятна за пазара на труда, въпреки че негативната тенденция към застаряване е налице. Населението в трудоспособна възраст е около половината от цялото население и в двете общини, като в община Никопол структурата е по-неблагоприятна.

Общини/възрастови категории	Общо			В т.ч. в градовете		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Белене						
Под трудоспособна възраст	853	459	394	767	410	357
В трудоспособна възраст	4 642	2 719	1 923	4 078	2 393	1 685
Над трудоспособна възраст	2 511	1 018	1 493	1 851	775	1 076
Никопол						
Под трудоспособна възраст	940	513	427	438	224	214
В трудоспособна възраст	3 792	2 156	1 636	1 452	778	67
Над трудоспособна възраст	2 989	1 185	1 804	875	343	532

Източник НСИ, към 31.12.2020 г.

Населението в трудоспособна възраст в община Белене е 4 642 души или 57,98% от цялото население. В община Никопол трудоспособното население е 3 792 души или

49,1%. Хората в над трудоспособна възраст в община Белене са 2 511 или 31,4%, а най-възрастните над 65 години са 27,4%. За Никопол над трудоспособна възраст са 2 989 души или 38,7%, а над 65 години са 35,3%. Тревожно е, че се увеличава делът на населението в над трудоспособна възраст за сметка на децата, които намаляват. Съотношението на демографското заместване между възрастните и децата показва степента на застаряване, като стойност от 1 означава, че на всеки един възрастен (65+) в дадената община се пада по 1 дете (0-14 г.), по-висока стойност означава, че децата са повече, а стойност под 1 показва превес на възрастните. В община Белене този коефициент е 0,37, а в община Никопол е 0,32.

Едва 13 общини в страната имат положително демографско заместване и съответно превес на децата над възрастните, във всички останали коефициентът е под единица, а общините с висока степен на застаряване са почти половината - в 110 от тях коефициентът на демографско заместване е под 0,5 - тоест двама или повече хора в пенсионна възраст срещу всяко дете, което показва трайна тенденция към застаряване на цялото население в България. Това е проблем, който не може да се реши нито на ниво МИГ, нито на ниво община. Увеличаването на продължителността на живота, както и нежеланието на семействата за повече деца, създават натоваване на социалните и осигурителните системи и налага реформи от страна на държавата. Мерките, които могат да бъдат предприети от общините, включително и чрез ВОМР са създаване на среда, благоприятна за раждането, отглеждането и възпитанието на повече деца, както и намаляване на миграционните процеси сред младите хора, например чрез програми за временна заетост по ОПРЧР или чрез насърчаване на предприемачеството по ОПИК, повече икономически мерки по ПРСР, които да създават нови работни места и възможности за реализация, както и чрез подобряване на инфраструктурата и условията за живот като цяло.

7.2.Заетост и безработица

Въздействието на СВОМР върху заетостта и намаляването на безработицата се изразява обикновено в критериите за оценка на проектите, в които са поставени условия за създаване на нови работни места. Както и при икономическите въздействия обаче, значение имат и редица други фактори, които влияят на пазара на труда – по-често неблагоприятни. На първо място, както стана ясно от предишната глава, демографските тенденции у нас възпрепятстват ефективното функциониране на

трудовия пазар и ограничават потенциала за растеж на икономиката. Населението в трудоспособна възраст у нас намалява ежегодно с относително постоянен темп от 1.4% средногодишно и вече е едва 59,8% от цялото население (2020 г.). На второ място, коефициентът на демографско заместване на пазара на труда също регистрира отрицателни стойности. През 2018 г. той е 64/100 и има леко подобрение през 2020 г., когато става 67/100 средно за страната. Това означава, че всеки 100 души, които излизат в пенсия са заместени на пазара на труда от 67 работещи. За сравнение, през 2001 г. 100 лица, излизащи от трудоспособната възраст са били замествани от 124 помлади хора. За област Плевен коефициентът през 2020 г. е 63,2/100, т.е. 100 пенсионери ще бъдат заместени от 63 младежи, които ще започнат работа. Работната сила е и неравномерно разпределена - през 2019 г. над половината от работната сила на страната (52.5%), е разположена в Югозападния и Южния централен регион, а най-малка по брой е работната сила в Северозападния регион, където е и територията на МИГ – там е едва 9,1% от работната сила в страната.

Коефициентът на икономическа активност (15-64 г.) расте поради намалението на населението във възрастовия интервал 15 и повече навършени години. Общо за периода 2014 – 2020 г. коефициентът на икономическа активност нараства с 4,2 процентни пункта от 69,0% до 73,2%. При среден коефициент на икономическа активност 73.2 % г., най-висок коефициент има в Югозападния регион, където е 77,4%, а най-нисък е в Северозападния регион – 67,6 %. За област Плевен коефициентът е 68,8%. В различните възрастови групи, най-голямо е изоставането спрямо ЕС при младежите (15-24 години), достигащо 15,4% (41,7% - средно за ЕС). Значително по-ниска е разликата при основния контингент в работната сила (лицата на възраст 25-54 години) – 84,3% от населението в страната е икономически активно, спрямо 85,7% в ЕС. В най-горната възрастова група, нивото на икономическа активност у нас дори надвишава средното в ЕС – 61,8%, спрямо 60,6% за ЕС, поради факта, че много хора продължават да работят и след пенсионна възраст. Почти 2/3 от населението с начално и по-ниско образование, както и повече от половината от лицата с основно образование, са икономически неактивни.

Заетостта е белег за активността и динамиката на местните пазари на труда. Отнесен към населението между 15 и 64 години (активна възраст), средният коефициент на заетост за страната е 70,1%, за Северозападния регион е 59,7% (най-нисък в сравнение с останалите региони) и 63,2% за област Плевен. По степен на урбанизация

коэффициентът на заетост на хората, живеещи в градовете, е с 11,8 процентни пункта по-висок от този на хората, живеещи в селата. (73,0 % за градовете и 61,2% в селата). Въпреки предприетите мерки и програми за насърчаване на заетостта през последните години, и в частност тази при жените, все още се наблюдава различие в заетостта между двата пола. Заетостта при мъжете е 74,1%, а при жените 66,0%. По икономически сектори структурата на заетите лица за страната е: услуги – 63,4 % , индустрия – 29,0 % и аграрен сектор – 7,6 %.

В община Белене селското стопанство осигурява работа на едва 6,8% от заетите, в преработващата промишленост са заети 269 души или 34,8%, в услугите – 47,31%, дялът на туризма е 5,7%. Наетите по трудово и служебно правоотношение са 579 души в общественния сектор и 762 в частния сектор, общо 1341 души, което е 18,2% от цялото трудоспособно население. В община Никопол 21,2% от заетите са в селското стопанство, преработващата промишленост е с дял от 25% (175 души), 18,1% са в сферата на услугите, в туризма са 1,86%. Наети на трудов договор са 423 в общественния сектор и 630 в частния или общо 1053 души, което е 15,3% от трудоспособното население.

През 2020 г. заради пандемията, безработицата се увеличава в цялата страна в сравнение с 2019 г. (4,2%) до нива от 5,6%. По данни на Агенцията по заетостта, през 2021 г. безработицата достига до 7,6%. Най-голяма загуба на работни места – около 100 хиляди, настъпва през месеците март-май 2020 г. Макар да има известно възстановяване, общините с традиционно ниска безработица (най-вече туристическите) отбелязват и най-неблагоприятните нива на показателя за последните пет години. Обратно – общините с висока безработица усещат срива по-малко. Независимо от увеличената безработица, най-бедните общини са в много по-добра позиция спрямо преди 4 или 5 години. Общините с коефициент на безработица от над 30% са се свили наполовина – от 44 такива общини през 2016 г. до едва 19 през 2020 г. Повечето общини, където безработицата намалява дори през 2020 г. са в Северна България, макар че и там коефициентът на безработица се повишава леко вследствие на COVID-19.

В област Плевен през последните три години безработицата се понижава с 1,4% и коефициентът на безработица достига ниво от 10,9% (при среден 13% за Северозападния регион), изпреварвана от област Ловеч с 4,8% и от област Враца с 10%. Коефициентът на безработица в останалите две области е значително по-висок – 18%

във Видин и 24,5% в Монтана. Във Видин и Монтана са и общините с най-висока безработица в България – Ружинци с 50,5%, Димово с 42,3%, Чупрене с 30,2% (и трите в област Видин) и Якимово с 45,9% и Вълчедръм с 37,9% (област Монтана).

И в двете общини на МИГ коефициентът на безработица спада значително в сравнение с началото на Програмния период периода – в Белене с -4,9%, а в Никопол с -10,2%. Поради влиянието на пандемията през 2020 г. коефициентът отново леко се увеличава, но близко до стойностите от 2018 година.

Община	2016	2017	2018	2019	2020
Белене	12,4%	8,3%	7,2%	6,4%	7,5%
Никопол	35,9%	30,7%	26,7%	25,2%	25,7%

Източник НСИ, 2021 г.

Трайната безработица също намалява, като през последните две години остава на сходни нива с предишните, въпреки влиянието на пандемията – за община Белене през 2021 г. тя е 2,25%, при 2,23% през 2020 г. и 2,21% през 2019-та. За община Никопол коефициентът на трайна безработица през 2021 г. е 10,82%, при 11,57% през 2020 г. и 13,3% през 2019 г.

На фона на останалите общини обаче, равнището на безработица в община Никопол е най-високо за областта. В община Плевен коефициентът на безработица е на-нисък 6,7%, следва община Белене със 7,5%, в Долни Дъбник е 10,5%, Левски е с 11,6%, Долна Митрополия с 13,3%, в Кнежа е 13,7%, в Искър 16,9%, в Гулянци 17,8%, в Пордим 18,1% и в Червен бряг 18,5%, като община Никопол е с 25,7% безработица.

Въпреки влошаването на показателите за безработицата, очаква се до края на периода, проектите на СВОМР, както и проектите на частни бенефициенти на националните приеми да допринесат за нейното намаляване в района. В индикаторите за въздействие на Стратегията е предвидено създаването на 40 нови работни места, в някои от изпълнените проекти по ОПИК вече са създадени работни места, за такива има поет ангажимент и в проектите по другите мерки.

7.3.Повишаване на доходите

Проблемът с доходите е от най-острите в селските райони, поради структуроопределящото икономическо значение на земеделието, липсата на диверсификация и други производства с висока добавена стойност, голямата безработица, демографията. Секторът на селското стопанство се характеризира с по-ниски доходи, в сравнение със средното равнище на другите икономически дейности не само у нас, но и в целия ЕС. В периода след приемането ни в Съюза досега, доходът от земеделие в България на зает в сектора нараства до около 83% от средното заплащане в икономиката като цяло. По данни на НСИ, в селското стопанство този доход е 4,5 лв./час, докато общо за икономиката е 5,3 лв./час. Причините за слабата доходност на земеделието трябва да се търсят в преобладаващия дял на продукцията с ниска добавена стойност (зърнени и технически култури), по-ниската производителност поради технологично изоставане, както и на големия дял незаплатен семеен труд, полаган предимно в малките стопанства. Според предварителните данни от преброяването на стопанствата през 2020 г., относителният дял на семейната неплатена работна ръка от всички заети в селското стопанство е цели 79%. Земеделието обикновено е и единствен източник на доходи за тези стопанства.

Друга предпоставка за по-ниските доходи е, че за тяхното повишаване земеделските производители у нас разчитат предимно на Стълб I – директните плащания. Делът на тези субсидии във факторния доход на стопанствата е около 40% в България, а в ЕС е под 30%. По данни на МЗХГ, средното подпомагане на стопанство в България се повишава от 500 евро на стопанство (2013) до 4 000 евро (2017), като за ЕС средното равнище на подпомагане е 5 200 евро, т.е. разликата вече не е толкова драстична. Броят бенефициенти на директни плащания е 67 хил. (от общо 132 400 стопанства по данни на преброяването от 2020 г.), т.е. повече от половината. До 5 хил. евро годишно получават 45 хил. стопанства, до 10 хил. евро получават 9 хиляди стопанства, а до 20 хиляди евро - 5 хил. стопанства. Директните плащания гарантират определено ниво на икономическа сигурност и дават възможност стопанствата да функционират и да се възпроизвеждат, но това не води до развитие и растеж нито на стопанствата, нито на районите, в които те се намират. Очевидно субсидиите играят определяща роля при формиране на доходите на земеделските производители и ги поставя в силна зависимост от подкрепата, като това е и една от основните причини за ниската предприемаческа активност в малките населени места.

Разликата между нетния среден доход в градските и селските райони намалява в целия ЕС, но все пак остава съществена. В държавите-членки в началото на сегашния Програмен период разликата е била около 65%, докато в края му тя е приблизително 25%, като това е резултат от по-бързо нарастващия среден нетен доход в селските райони с около 47%, и по-слабото нарастване на доходите в градовете с около 13%. Основен принос към нарастването на доходите в селските райони, освен общия икономически растеж, както се отбеляза по-горе, определено има и политиката за подпомагане на доходите в земеделието по двата стълба на ОСП. У нас съотношението между средния нетен доход в селата и малките населени места е 56% от нетния доход на населението в градовете през 2017 г. и достига до 82% през 2020 г. Средният нетен доход в селата е 4919 лева, а този в градовете е 6013 лева. Нарастването в селските райони спрямо 2007 г. е с 43%, т.е. доходът почти се удвоява, но все пак остава много под нивата на средното за ЕС. В ЕС средният нетен доход на човек в селските райони е 16 015 евро, а в България е 2 523 евро (4919 лева).

Средният годишен общ доход на лице от домакинството в България нараства със 72% спрямо началото на Програмния период и достига 6 013 лева през 2018 г., през 2019 г. е 6 592 лева в, а през 2020 г. е 7 002 лева. Големи остават разликите между отделните региони в България - с най-високи средногодишни доходи на лице от домакинството са жителите на Югозападен район – 7 324 лв., докато жителите на Северозападен район, където е и територията на МИГ, са с 5 113 лв. или с 29% по-малко. На ниво област най-високите средногодишни доходи на лице са в областите: София град – 8 224 лв., Перник – 7 049 лв., Пловдив – 6 163 лв. и Благоевград – 6 079 лв. Най-ниски средногодишни доходи са в областите Пазарджик – 4 180 лв., София област – 4 844 лв., Сливен – 4 446 лв. и Търговище – 4 576 лв. По икономически сектори, вече се каза, че най-ниски са доходите в селското стопанство - средно 1 092 лева. Най-високи са в секторите „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения - 3 731 лева и „Финанси и застраховане“ - 2 307 лева. Преработващата промишленост и търговията също са по-скоро с ниски заплати в сравнение със средната – съответно от 1 296 и 1 285 лева за 2021 г..

Основен измерител на доходите е средната заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение. Средната годишна брутна заплата в област Плевен за второто тримесечие на 2021 г. е 1 161 лева на месец, което е с 23% по-малко от средната за страната, която за същия период е 1 505 лева. Тя е по-ниска и от средната за

Северозападния регион - 1 188 лева, която пък е с 21% по-ниска от средната за страната. За сравнение – средната заплата в Югозападния регион е 1 865 лева (за София – 2 052) и много по-ниска в останалите региони - 1 295 лв. в Североизточния, 1 244 лв. в Южен централен, 1 227 лв. в Югоизточния, 1 214 лв. в Северен централен. Освен в столицата, средната заплата е със сравнително високи стойности и в областите Стара Загора - 1 366 лева, Габрово - 1 327 лв., Враца - 1 351 лв., Варна - 1 378 лв., София област - 1 350 лв. и Пловдив - 1 327 лв.. Както се вижда, не във всички икономически центрове заплатите са високи. Например в Бургас, средните заплати са близо до тези в Плевен - 1 164 лева, в Благоевград пък е най-ниската заплата за страната – 988 лева.

В двете общини на МИГ, типично за селските райони, средните заплати са малко по-ниски от тези за региона и областта, макар че нарастват в сравнение с началото на периода. През 2020 г. община Белене е със средната заплата от 862 лева (35,7% увеличение), а община Никопол – от 836 лева (25,2% увеличение). Прави впечатление, че пак типично за селските общини, заплатите в публичния сектор са по-високи от тези в частния. В Белене средната заплата за публичния сектор е 1 091 лева при 688 лв. за частния, а в Никопол – 1 000 лв. при 726 лв. за частния. Основната причина е, че повечето частни фирми са микропредприятия (над 90%) и нямат възможност да плащат големи възнаграждения, а в много случаи и хората, работещи в тях са самонаети.

И двете общини по заплати са около средното равнище за област Плевен, с изключение на самата община Плевен с 990 лева средна заплата и община Кнежа с 1 067 лева. Община Червен бряг е с 920 лева средна заплата, община Долни Дъбник с 914 лева, Долна Митрополия с 895 лева, в Левски е 863 лева, в Пордим е 861 лв., в Гулянци – 825 лв., а в Искър – 811 лева.

Като общ извод може да се каже, че доходите в двете общини на МИГ се повишават, макар и много бавно, като принос към тях имат и реализираните проекти по европейските фондове, вкл. и по СВОМР, които водят до общо икономическо оживление. Като задържащи за растежа на доходите фактори могат да се изтъкнат преобладаващият селскостопански облик на икономиката (по-ниско заплащане, неплатен семеен труд, ниска производителност на монокултурното земеделие), недостатъчната диверсификация на икономиката, миграцията на по-младото население, общото изоставане на региона, кризата породена от пандемията.

7.4. Достъп до здравеопазване, образование и социални услуги

Един от приоритетите на подхода ВОМР през този Програмен период е увеличаване достъпа до публични услуги на населението и приобщаване на маргинализираните групи. В Стратегиите задължително присъства раздел, посветен на уязвимите групи и групите в риск на територията и начините за постигане на социална кохезия и създаване на равни възможности за пълноценен социален живот. Равенството между половете, равните възможности и недопускането на дискриминация са хоризонтални приоритети на всички ОП. По тази причина много от МИГ са избрали да изпълняват мерки по ОПРЧР, директно свързани със създаването на социални услуги или подобряване статуса на уязвимите групи (роми, хора с увреждания). По мярка 6.4 от ПРСР също се подпомагат медицински центрове и лекарски практики и в по-малка степен образователни услуги. Сред добрите практики на МИГ в ЕС по тази мярка е именно създаването на дневни центрове за възрастни и деца с увреждания, мобилни медицински услуги, социални предприятия, които осигуряват работни места за хора в риск от бедност и социална изолация, нови пространства за общуване на младежите и тяхното творческо развитие, центрове за общуване и подпомагане на възрастни самотно живеещи хора и др. Такива проекти има и сред одобрените от МИГ Белене-Никопол по мярка 6.4 (Разкриване на модерен лекарски кабинет за извън болнична помощ на д-р Цветан Андреев и Доставка на специализирано оборудване за амбулатория за първична дентална помощ Пламадент), които ще окажат изключително благоприятно социално въздействие на територията.

Достъпът до здравеопазване и в двете общини на МИГ е със сравнително добра обезпеченост в градските центрове и ограничен в селата. На територията на община Белене функционира Медицински център „Бел Медик” ЕООД като търговско дружество със 100% общинско участие, с основен предмет на дейност – специализираната извън болнична медицинска помощ. Обособените самостоятелни структури в заведението са: клинична лаборатория, структура за клинични проучвания, образна диагностика, ортопедия и травматология, офталмологичен, неврологичен, педиатричен, физиотерапевтичен, УНГ, акушеро-гинекологичен, хирургичен, кардиологичен, психиатричен и ендокринологичен кабинет. В общината има и заведение за болнична медицинска помощ – МБАЛ Белене ЕООД с пет стационарни отделения: вътрешно, педиатрично, неврологично, физиотерапевтично и психиатрично, както и кабинет а образна диагностика и клинична лаборатория. Първичната извън

болнична медицинска помощ се осъществява от амбулатории и индивидуални практики за медицинска и дентална помощ - 6 общо практикуващи лекари, 3 индивидуални практики и 1 групова по дентална медицина. Основно незаети са практиките в селата. Това е предпоставка за ненавременно диагностициране на някои заболявания, както и за липсата на зъболекари особено за децата, което създава неравнопоставеност и затруднен достъп до здравеопазване. Обезпечеността на населението с лекари е сравнително добра за селски район – на един лекар се падат 342 души.

В община Никопол болничната помощ се осъществява от МБАЛ Никопол ЕООД, а специализирана извън болнична помощ от „Медицински център 1 – Никопол“ ЕООД. Болницата има две отделения - детско отделение и вътрешно отделение, като разполага с най-необходимото оборудване за развитие на дейността, но има нужда и от закупуване на ново и по-съвременно. Основен проблем е недостигът на специалисти в болничната и до болничната грижа, като причина са ограничените възможности за специализация и развитие, които предоставят малките общински болници. На територията има и 8 амбулатории за първична медицинска и дентална помощ. Неравномерното разпределение на практики в селата ограничава достъпа до здравеопазване на част от населението. Друг важен проблем се оказва високата безработица, което предопределя голям процент хора без здравно осигуряване. Обезпечеността с лекари отново е средна за селските общини – на един лекар се падат 370 души.

По принцип, област Плевен е сред най-осигурените с лекари на човек от населението в страната, но това не важи за малките населени места и се дължи предимно на град Плевен. В големите градове поради наличието на повече болници и ДКЦ, има и по-голяма концентрация на лекари. Например, в Пловдив на всеки лекар се падат по 121 души, във Варна – по 155, а в столицата броят им е 195 души население на един лекар. Най-добър достъп до лекари има в област Плевен – един на 97 души население. Половината от общините в областта са с под 500 души на един лекар - Белене с 342 души, Никопол с 370, Левски с 341, Гулянци с 373, Кнежа с 342, Червен бряг с 383. В останалите общини достъпът до здравеопазване е значително по-нисък – в Долна Митрополия на един лекар се падат 1335 души, Долни Дъбник е с 2657 души, община Искър е с 1946 души на един лекар и община Пордим с 1346 души. Както вече се спомена, обезпечението с лекари е средно за селските общини, тъй като в 11 общини в страната изобщо няма лекари, а в други общини един лекар обслужва по няколко

хиляди души (до 9 хиляди). Общините Белене и Никопол са сред 124-те общини в България, в които на всеки лекар се падат по под 1000 души.

Достъпът до образование е обезпечен на средно към добро ниво. Учебните заведения в община Белене обхващат всички степени на средното образование – едно основно училище ОУ „Васил Левски“, едно средно СУ „Д. Дебелянов“ и едно професионално - Професионална гимназия по ядрена енергетика „Мария Склодовска-Кюри“. Предучилищното образование е представено от 2 детски градини – ДГ Мечта и ДГ Знаме на мира. Поради намаляване броя на населението, броят на учениците също се понижава, като средногодишното намаление на учащите е с 8,9%. По обезпеченост с учители общината е над средното за областта – 116 учители на 1000 ученика (Плевен е с 89/1000). Отпадналите ученици за учебната 2019/2020 г. са само 9 (2,2%).

В община Никопол достъпът до образователната система също е средно осигурен. Училищното образование е представено от едно общообразователно училище „Патриарх Евтимий“ в село Новачене и едно средно общообразователно училище „Христо Ботев“ в град Никопол. Предучилищното образование включва 6 детски градини – 3 в град Никопол и по една в селата Новачене, Муселиево и Дебово. Броят на учениците намалява с постоянен темп заради негативните демографски процеси с 6,5% средногодишно. Обезпечеността с учители е 139 на 1000 ученици, отново по-висока от средното за областта. Отпадналите от училище деца са 23 (5%), като основните причини за напускане са икономически и етнокултурни (роми) и причини свързани със здравния статус. Община Никопол е изпълнила проект по ОПНОИР „С малки стъпки към успешен старт“ за подкрепа за предучилищното възпитание и подготовка на деца в неравностойно положение и деца от уязвими и малцинствени групи, който оказва положително въздействие върху достъпа до образование на територията.

И в двете общини, с цел подпомагане на уязвимите групи се предоставят и редица социални услуги, достъпът до които е много добър. В община Белене действат: Център за обществена подкрепа с капацитет 25 места, в който се предлага психологическа, социална и педагогическа подкрепа на деца в риск и техните семейства; Център за социална рехабилитация и интеграция, също с 25 места, за подпомагане на хора с увреждания. Социалните услуги са Домашен социален патронаж, в който са обхванати 205 души, Домашен помощник (също към патронажната грижа) за подпомагане на самотни и възрастни хора над 65 г. с 32 потребителя, Личен асистент (73 души). В

общината има и Общинска организация на хората с увреждания, в която регистрираните членове са 365. Организацията се занимава с доставяне на информация и разясняване правата за интеграционни добавки (транспортни услуги, лекарствени средства, целеви помощи за отопление), консултации за ползване на технически помощни средства, напътствия на родители за работа с деца с увреждания, културно-масови дейности и др. Пенсионерски клубове има във всички населени места, като в гр. Белене са три. Предоставят се и услуги по проекти: Топъл обяд по ОП Храни; Медицински грижи по домовете, финансирани по проект от организацията „Каритас”- Русе; Приемна грижа, чрез Дирекция „Социално подпомагане–Белене”, като в общината има 15 професионални приемни семейства.

Социалните услуги на територията на община Никопол също са добре развити. На територията действат: Защитени жилища за лица с психични разстройства в с. Драгаш войвода (услугата е налична от 2011 г.) и е насочена към възрастни хора с психични разстройства; Център за обществена подкрепа; Домашен социален патронаж във всички населени места, като са обхванати 117 души; Домашен помощник и социален асистент - 13 помощника, които обхващат 51 лица, използващи услугата; Грижа в домашна среда с капацитет 22 души; Личен асистент; Приемна грижа с 22 приемни семейства, които отглеждат 20 деца. В Никопол работи и Обществена трапезария, която предоставя обяд на 170 души.

Наличието на социално подпомагане и социални услуги е много важен елемент от борбата с бедността и социалното изключване. То е приоритет основно на общинските власти, но въздействието му може да бъде надградено и чрез проекти по СВОМР. Препоръчително е за следващия Програмен период и МИГ да планира мерки за подобряване на достъпа до здравни и образователни услуги на населението в селата, още повече, че по мярка 6.4 вероятно това ще бъде и един от основните приоритети (създаване на мобилни и други здравни услуги, както и на образователни услуги). Други програми, по които има възможности да се реализират проекти по СВОМР са ОПРЧР за социална интеграция и по ОПНОИР за образователна интеграция, а също и проекти за заетост и обучение на неактивни лица, пак по ОПРЧР.

7.5. Бедност и социално изключване

СВОМР би трябвало да има въздействие и върху борбата с бедността и социалното изключване, тъй като това е хоризонтален приоритет на всички Оперативни програми. Както и при доходите и достъпа до услуги, въздействието може да бъде постигнато пряко чрез определени мерки на ОПРЧР, включване на уязвими групи в проекти по други програми или косвено и по-дългосрочно чрез реализирането на икономически мерки или такива за подобряване стандарта на живот.

През 2020 г. линията на бедност, по данни на НСИ общо за страната е 451 лв. на месец на човек от домакинство. Под прага на бедност са били 1 659 900 души или 23,8%, като в сравнение с предходната година размерът на линията на бедност нараства с 9,2%, а относителният дял на бедното население - с 1,2%. Най-ниската линия на бедност се наблюдава в областите Монтана и Видин - съответно 270 и 297 лв., а най-високата - в София (столицата) - 718 лв., следвана от областите Перник с 506 лв. и Варна с 480 лева. За област Плевен през 2020 г. линията на бедност е 386,4 лева.

Основният фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните е икономическата активност и участието на пазара на труда. Относителният дял на бедните е най-висок сред безработните хора – 61,1%, като рискът от бедност при безработните мъже е с 12,3% по-висок в сравнение с безработните жени. При работещите, основен фактор е образователното равнище, като най-висок е относителният дял на работещите бедни с начално и без образование – 65,7%. С нарастване на образователното ниво относителният дял на бедните сред работещите намалява два пъти при хората с основно образование (32,1%) и над осем пъти при тези със средно образование (8%). Делът на работещите бедни с висше образование е най-нисък – 2,4%. Бедните над 65 години са 38,3%, като бедността на домакинствата от един човек над 65 г. е още по-висока – 61,8%. При семействата с уязвими (зависими) деца процентът на бедните скача на 39,5% (при едно дете), а при семействата от двама възрастни с три или повече зависими деца до 59,2%. Равнището на бедността сред хората с увреждания е 55,9 %.

Трябва да се уточни, че показателят се измерва по т.нар. линия на бедност, т.е. посочва каква част от хората попадат под определено равнище на доходи (60% от средните доходи за района), а не в абсолютни стойности. Това на практика означава, че бедността не се мери като възможност за посрещане на основните нужди (абсолютна

бедност), а като бедност, съотнесена към равнището на доходите в страната, региона или областта (относителна бедност). Затова и в различните области линията на бедността е различна, а дялът на бедните се определя като процент от населението спрямо нея.

Най-висок е относителният дял на бедните в областите Сливен – 31,3%, Монтана – 29,4%, Силистра – 29,1% и Бургас – 29,0%. Най-нисък е относителният дял на бедните в областите Габрово – 12,3%, Разград – 12,6% и Шумен – 16,4%. Както се каза, тези числа са относителни, тъй като линията на бедност е различна. В област Плевен бедните са 20,6% (при 23,8% за страната), т.е. показателят е по-нисък. Ако обаче, бедността се изчисли спрямо националната линия на бедност, то бедните стават 29,9%.

За борбата с бедността най-важно въздействие има системата за социална защита - изплащане на помощи, пенсии, майчинство и др. и програмите за субсидирана заетост. Относителният дял на бедните преди социалните трансфери (обезщетения, социални и семейни помощи и добавки, включително и пенсии) в област Плевен е 46,2% , при среден за страната от 41,7%. Т.е. ако от доходите се извадят социалните плащания, почти половината от населението на областта ще е под прага на бедността.

Дялът на хората, които живеят в материални лишения е 19,4% общо за страната. Показателят за живот в материални лишения в известна степен измерва абсолютната бедност, тъй като отразява състоянието на домакинствата спрямо набор от критерии, а не спрямо доходите на останалите членове на обществото. В същото време е и субективен, защото стъпва върху преценката на самите хора за какво точно не им достигат парите и от какво имат нужда. В ЕС и у нас този показател се мери чрез въпросници, в които са включени 9 основни нужди – храна, дрехи и обувки, месечни сметки и т.н.. В област Плевен хората, които живеят в материални лишения са 24,7%, показателят е по-висок от средния за страната.

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2020“ от изследването на доходите и условията на живот, НСИ изчислява и комбиниран показател, който включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност. През 2020 г. 2, 231 млн. души или 32,1% от населението на страната са живели в риск от бедност и социално изключване. За област Плевен този показател е 32,0% или 75,7 хиляди души.

Както се вижда, за борбата с бедността най-важно е прилагането на преките и моментни мерки (каквито са програмите на общините за субсидирана заетост, топъл обяд, интеграция на уязвимите групи). Като се има предвид, че и в двете общини на МИГ има висока безработица (особено в Никопол), голяма част от населението е в рисковите групи на самотно живеещи възрастни, деца в риск, роми, трайно безработни, хора с ниско или без образование, и в тази сфера е препоръчително МИГ да включи мерки по ОПРЧР за следващия Програмен период.

8. Въздействие на СВОМР върху опазването на околната среда

Подобряването на екологичните показатели на териториите: намаляване на парниковите емисии, подобряване на енергийната и ресурсна ефективност, опазване на биоразнообразието, ефективното управление на отпадъците и т.н. е част от устойчивото развитие на селските райони и в сегашния Програмен период. Новата политика на ЕС за климата променя из основи парадигмата на икономическото развитие и представлява съвсем нова стратегия за растеж. Европейската зелена сделка, обявена в края на 2019 г., вече ще е задължителен компонент от всички Оперативни програми, като измества фокуса от икономика, която използва ресурсите на природата към такава, която задължително я опазва и възстановява.

Макар че принципите за екологично щадящо развитие важат и досега, Стратегиите за ВОМР у нас имат по-слабо или косвено въздействие върху състоянието на околната среда в сравнение с икономическите мерки. Пряко положително въздействие се осъществява чрез Стратегиите на 9-те МИГ, сред които е и МИГ Белене-Никопол, които са включили мерки по ОПОС в компонента опазване на биоразнообразието. Според правилата, заложи в Мярка 19 за ВОМР, самостоятелните мерки за енергийна ефективност на ОПИК са недопустими за МИГ, т.е. такива проекти се реализират само на национални приеми. Мерки за енергийна ефективност прилагат и общините по Програма Региони в растеж – също недопустими за МИГ. Проектите на общините в СВОМР по мярка 7.2, когато са свързани със създаването на зелена инфраструктура имат непреки въздействия върху екологичното състояние на територията, а мерките свързани с опазване на ландшафта, земи с висока природна стойност, биоразнообразие, консервационно земеделие и др. също се реализират чрез директните плащания или на национални приеми по ПРСР.

Проектите на МИГ, свързани с екологични въздействия, освен тези по общинските мерки, могат да се реализират по икономическите мерки – 4.1, 4.2 и 6.4, както и по ОПИК, но като допълнителни дейности, свързани с ВЕИ за собствени нужди, енергийна ефективност, оползотворяване на отпадъците, намаляване на разходите за гориво, оптимизация на процесите. В повечето Стратегии се съдържат критерии за оценка, свързани със спестяването на енергия и ресурси, но проектите с такива приоритети в повечето случаи са за закупуване на ново оборудване, механизация или обновяване на технологични процеси, които наистина са по-щадящи за околната среда

от старите, но въздействието им е по-малко от заложените цели за енергийна ефективност и намаляване на емисиите. Причините за това са няколко – на първо място, дейностите за постигане на по-голяма енергийна ефективност (например саниране на помещения, промяна в източниците на използваната енергия, изграждане на собствени ВЕИ) изискват доста по-големи инвестиции от предвидените в бюджетите по Стратегиите, като по-малките бенефициенти предпочитат приоритетно да модернизират оборудването си и да закупят техника, която да замени тази, която е морално остаряла. На второ място, причина е изискването инвестициите да водят до повишаване на енергийната ефективност с минимум 10% за цялото предприятие. Например при производители с по-голям разход на енергия (над 1 МВ) внедряването на нови енерго-спестяващи мощности или такива за производство на енергия за собствени нужди много трудно могат да повишат енергийната ефективност на цялото предприятие с повече от 3 до 5%. За по-големи предприятия допустимата по Наредба 20/2015 г. мощност от 1 МВ за собствени нужди пък е крайно недостатъчна, а бюджетът на МИГ малък. Въведени са ограничения и при инвестициите за производство на енергия чрез преработка на първична и вторична биомаса от растителни и животински продукти, както и за другите ВЕИ. Все пак, всички проекти на МИГ, които предвиждат модернизация на стопанствата и предприятията, особено с въвеждане на иновации или нови технологии, общинските проекти, свързани с облагородяване на средата за живеене – градинки и паркове, енергоспестяващо осветление, зелени площи, спортни обекти и др. имат благоприятно, макар и по-малко, но пък по-дългосрочно екологично въздействие – намаляват емисиите, предпазват почвите, въздуха и водите от замърсяване.

8.1. Климат и намаляване емисиите от парникови газове

Потреблението на енергия в производството на стоки и услуги, в транспорта и в бита непрекъснато нараства, което повишава и генерирането на парникови газове, особено когато енергията е добита от т.нар. „изкопаеми“ горива. В последните 20 години ЕС приема, че така се усилва естественият парников ефект, температурите се покачват и това води до сериозни климатични промени в целия свят. Заложените цели на ЕС са да се постигнат нулеви нетни емисии на парниковите газове до 2050 г., като до 2030 г. емисиите трябва да намалее с 50-55% (вместо с 40%, което е старата цел). Законодателството във всяка страна-членка трябва да се съобрази с Директивата за възобновяемите енергийни източници, Директивата за енергийна ефективност,

Директивата за търговия с емисии, Директивата за земеползването и горския фонд, отнасяща се до промяната на предназначението на земеделската земя. Това означава, че в следващия Програмен период до 2027 г. проектите по всички програми ще изискват задължително, а не пожелателно включване на мерки за енергийна ефективност, енергоспестяване, намаляване на емисиите и опазване на околната среда.

България е една от страните в ЕС, чиято икономика е с най-голям енергиен и въглероден интензитет. Според доклада на ЕК за 2020 г., през последните години страната ни се нуждае от 3,6 пъти повече енергия и има 4,4 пъти повече въглеродни емисии за единица БВП от средната стойност за ЕС. Основната причина е, че около 46% от електроенергията у нас през 2020 г. все още се произвежда от централи на въглища, а твърдите изкопаеми горива са широко застъпени и в потреблението на енергия от домакинствата. Други причини са високата ресурсна и енергоемка структура на икономиката, както и ниската енергийна ефективност на сградите – обществени и частни. Въпреки че за периода до 2020 г. емисиите на основните парникови газове у нас намаляват с 47,9% (спрямо базовата 1988 г.), те се равняват на 46,6 млн. тона CO₂-еквивалент, като това поставя България сред най-въглеродно интензивните държави-членки на ЕС по отношение на икономиката, като интензитетът на емисиите на парникови газове е 4.3 пъти по-висок от средното за ЕС ниво. Емисиите на човек от населението обаче намаляват след приемането ни в ЕС - от 9.1 тона CO₂-екв. през 2007 г. до 8.4 тона CO₂-екв., като стойността за страната ни е по-ниска от средната стойност в ЕС (8.7 тона CO₂-екв.) в това отношение.

Основните парникови емисии идват от производствата в индустрията и селското стопанство, транспорта, потреблението на енергия в сградите, вкл. и битовото отопление, от управлението на отпадъците, почвите и водите. Предпоставка за отделяне на повече или по-малко емисии в даден район са климатичните характеристики, енергийната ефективност на производството и на сградния фонд, транспортната инфраструктура, възможностите за изграждане на ВЕИ, начините на сметосъбиране и депониране на боклука – с оглед замърсяване на въздуха, почвите и водите, както и за преминаване към т.нар. „кръгова икономика“. Трябва да се каже, че и двете общини на МИГ се характеризират с относително добра екологична обстановка, но нуждата от прилагане на мерки за енергийна ефективност, опазване на биоразнообразието, изграждане на ВЕИ и др. е много голяма.

По отношение на **климата** и двете общини на МИГ попадат в Европейско-континенталната климатична област - Умереноконтиненталната климатична подобласт, която обхваща два климатични района: Северен и Среден климатични райони на Дунавската хълмиста равнина, за които е характерна студена зима и горещо лято. В тази част на Дунавската равнина се проявява една от най-големите за България средногодишни температурни амплитуди от 25,2°C. В община Белене най-студеният месец на годината е януари, със средномесечната температура -7°C, а най-топлият е юли, със средномесечната температура 28.5°C. Районът е един от най-сухите за страната със средно годишно количество на валежите от 528 мм при 650 мм средно за страната. През летните месеци, засушаването и ветровете са предпоставка за високата запрашеност на въздуха. В течение на една година има около 100 ясни и толкова облачни дни, което е важно за възможността за изграждане на ВЕИ, използващи слънчева енергия. Територията на община Никопол попада в централната част на Дунавската равнина. В низините максималната температура достига 38°C, а минималната до -28°C под нулата. Общата годишна сума на валежите е между 413 мм и 848 мм, характерни са твърде честите засушавания, чиято продължителност понякога надвишава 3-4 месеца. Средната годишна облачност е между 52-54% при среден брой слънчеви дни от 80 до 100. Откритостта откъм север и северозапад дава възможност за нахлуване на студени континентални въздушни маси през зимните месеци, поради което зимата в този район на Дунавската равнина е най-студена за цяла България.

Студеният зимен сезон е предпоставка за по-интензивно и по-дълго траещо във времето **отопление на жилищата и обществените сгради** и то предимно с твърди изкопаеми горива, откъдето идва сериозна част от отделянето на емисии, както и различни замърсявания на въздуха на територията. И в двете общини за битово отопление се използват нискокачествени твърди и течни горива – мазут, нафта, въглища, брикети, като се отделят емисии от азотни оксиди, серен диоксид, сажди и фини прахови частици. В селата често се горят и битови отпадъци и автомобилни гуми, дрехи. Поради ниския икономически статус на по-голямата част от населението, спестяването на енергия се свързва предимно с намаляване на жизнения стандарт чрез лишаване от някои услуги или потребности, а не с ефективното потребление на енергия, което е допълнителна пречка за развитие на енергийната ефективност в домакинствата на територията на МИГ.

Транспортът е един от основните източници на парникови емисии, потребление на енергия и замърсяване на въздуха. По данни на Евростат, около 31,5% от всички емисии се падат именно на автомобилния превоз, което го поставя на второ място след домакинствата и производството. Основните горива са от нефтен произход, което прави този сектор един от главните замърсители. През територията на община Белене не преминават международни пътища, както и автомагистрали и първокласни пътища от републиканската пътна мрежа. Основната част от пътищата са четвъртокласни, чиято поддръжка е проблем, тъй като с приемането на Закона за пътищата, четвъртокласната пътна мрежа става общинска собственост и средствата трябва да са от общинския бюджет. Пътищата са в сравнително добро експлоатационно състояние, но са необходими ремонт и рехабилитация, в т.ч. и на съоръженията – мостове, канавки, пътни водостоци. Транспортната мрежа е с гъстота под средната за страната, но в сравнение със съседните общини, е над гъстотата на транспортната мрежа в община Никопол и в община Свищов. Автомобилният поток на територията не е голям, което се отразява отрицателно върху транспортната достъпност, но общо взето намалява замърсяването и емисиите. В община Никопол пътищата са от 2, 3 и 4-ти клас, също нуждаещи се от ремонт, като участъците от републиканската пътна мрежа преминават директно през населените места, тъй като няма изградени обходни пътища. Поради наличието на пристанище и ферибот, трафикът на коли, камиони и автобуси е доста интензивен, съответно емисиите и замърсяването са малко повече. За отрицателните ефекти допринасят и лошото състояние на автомобилния парк в двете общини – колите са стари, над 10 години средно, използват некачествени горива и дизел, характеризират се и с недостатъчна поддръжка. Ниските доходи на хората също изключват прилагане на ефективни мерки за пестене на енергия и намаляване на емисиите от този източник. Вариантите са за подобряване на общинския транспорт (също с остарял парк), използване на биогорива, ремонт на пътищата и насърчаване на придвижването с алтернативни средства (велосипеди и електрически коли), което също не е във финансовите възможности на общините, освен чрез усвояване на средства по европейските фондове.

Източник на емисии и замърсявания са и **селското стопанство** и индустрията. И двете общини на МИГ, както вече се каза, са с подчертан селскостопански профил, преимуществено в сферата на зърнените и техническите култури. Положителен фактор е, че секторът на селското стопанство у нас допринася за едва 10,69% от общата сума

на емисиите на парникови газове (намалението в сравнение с началото на периода е 52%). Източник на емисии са процесите, свързани с производство и преработка на селскостопанска продукция, торенето на почвите и третирането на животинските отпадъци. Основните емисии са на CO₂ (въглероден диоксид), CH₄ (метан), N₂O (диазотен оксид). В сравнение с другите сектори, земеделието (главно животновъдството) е основен източник на емисии на метан (около 87% от емисиите за страната). Причините са неустойчивата употреба на минерални торове и управлението на оборския тор. Селското стопанство в България емитира и 84% от общото количество амоняк за страната, което е по-малко в сравнение със средното за ЕС (92 %). Доколкото земеделието на територията на МИГ е предимно интензивно на полски култури, не се предполагат високи емисии на парникови газове, което не изключва други замърсявания (например на почвите и водите с нитрати и пестициди). Отрицателен фактор за територията е малкият процент на горските площи, тъй като по последни данни, те поглъщат около 12% от всички емисии в страната. В община Белене горският фонд е едва 12,14% от общата територия, а в община Никопол – 9,69% от площта, при средно за страната от 33,47%.

На територията на МИГ няма големи **индустриални замърсители**, които да отделят емисии. В община Белене има няколко промишлени предприятия, но те не оказват съществено влияние върху емисиите и качеството на въздуха. Замърсяването от строителни дейности е главно от прах и твърди частици, което също е незначително. Качеството на въздуха е добро, като в общината няма стационарни пунктове от националната система за мониторинг на качеството на въздуха. Община Белене изпълнява проект „Мониторинг на качеството на факторите на околната среда в трансграничната област Олт-Белене” с реф. № 2(4i)-2.2-14, MIS-ETC Code 359, в рамките на Програма за трансгранично сътрудничество Румъния – България 2007-2013 г. По проекта в град Белене е монтирана и инсталирана станция за измерване качеството на въздуха. В община Никопол източници на емисии също са индустрията и отоплителните централи в промишлените сгради, но тъй като предприятията отново са малко, те не представляват заплаха за екологичната обстановка. Поради продължаващия с години проблем със завода за торове в Турну Мъгуреле, по съвместна българо-румънска програма за качество на атмосферния въздух в пограничните райони – Никопол-Турну Мъгуреле, Свищов-Зимнич, Русе-Гюргево и Силистра-Кълъраш са изградени пунктове за мониторинг на атмосферния въздух

(КАВ). Според Регионалните доклади на РИОСВ Плевен, в град Никопол годишно има по около 67 дни с регистрирани превишения на средна дневна норма единствено на фини прахови частици (ФПЧ10).

Състоянието на индустрията в двете общини на МИГ се отразява отрицателно не само на икономическото развитие на територията, но и на възможностите за въвеждане на мерки за енергийна ефективност. От една страна, промишлеността е източник на малко емисии и замърсяване, но от друга, ниската производителност, слабите финансови резултати, липсата на пазари и недостатъчното собствени средства за инвестиции са пречка за въвеждането на иновации, включително и енергийни, като правят производството неефективно заради високия разход на енергия и разхищението на ресурси при изработката на единица продукция. Съответно предприятията стават все по-неконкурентоспособни. Едва в последните години някои предприятия започват да въвеждат мерки за енергийна ефективност по европейски проекти.

8.2. Енергийна и ресурсна ефективност

Енергийната ефективност е приоритет във всички политики на ЕС, а Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност цели установяването на обща рамка за съюза, с оглед осигуряване постигането до 2020 г. на целта за 20% спестяване на първична енергия. Мерките са насочени към оползотворяване на потенциала от енергийни спестявания в целия енергиен сектор от производството, пренос и разпределението до крайното потребление на енергия - в сградния и индустриалния сектор, както и към повишаване информираността на потребителите, че енергийната ефективност е не просто пестене на енергия, а извличане на максимална полза от всяка единица енергия чрез въвеждането на модерни технологии и ВЕИ.

България е с най-ресурсоемката икономика в ЕС, изразходвайки 6.5 пъти повече суровини за производство на единица БВП от средния суровинен разход в Съюза. През последните десет години ресурсната интензивност на икономиката у нас намалява с 20.2% до 3.1 кг/евро, но темповете изостават спрямо средните за ЕС от 22.4%, в резултат на което разликата между страната ни и останалите държави нараства допълнително. Също така, използваните технологии генерират 420 кг. отпадъци за производството на продукция за 1 000 евро, сравнено с едва 66 кг./1000 евро средно за ЕС. Високата ресурсна неефективност е едно от най-значимите препятствия пред

конкурентоспособността на икономиката ни, като същевременно пречи и на устойчивото развитие.

По отношение на енергийната интензивност на икономиката, през последните десет години България успява до постигне 17.4% намаление, което изпреварва средното подобрене в ЕС от 14.5%, но въпреки това оставаме с най-енергоемката икономика сред държавите-членки, като изразходваме 3.6 пъти повече енергийни ресурси за производство на единица БВП от средния енергиен разход в ЕС. По тази причина, подобряването на енергийната ефективност е приоритет и на настоящия, и на следващия Програмен период.

Големите потребители на енергия са всички видове производства и сградите - частни и обществени. Общините са задължено лице за изпълнение на дейности и мерки за енергийна ефективност единствено като собственик на сгради за обществено ползване с РЗП по-голяма от 250 м². Няма законови пречки, при финансова възможност или по проекти, мерки за енергийна ефективност да се изпълняват и в други сектори - улично осветление, общински транспорт, по-малки обществени сгради или частни сгради, които са се регистрирали като сдружения на собствениците, при проявен интерес от тяхна страна. Общините нямат правно регламентирани механизми за въвеждане на мерки за енергийна ефективност в предприятията – частна собственост (освен ако не са големи предприятия, които по показателя потребление на енергия да попадат в обхвата на чл.57, ал.2, т.3 от ЗЕЕ и да са задължени лица за прилагане на такива мерки), каквито предприятия няма на територията на двете общини. Възможностите за въздействие в частните предприятия са административни мерки и стимули, с които да се провокира интерес в собствениците, както и по-висока информираност относно европейските проекти в тази сфера.

И двете общини на МИГ са предприели мерки за енергийна ефективност в обществените сгради (в община Никопол и в частни сгради) и в сферата на уличното осветление. По принцип, най-големият потребител на енергия са сградите. От тях се формира повече от 40% от общото потребление. Разходите на енергия за отопление, охлаждане и битова гореща вода са съществена част от общите разходи за поддръжка и съответно при обществените сгради, те се обслужват от общинския бюджет.

В община Белене до 2017 г. по проекти са подобрени енергийните характеристики на 7 сгради за обществено ползване, които представляват 33% от общо 21 сгради,

собственост на общината. Това са МБАЛ Белене, Медицински център Бел Медик, ДГ Знаме на мира, ОУ Васил Левски, читалище Хр.Ботев-1892, ДГ Мечта и ДГ Бодрасмяна. По този начин са спестени горива и енергии с енергиен еквивалент 2277,63 MWh/г. на стойност 408,9 хиляди лева годишно. Екологичния еквивалент на спестените горива и енергии възлиза на 1204t/годишно въглероден диоксид (CO₂). През този Програмен период общината не е реализирала проекти за енергийна ефективност. Частният сграден фонд масово е отпреди 1989-та г., като едва 0,18% от сградите е ново строителство (след 2010г.) при спазване на всички нормативни изисквания за енергийните характеристики по ЗУТ. Това предполага висока интензивност на енергийните разходи на домакинствата за отопление и климатизиране на помещенията, както и за затопляне на вода. Както вече се спомена, поради значително по-ниската цена, приоритетно в селата, се ползват дърва и въглища за отопление. Използваните средства са с ниска ефективност при изгаряне и топлоотдаване, без системи за регулиране на горенето, с висок коефициент на топлопреминаване през външните стени и съответно големи топлинни загуби. При ниското ниво на доходите, намаляването броя на населението и членовете на домакинствата, възможностите за прилагане на мерки за енергийна ефективност в частните сгради стават все по-трудни.

В община Никопол през изминалия Програмен период са реализирани четири проекта за подобряване на енергийната ефективност на обществени сгради, с които са въведени енергоспестяващи мерки в училището в гр. Никопол, ЦДГ №1 и ЦДГ №2 в гр. Никопол и НЧ „Съгласие“ в с. Муселиево. През този Програмен период по ОПРР са изпълнени 7 проекта. По „Бюджетна линия за 28 - общини на малки градове от 4-то ниво, съгласно НКПР“ е обновена сградата на полицията, а по два проекта по линията „Енергийна ефективност в периферните райони“ са обновени сградата на общинската администрация, 5 жилищни сгради и сградата на читалище „Напредък 1871“ в град Никопол. По линия на „Енергийна ефективност в периферните райони-3“ са въведени енергоспестяващи мерки в още 4 частни сгради. За кандидатстване за финансиране са изготвени два проекта: Въвеждане на мерки за енергийна ефективност и обновяване на сградата на противопожарна охрана в гр. Никопол и Обновяване на сградата на ОДК гр. Никопол, чрез мерки за енергийна ефективност. Както и в община Белене, така и в община Никопол, повечето частни сгради (97%) са строени преди 89-та година. Почти една трета от жилищата (31%) са от периода 1950-1959-та г., 22% са от периода 1960-1969 г. и 21% са строени преди 1949-та г. От всички жилища в общината 99.2% са

частна собственост на физически лица, което прави въвеждането на енергийни мерки много трудно, поради ниския икономически статус на собствениците.

Други мерки на общините са предприети по отношение на външното изкуствено осветление. Качественото улично осветление е предпоставка за създаване на добри условия за живот и за опазване живота и здравето на населението, както на личното и обществено имущество. Използването на ниско ефективни системи за осветление обаче, води до излишен разход на енергия и натоварване на общинския бюджет. Всички населени места от община Белене имат изградени СВИО, предимно улично и парково осветление. През 2012 г. е изпълнен проект за реконструкция на мрежата на уличното осветление, като изцяло са подменени старите осветителни тела и е постигната по-добра осветеност и покритие. Независимо от значително по-добрите енергийни характеристики на новите осветителни тела и лампи, чиито коефициент на полезно действие е с над 20% по-добър от предишните, проектът не е за подобряване на енергийната ефективност. Тъй като потреблението на енергия за улично осветление е 17% от общото потребление на енергия в общинския бюджет, необходими са следващи стъпки за прилагане на енергоспестяващи мерки. В община Никопол уличното осветление не е обновявано, въпреки заложените за това мерки в Общинския план за развитие до 2020 г. В Плана за интегрирано развитие на общината до 2027 г. са заложили проекти за ремонт на съществуващото и изграждане на ново енергийно-ефективно улично осветление и за поетапно изграждане на автономно енергоспестяващо улично осветление в проблемни жилищни райони и участъци.

От частните проекти, реализирани на територията на двете общини един е по направлението на ОПИК за „Енергийна ефективност за малките и средни предприятия“, по който Еврокварц – МВ ООД чрез закупуване на ново оборудване ще редуцира обема на разходената енергия за производствени нужди с 654614 kWh/год. и ще постигне енергийни спестявания от 71,36%. Предприятието Енеркемикал ООД е осъществило два проекта по ОПИК – единият по процедурата Подобряване на производствения капацитет в МСП на национално ниво, като една от дейностите по този проект е свързана с внедряване на нови технологии за подобряване на ресурсната ефективност в производствения процес, а по другия проект, реализиран чрез МИГ, пак по същата процедура на ОПИК, чрез закупуване на нови машини отново ще бъде увеличена ресурсната и енергийна ефективност. Проектът на Кристини ООД по мярка 6.4 (национален прием), освен другите дейности, предвижда и изграждането на

покривна соларна инсталация са собствени нужди. Няколко от проектите на МИГ по ОПИК също са включили дейности за енергийна и ресурсна ефективност като допълнителни: Белла 21 внедрява иновативна технология и така осигурява значително намаляване на консумираната електроенергия от машините; Майкромет ООД очаква като резултат от проекта постигане на съответствие с европейските норми за екология и щадящо отношение към природата; Дунав - Никопол ЕООД чрез закупуване на нови машини и оборудване ще повиши производителността и ще намали производствените разходи, включително и за енергия; Клеърс ЕООД чрез инвестиции в ново поколение помпи и автоматизираната система за контрол ще намали загубите на вода и суровини и ще минимизира обема на бракуваната продукция и необходимите природни ресурси за повторното ѝ рециклиране. Всички проекти по мярка 4.1 на МИГ също на практика имат енергоспестяващи елементи – новите машини използват по-малко гориво, целят по-ефективно използване на ресурсите в земеделското стопанство, намаляване на замърсяването, за да се опазят качеството на водите и функционалността на почвите, да се съхрани биоразнообразието и екосистемните услуги и да се намалят емисиите на парникови газове.

8.3. Възобновяеми енергийни източници

През последните десет години в България се регистрира удвояване на дела на енергията от ВЕИ, като той достига 18.7% и е над средния за ЕС от 17,5%. Нивото на показателя значително надвишава националната цел по Стратегията „Европа 2020“ от 16% за 2020 година. Значителното подобрене обаче е постигнато в резултат на инвестициите през предишния Програмен период, тъй като през този се финансират само ВЕИ за собствени нужди и през последните години липсва какъвто и да е напредък в това отношение. В края на 2018 г. Европейският парламент приема нови цели, като до 2030 г. енергийната ефективност в ЕС трябва да се подобри с 32.5 %, а дялът на енергията от ВЕИ трябва да представлява поне 32% от крайното потребление. В Проекта на интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България до 2030 г. е заложено постигането на 27% дял енергия от ВЕИ.

Климатичните условия в България са благоприятни за развитие на сектора, като основният ВЕИ, който се използва в страната е биомасата, чийто дял представлява 87% от крайното потребление на енергия от ВЕИ. Биомасата от селското стопанство включва растителни и животински остатъци и отпадъци, както и остатъци и отпадъци

от дърводобива, като съгласно данните в Стратегията за укрепване на ролята на аграрния сектор в биоикономиката, се откроява потенциал за оползотворяване на животинските остатъци, както и за производство на вторични продукти (кръгова икономика). Засега това е и един от приоритетите в Стратегическия план за ОСП.

Основен потенциал за ВЕИ на територията на МИГ Белене-Никопол е слънчевата енергия. Този вид енергия разполага с по-ниска интензивност в сравнение с конвенционалните енергоизточници и е зависима от географската ширина и климатичните условия. За умерено-континенталната климатична област, в която попадат Белене и Никопол, теоретичният потенциал на слънчева енергия е сравнително голям. Възможностите за използване са чрез изграждане на слънчеви колектори или чрез изграждане на фотоволтаични централи(ФтЕЦ). Слънчевите колектори преобразуват слънчевата енергия в топлина и са особено изгодни в сгради с високо потребление на гореща вода - детски градини, здравни заведения, заведения за хранене, места за почивка. В община Белене има изградени 3 такива инсталации с обща мощност 160,7kW в МБАЛ Белене, ДГ Мечта, и ДГ Знаме на мира в гр. Белене, и трите за загряване на вода. За община Белене няма данни за изградени ФтЕЦ за производство на енергия за търговски или промишлени цели. В община Никопол има три изградени малки фотоволтаични централи за собствени нужди – на ЕТ Ивайло Илиев (ФтЕЦ „Ивайло“, 2012 г.) в Санадиново с мощност 0.085 МВт и на фирма Стоекс 2008 ООД (ФтЕЦ Стоекс 1, 2012 г. и ФтЕЦ "Стоекс 2, 2019 г.) в селата Дебово и Асеново с мощност до 0,03 МВт.

Друг възможен за територията възобновяем източник на енергия е вятърната. И двете общини на МИГ попадат в Зона В на среден ветроенергиен потенциал – включва черноморското крайбрежие и Добруджанското плато, част от поречието на р. Дунав и местата в планините до 1000 м. надморска височина. Няма данни за използване на ВЕИ от вятърна енергия и в двете общини, въпреки че са правени предпроектни проучвания за изграждане на вятърни централи (при село Деков и при село Драгаш войвода).

Като потенциален източник за ВЕИ е определена и биомасата, която както се каза, е основна суровина за производство на чиста енергия в страната. По определение, биомасата е биологично разграждаща се част от продукти, отпадъци и остатъци от биологичен произход от селското стопанство (включително растителни и животински вещества), горското стопанство и свързаните с тях промишлености, включително рибно

стопанство и аквакултури, както и биологично разграждаща се част от промишлени и битови отпадъци. На територията на МИГ горският фонд е малък и няма добив на дървесина за промишлени цели, който да генерира отпадък в количества, представляващи инвестиционен интерес за преработка в енергийни продукти. Основен потенциал са отпадните продукти от растениевъдството и животновъдството, за които обаче не се води статистика за количествата. С оглед на големите площи зърнени и технически култури, прогнозните разполагаеми количества за преработка на остатъци в енергия са много големи. Като мярка за енергийна ефективност може да се изградят общински предприятия за събиране и преработка на дребноразмерна дървесина, което да преработва и вторични продукти от растениевъдството, както и да се стимулират производителите да създават ВЕИ от биомаса за собствени нужди. Това може да стане и чрез заложи подобни мерки в бъдеща Стратегия на МИГ.

8.4. Опазване на биоразнообразието

В България се срещат 26% от всички описани в Европа видове, които представляват над 2% от видовете в света, което нарежда страната ни сред държавите с най-голямо биологично разнообразие в ЕС. Опазването на биологичното разнообразие се осъществява чрез създадената Национална екологична мрежа, включваща защитени зони като част от европейската мрежа Натура 2000, и защитени територии, определени според Закона за защитените територии. Защитените зони са 352 на брой, като 13 са с обща граница по двете директиви, което представлява 34.4% от територията на страната. По процентно покритие на мрежата Натура 2000 България се нарежда на трето място в ЕС след Словения и Хърватия. Индексът на достатъчност на мрежата Натура 2000 се доближава до 100%. Броят на защитените територии, определени по националното законодателство е 1 016 защитени територии, с обща площ 584 861.5 ха или 5.3% от територията на страната.

Основните рискове за биологичното разнообразие в България са свързани със загубата на местообитания в резултат на развитието на градовете и инфраструктурата, увеличаване на площите за селско стопанство, повишените равнища на замърсяване на въздуха, почвите и водите в някои райони. Според ЕК, слабостите все още включват не добро прилагане на природозащитното законодателство и другите разпоредби за опазване на околната среда (в това число липсата на природозащитни цели и мерки), неефективното управление и стопанисване на защитените зони и територии, както и

недостатъчното финансиране или неефективното използване на наличното финансиране за опазване на биоразнообразието по ОПОС. Проектите на МИГ са именно за опазване на видовете и са единствените проекти по тази ос на ОПОС през настоящия Програмен период.

СВОМР на МИГ Белене-Никопол има силно положително въздействие за опазване на биоразнообразието на територията чрез реализирането на три проекта по Приоритетна ос 3 на ОПОС „Натура 2000 и биоразнообразие“, свързани със Специфична цел 1: „Подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания от мрежата Натура 2000“. Дейностите по проектите са насочени към прилагане на консервационни мерки за опазване на целеви видове земноводни и влечуги в BG0000247 Никополско плато: обикновена блатна костенурка, южен гребенест тритон и червенокоремна бумка и в BG0000396 Персина: червенокоремна бумка, както и за няколко вида прилепи в същите зони - средиземноморски подковонос, южен подковонос, остроух нощник, голям нощник и дългопръст нощник. По проектите ще бъдат създадени противопожарни депа, тъй като горските и полски пожари са основна заплаха за животните, предвижда се прочистване на отпадъците и растителността в местообитанията на целевите видове, както и прочистване на горските просеки. Дейностите предвиждат още изграждане на малки влажни зони около стари чешми и чрез оформяне на естествени понижения в релефа, запълнени с вода, които да създадат нови местообитания за земноводните и хранителна среда за прилепите и влечугите. Много важна част е работата със заинтересованите страни – земеделски производители, местен бизнес, ученици, за които ще бъде проведена разяснителна кампания за полезността на видовете и значението им за въвеждане на екосистемните услуги, които предполагат хармония между човешката дейност и природата. Например, увеличаване бройката на прилепите на територията би довело до намаляване употребата на пестициди и друга химия в селскостопанското производство – прилепите са естествен унищожител на огромно количество насекоми и вредители, както и ще се намали пръскането против комари, като по този начин се облекчава и общинския бюджет. Опазването и възстановяването на биологичното разнообразие е част и от борбата с климатичните промени и гарантира по-чиста природа, особено в земеделските райони, и съответно по-чиста земеделска продукция и храни, които са залог за човешкото здраве.

8.5.Приоритети в Стратегическия план за ОСП за опазване на околната среда

В заключение трябва да се каже, че в Проекта на Стратегическия план за ОСП (основа на бъдещата ПРСР), базиран на регламента за ЕЗФРСР, три от общо девет приоритета са свързани с опазване на околната среда и борба с климатичните промени, като повечето от мерките в ПРСР ще са съобразени с тези приоритети или оформени като отделни мерки. Специфичните цели в проекта за Регламент на установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, финансирани от ЕФГЗ и ЕЗФРСР са:

- **Принос за смекчаване на последиците от изменението на климата и за адаптация към него, както и за устойчивата енергия;** По този приоритет в българския Стратегически план за ОСП за записани 9 потребности:

- 1.Намаляване на емисиите на парникови газове от селското стопанство.
- 2.Увеличаване на органичния въглерод в почвата
- 3.Производство на енергия от възобновяеми източници от селското стопанство (от водна, вятърна, слънчева, геотермална енергия и остатъчна/отпадъчна биомаса)
4. Потребност от използването на култури и сортове, приспособени към климата
- 5.Потребност от прилагане на нискоинтензивни земеделски практики като консервационно, интегрирано и биологично земеделие
- 6.Увеличаване на производството на биомаса с животински произход
- 7.Противодействие с болестите по животните и борба с патогенните заболявания
- 8.Устойчиво управление на горските територии, запасите от дървесина и въглерод в горската биомаса, за адаптиране към промените на климата.
- 9.Устойчиво управление на горите, вкл. увеличаване на залесените площи, опазване на горските местообитания, биоразнообразието и екосистемните услуги от горите;

- **Насърчаване на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси като вода, почва и въздух;** В Стратегическия план на България за ОСП – 7 потребности:

- 1.Поддържане на подходящ баланс на земеделските площи според вида на земеползване и поддържане на разнообразие на културите
- 2.Подобряване качеството на почвите чрез продължаване на усилията за ограничаване на процесите на водна и ветрова ерозия
- 3.Поддържане на добър баланс на запасеност на почвите с органично вещество

4. Продължаване на поддържането на нисък азотен и фосфорен отпечатък в почвите
5. Продължаване на прилагане на оптимизирана и устойчива употреба на ПРЗ, минерални и органични торове с цел опазване на водите
6. Намаляване на емисиите на амоняк от селското стопанство
7. Ефективно използване на водните ресурси чрез подобряване на водния баланс и дела на напояване, както и възстановяване и модернизация на хидромелиоративната инфраструктура

➤ **Принос за защита на биологичното разнообразие, подобряване на екосистемните услуги и опазване на местообитанията и ландшафта;** В Стратегическия план на България са записани 9 потребности:

1. Опазване и подобряване на природозащитното състояние на естествените и полустествените местообитания, и на дивата флора и фауна от Европейски интерес.
2. Опазване и подобряване на природозащитното състояние на видове птици, свързани с обработваеми земи и тревни площи в земеделски земи
3. Съхраняване и възстановяване на елементи на ландшафта и постигане на благоприятен природозащитен статус на постоянно затревените площи
4. Насърчаване на извършването на земеделски дейности в райони с природни и други специфични ограничения
5. Насърчаване на практиките за разширяване биологично земеделие
6. Насърчаване на практики за справяне с генетична ерозия и внасяне на Инвазивни чужди видове (ИЧВ) и неместни, съгласно националното законодателство видове.
7. Запазване и подобряване на генетичното разнообразие в животновъдството и растениевъдството в селското стопанство
8. Подобряване на опрашителя потенциал на екосистемите и наличието на подходящи растения.
9. Опазване и подобряване на биологичното разнообразие, устойчиво управление на горите, горските местообитания и подобряване на екосистемните услуги, предоставяни от горите

Препоръчително е МИГ да вземе под внимание някои от мерките и потребностите, свързани с опазване на околната среда с оглед планирането на Стратегия за следващия Програмен период до 2027 г.

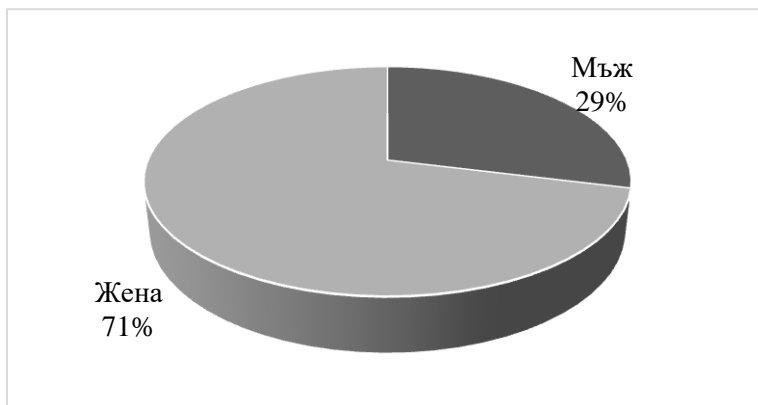

9. Удовлетвореност на местната общност (резултати от анкетно проучване)

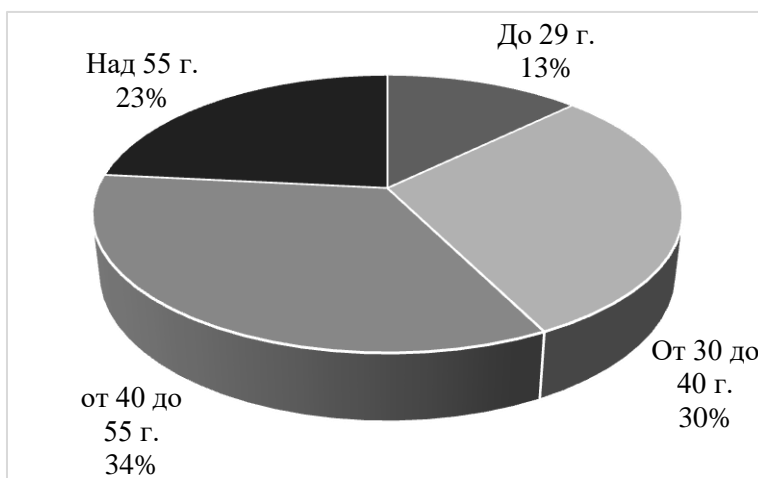
Анкетното проучване е направено на територията на МИГ ноември-декември 2021 г. 29% от участниците са мъже, а 71% жени. Анкетираните са в активна трудова възраст – 30% са от 30 до 40 г., а 34% са от 40 до 55 години. Младежите до 29 г. са 13%, а хората над 55 – 23%. По образование преобладават тези с висше – 75%, със средно и средно специално са общо 25% (съответно 11% и 14%), няма хора с основно или без образование. Представени са всички заинтересовани страни, идентифицирани в СВОМР на МИГ Белене-Никопол: общо 34% стопански сектор (17% земеделски производители и 17% местен бизнес), нестопански сектор – 25% и публичен сектор – 41%. Участват представители и на двете общини – 62% от Белене и 38% от Никопол.

Информация за анкетираните:

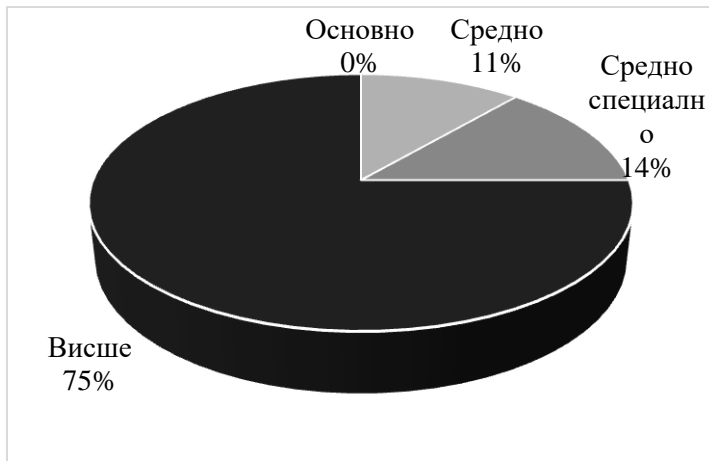
Пол:

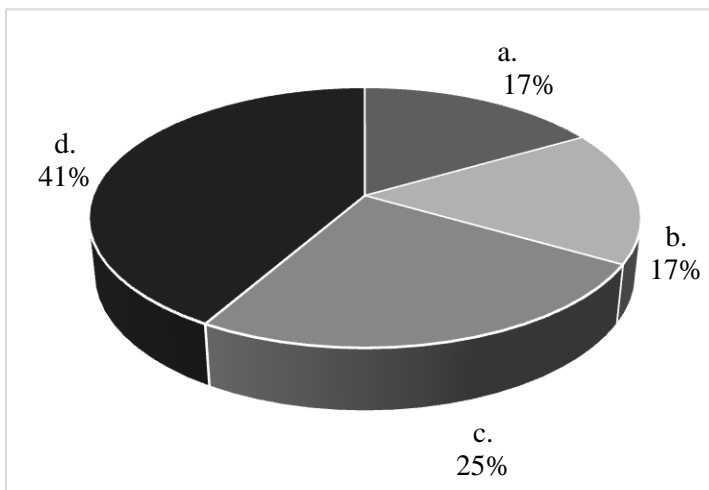
Възраст:

Образование:

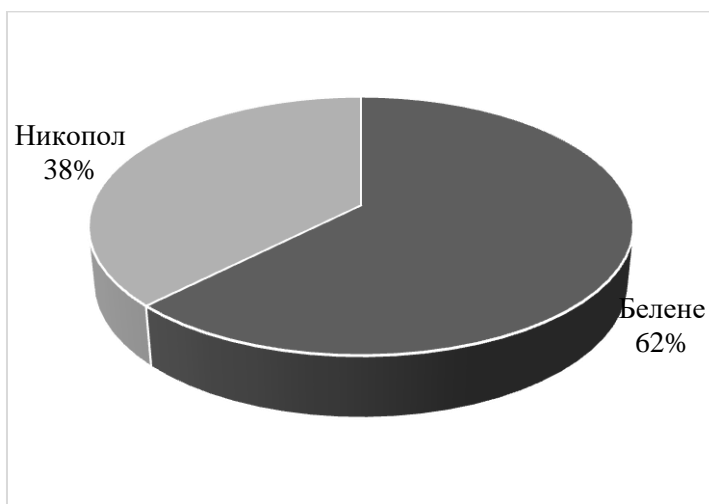

Представител на заинтересованата страна:

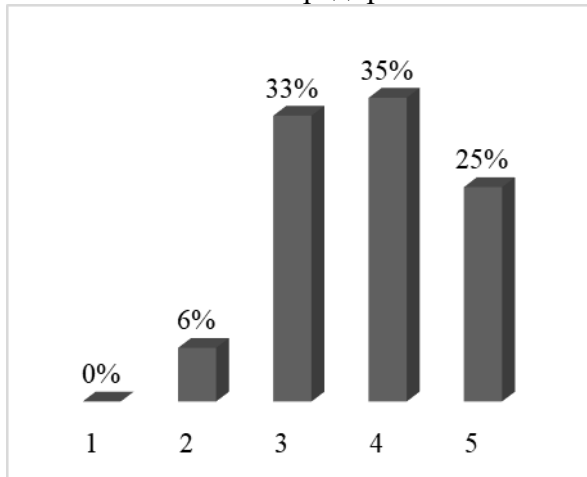
- a) Земеделски производител
- b) Друг вид бизнес, несвързан със земеделието, услуги, търговия, туризъм и др.
- c) Граждански сектор, НПО, читалище
- d) Публичен сектор – община, администрация, служител на бюджетна организация

Община:

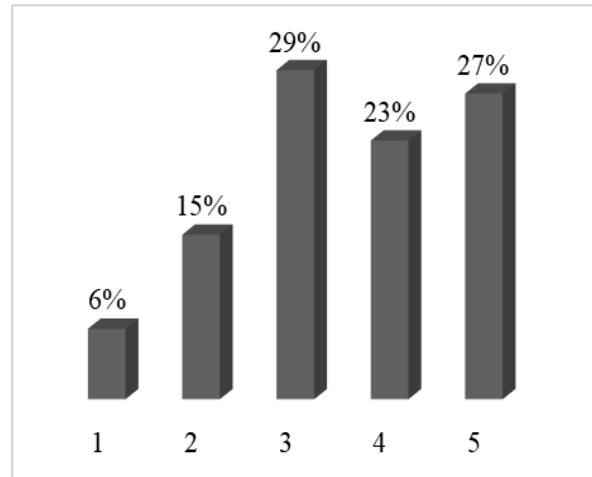

1. Прилагането на Стратегията за ВОМР, според вас допринася основно за:
(оценка от едно до пет)

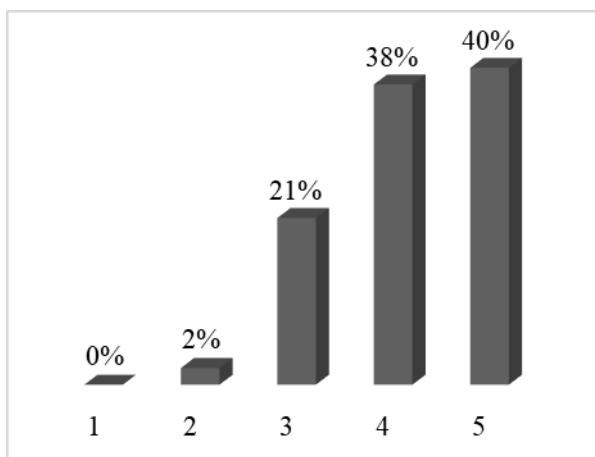
a) Повишаване конкурентоспособността на стопанства и предприятия

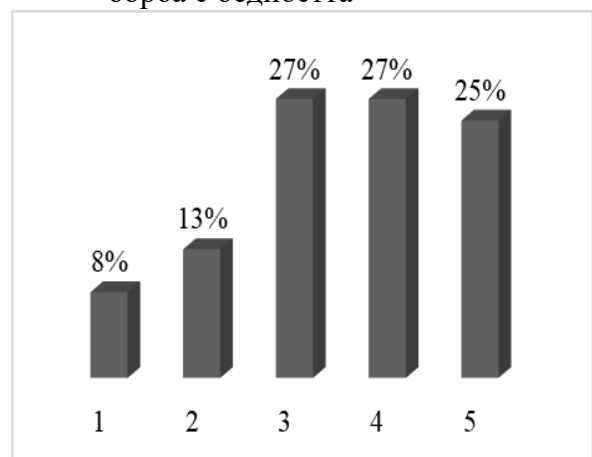
b) Диверсификация на дейностите и създаване на нов бизнес

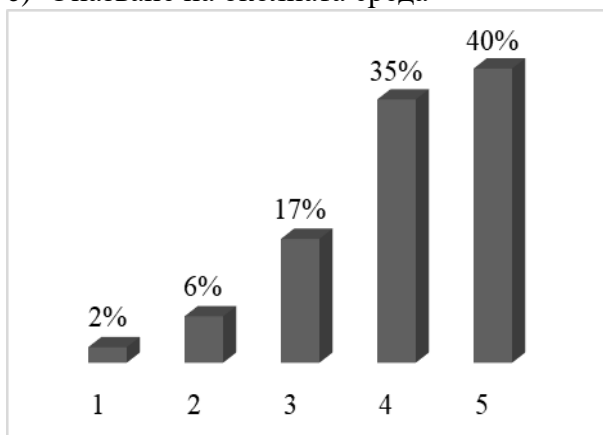
c) Подобряване на инфраструктурата и условията за живот на населението

d) Повишаване на доходите, създаване на нови работни места, борба с бедността

e) Опазване на околната среда

Най-високи оценки за въздействие на СВОМР са събрали подобряването на условията за живот на населението (40%) и опазване на околната среда (40%). Диверсификацията на дейностите е с 27%, по 25% петици събират повишаването на конкурентоспособността на стопанства и предприятия и повишаването на доходите и борбата с бедността.

Икономическото въздействие на СВОМР е оценено като положително – общо 60% от анкетираните са дали оценки 4 (35%) и 5 (25%). Все пак средните оценки са 33%, почти колкото четворките. Ниска оценка 2 са дали едва 6% , няма оценки единица. По отношение диверсификацията на икономическите дейности преобладаващата оценка е средна – 29% са дали тройки, 23% четворки, петиците са 27%. Ниските оценки тук са повече – 15% двойки и 6% единици, общо 21%.

Подобряването на инфраструктурата и средата за живеене е оценено силно положително – 40% петици и 38% четворки, общо 78% очевидно одобряват това въздействие на ВОМР. Средните оценки 3 са 21%, а двойките са 2%, единици няма.

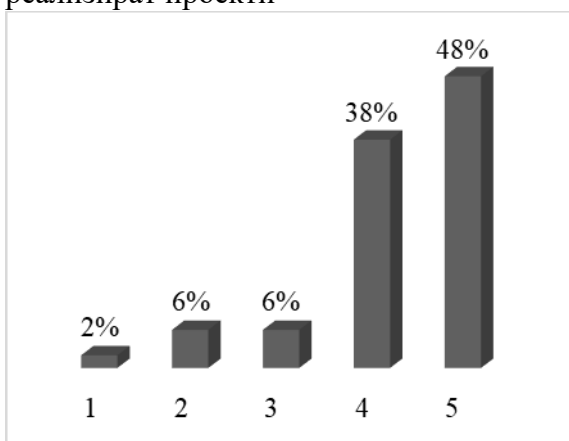
Анкетираните не са толкова категорични по отношение на доходите и работните места, тоест социалните въздействия. Макар че петиците са 25%, общо 54% са дали средни оценки от 4 и 3. Тук също има доста негативни оценки - двойки (13%) и дори единици (8%). Както вече се каза няколко пъти, въздействието върху доходите не настъпва моментално и ефектите се появяват чак след реализиране на икономическите въздействия. Така че колебливите оценки на анкетираните в това отношение са нормална реакция.

Опазването на околната среда също е оценено силно положително – общо 75% от хората са дали високи оценки – 35% четворки и 40% петици. Това също е очаквано, тъй като на територията вече се реализират три големи проекта за опазване на околната среда и биоразнообразието, които включват и работа със заинтересованите страни – т.е. хората вече са информирани за важността на екологичните въздействия и запазването на природата за следващите поколения. Отрицателните оценки са малко – 6% двойки и 2% единици.

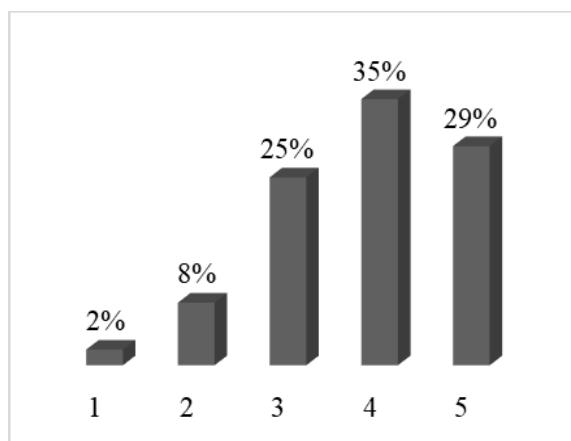
2. Прилагането на Стратегията за ВОМР има допълнително въздействие за: (оценка от едно до 5)

От допълнителните въздействия на СВОМР най-висока е оценката за повишаване осведомеността относно програмите на ЕС – 48%, следвана от подобряване на взаимодействията между местните заинтересовани страни (44%), подобряване дейността на общините (40%), повишаване на предприемаческите умения (29%), създаването на формални и неформални мрежи (27%) и запазване на местната идентичност (27%), като на последно място е овластяването на местните общности с 25%. Въпреки тази „класация“, отговорите вътре в самите подвъпроси са разпределени различно.

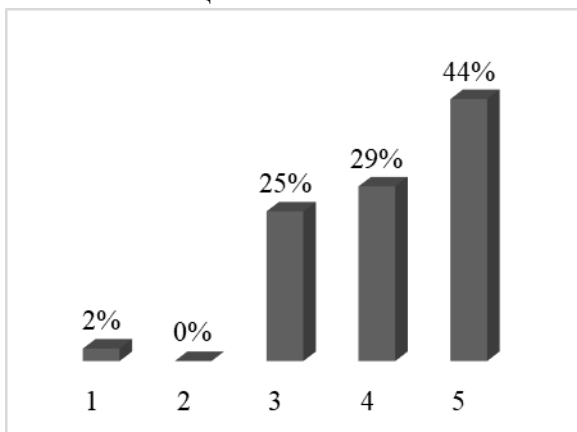
а) Повишаване осведомеността на местните хора относно програмите на ЕС и възможността да получават субсидии и реализират проекти

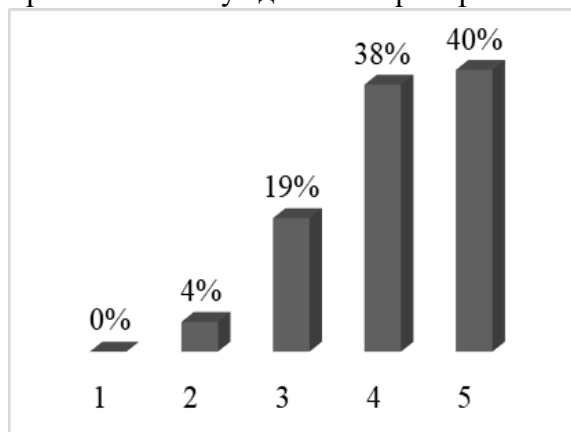
б) Повишаване капацитета за бизнес и развиване на предприемаческите умения

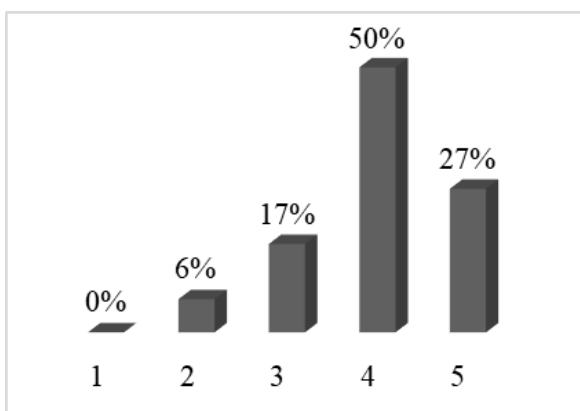
в) Подобряване на взаимодействията на заинтересованите страни с местните власти, най-вече с общините

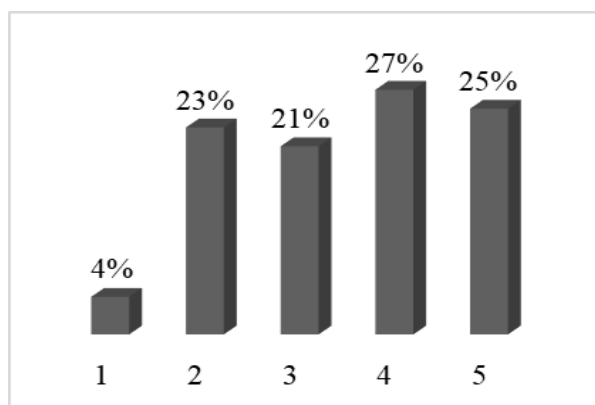
г) Подобрява се дейността на самите общини, става по-прозрачна и съобразена с проблемите и нуждите на територията

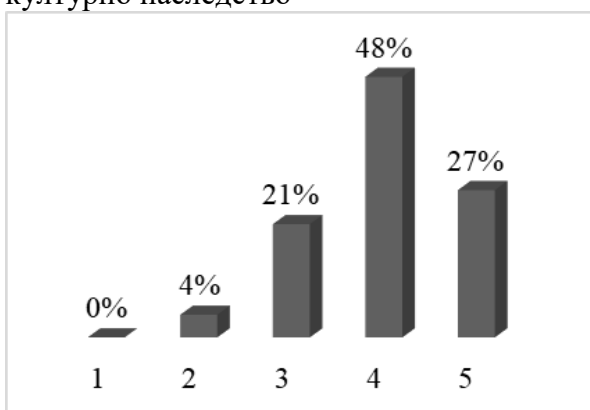
е) Създаване на формални и неформални контакти, отношения и мрежи между заинтересованите страни, както и с различни институции

ф) Усещане, че местните хора могат сами да взимат решения за бъдещето си

г) Запазване на местната идентичност и културно наследство

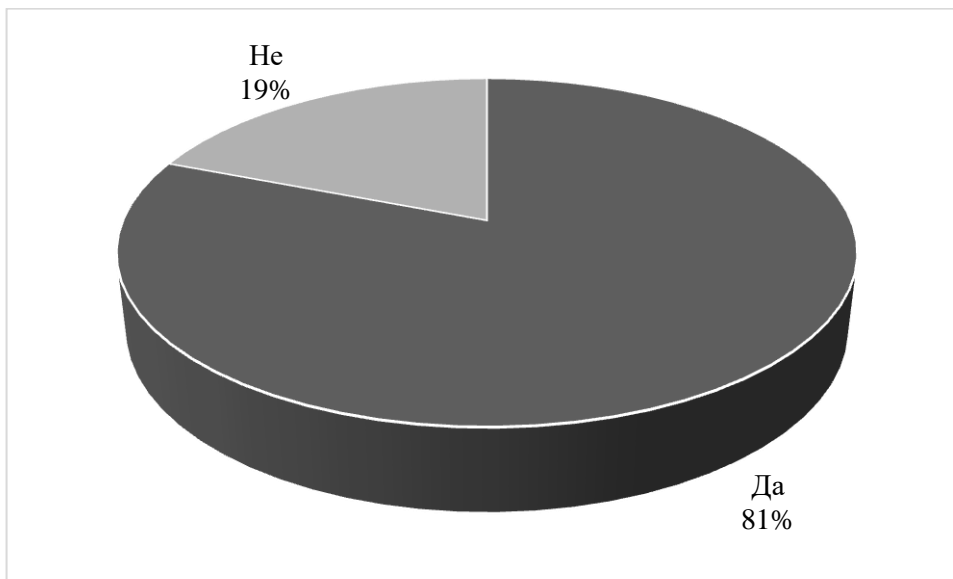

Тъй като повишаването на информираността на всички относно възможността да получават субсидии и да кандидатстват с проекти по СВОМР е едно от първите и най-бързи въздействия, то получава и най-високите общи оценки самостоятелно, а не само в сравнение с другите въпроси. Общо 86% са дали високите оценки 4 (38%) и 5 (48%). Повишаването на предприемаческата активност е по-скоро оценено средно – 35% са четворките и 25% тройките, като все пак най-високата оценка 5 са дали 29%. Подобряването на взаимоотношенията между заинтересованите страни и властите също е оценено по-скоро положително – 44% петици и 29% четворки, средните оценки са 25%. Това че се подобрява дейността на самите общини в добра насока е мнение на 78% - четворките са 38%, а петиците – 40%. Създаването на мрежи между самите заинтересовани страни е оценено преимуществено с четворки (50%), като заедно с петиците, които са 27% прави оценката по-скоро положителна.

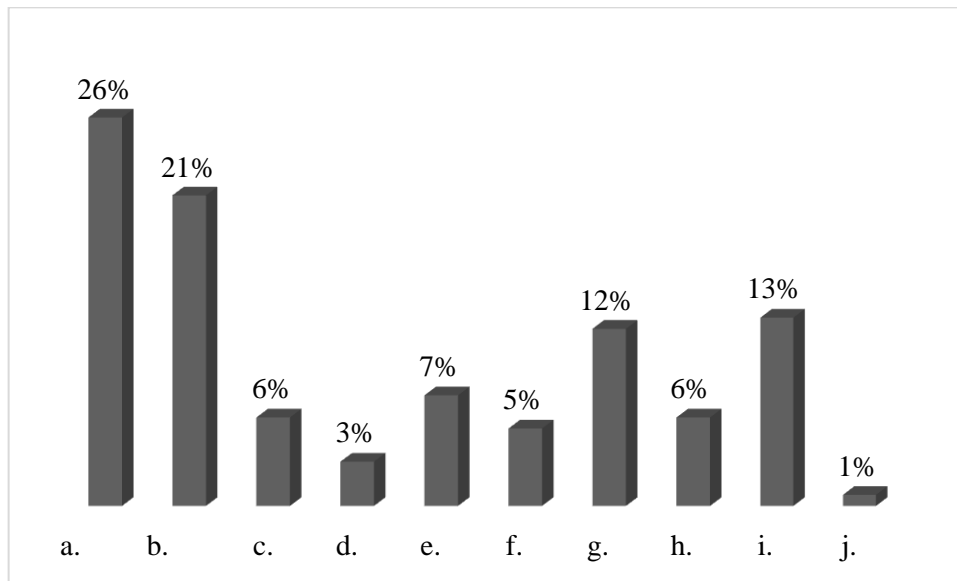
Въпросът за овластяването на местните общности е най-спорен, тъй като оценките варират от 27% четворки, 25% петици, 21% тройки и 23% двойки – т.е. оценката е колеблива и въздействията в това отношение очевидно не са усетени осезаемо. Тъй като повишаването на капацитета и самочувствието на социалния капитал – хората също е дългосрочен ефект, то тези оценки са съвсем обясними. Опазването на културното наследство е с по-скоро с положителна оценка, тъй като четворките са най-много (48%), но все пак петиците са повече от тройките – съответно 27% и 21%.

Следващите два въпроса са свързани с впечатленията на респондентите от промените, случващи се на територията на МИГ, но по-скоро като външни наблюдатели – те са помолени да отговорят какво виждат по принцип, а не какво засяга тях самите. На първия въпрос дали изобщо има някакви промени (т.е. някакви осъществени въздействия на СВOMP) повечето отговори са положителни – да е с 81%, а не е с 19%

3. Наблюдавате ли промени на територията двете общини, откакто действа Местната инициативна група и се прилага Стратегия за ВOMP?

4. Посочете какво конкретно наблюдавате във връзка с прилагането на СВOMP:

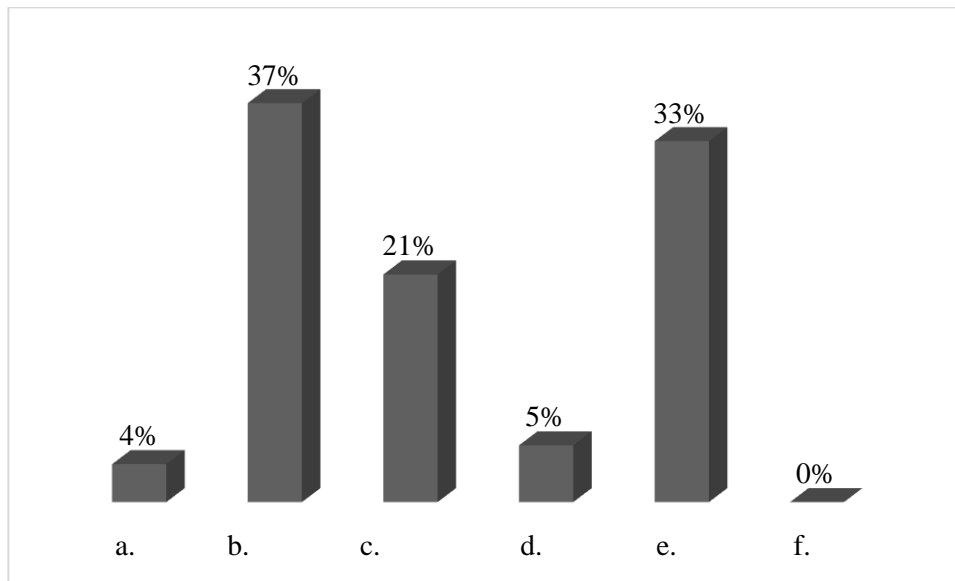

- a) Хората са по-информирани за програмите, финансирането и управлението
- b) Някои стопанства и предприятия се модернизират и купуват техника
- c) Повече хора искат да правят бизнес, регистрират си фирми
- d) Увеличиха се предлаганите в общината услуги – битови и социални,
- e) Подобриха се условията за живот – зелени площи, спорт, култура
- f) Създават се нови работни места, доходите се повишават
- g) Повече хора започнаха да се включват в обществения живот
- h) Местните хора придобиха повече самочувствие и чувство за идентичност
- i) Хората започнаха да се замислят за опазване на природата и здравето си
- j) Нито едно от изброените по-горе все още не се наблюдава на територията

Както и при оценяването на въздействията, този въпрос потвърждава, че първото и най-бързото въздействие, което настъпва на територия, на която се прилага ВOMP е повишаване информираността относно европейските фондове (26%). Втори е отговорът, който констатира модернизацията на стопанства и предприятия (21%), тъй като реализираните проекти също са видими от всички, както се усещат и ползите от тях. Това че повече хора започват да участват в обществения живот е забелязано от 12%, а 13% от анкетираните смятат, че местната общност започва да се замисля повече за опазване на природата, което пък потвърждава казаното за проектите по ОПОС. Въпреки че са оценили силно положително подобряването условията за живеене в първия въпрос, тук този отговор събира едва 7%. Повишаването на предприемаческата активност и на местното самочувствие вследствие от прилагането на СВOMP са събрали по 6% от отговорите.

5. Според вас, кои групи/сектори от местната общност имат полза от прилагането на СВОМР на територията?

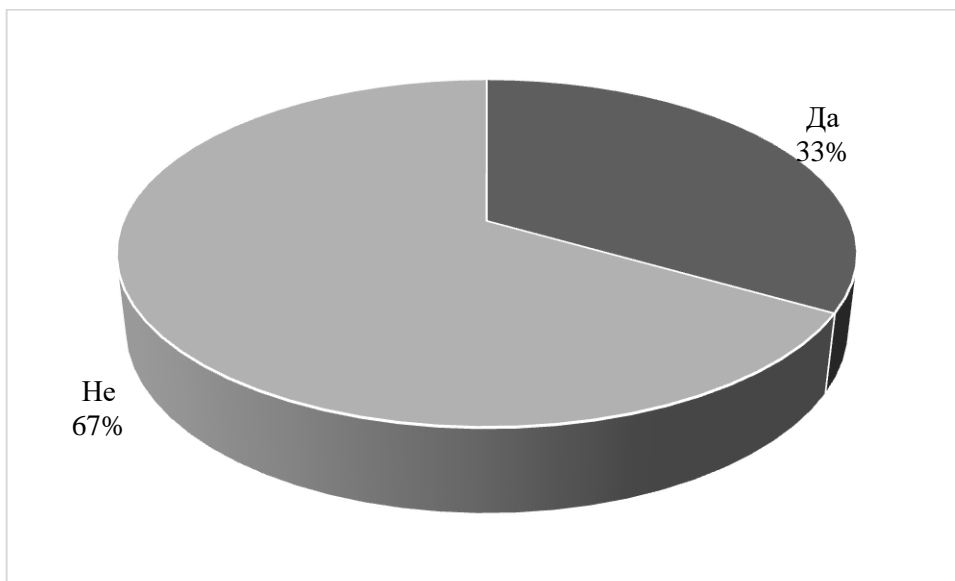

- a) Само бенефициентите по проектите и техните семейства
- b) Всички от съответния сектор от земеделието, преработката, бизнеса, услугите, в който се реализирани проектите
- c) Предимно общинските власти
- d) Предимно читалищата и НПО
- e) Всички местни хора, особено от проекти, които се грижат за благоустройството на населените места, за местното развитие или опазване на околната среда
- f) Няма полза за никого

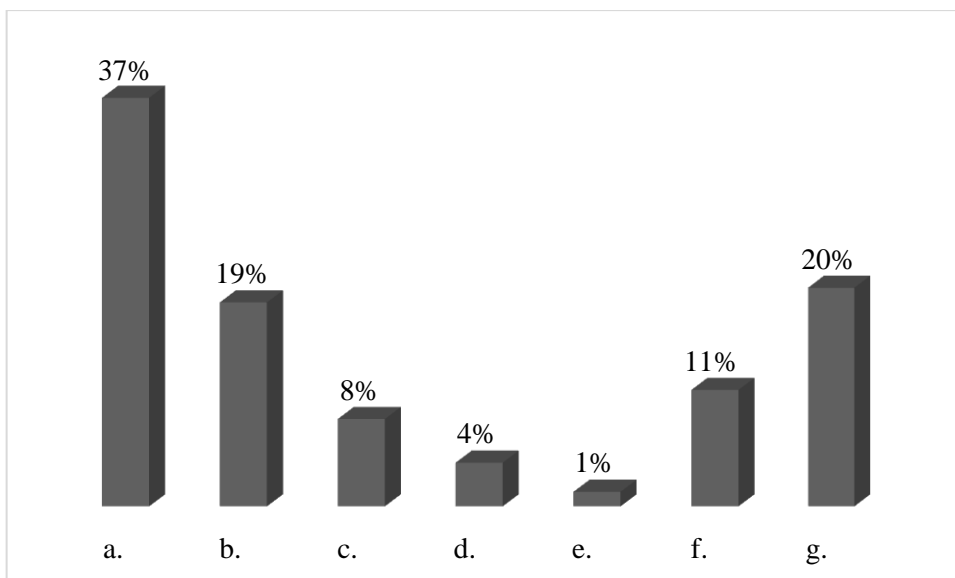
Въпросът се отнася до това доколко всички заинтересовани страни имат полза от прилагането на СВОМР според местната общност. Най-много – 37% от анкетираните смятат, че ползите и въздействията са най-вече за подпомаганите сектори – земеделие, бизнес, услуги и т.н. 21% са казали, че ползата е предимно за общините. Изключително положително е, че цели 33% от отговорите виждат полза за всички местни хора, както и че едва 4% намират, че полза имат само бенефициентите. Това означава, че местната общност оценява високо прилагането на подхода ВОМР, приема го като инструмент за местно развитие, а не само като начин за усвояване на средства от отделните стопанства и предприятия.

Именно по тази причина, следващите три въпроса се опитват да установят мнението на анкетираните не само като странични наблюдатели, но и като участници в процесите. Въпреки високите оценки на подхода, само 33% от отговорилите имат усещането, че са лично ангажирани и участват във взимането на решения.

6. Вие лично имате ли усещането, че участвате активно във взимането на решения от местната общност, чувствате ли овластен и ангажиран?

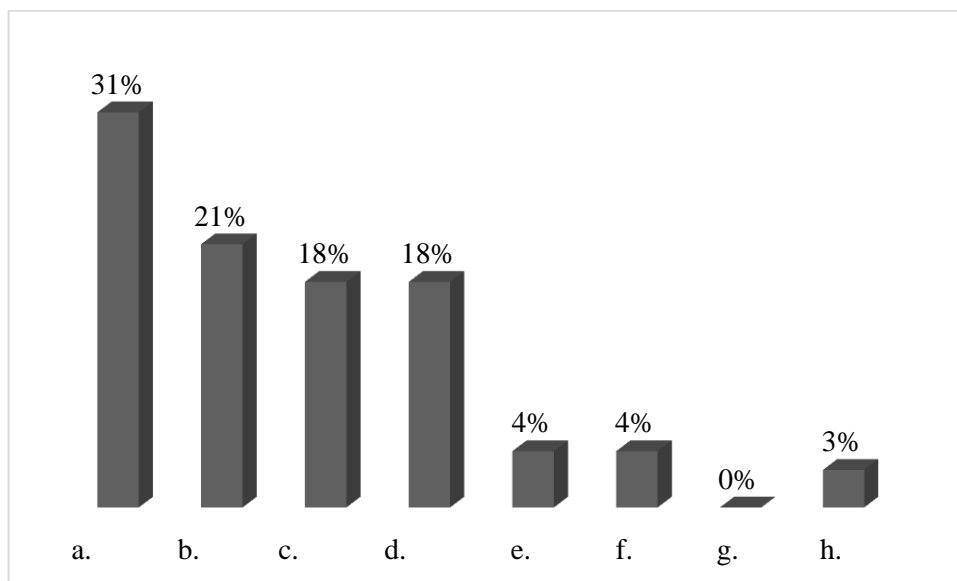
7. Каква е ползата от прилагането на СВОМР за вас лично?

- a) Увеличиха се познанията ми за програмите, субсидиите, проектите
- b) Увеличиха се познанията ми в моята сфера на професионална дейност, за предприемачеството и как се прави бизнес
- c) Модернизирах стопанството или предприятието си, започнах преработка, нов бизнес, създадох нови услуги, купих техника
- d) Повиших качеството на продукцията си, намерих нови пазари
- e) Доходите ми се повишиха
- f) Станах по-активен във взимането на решения, започнах да участвам в обществения живот
- g) Засега не виждам полза лично за мен или за семейството ми

Отговорите на този въпрос потвърждават казаното относно информираността – като лична полза най-много (37%) от анкетираните виждат увеличените им познания относно европейските програми и проекти, а 19% смятат ,че са се увеличили познанията им в собствената им професионална сфера. За съжаление, една пета от анкетираните (20%) засега не виждат никаква лична полза за себе си или семействата си.

8. Вие лично успяхте ли да се възползвате от някакъв вид сътрудничество: например между производителите във вашата сфера, обмяна на опит, подобряване на връзките с администрацията или друго?

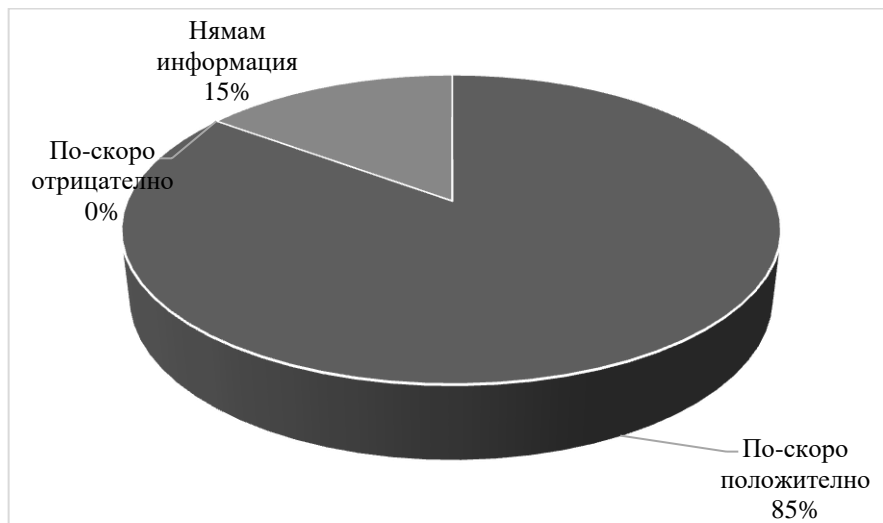

- a) Да, покрай МИГ се запознах с много хора в моята сфера и обменяме опит
- b) Да, чрез МИГ имам достъп до повече информация за моята дейност и бизнеса
- c) Да, подобриха се връзките ми с общинската администрация и въобще властите
- d) Да, МИГ редовно представят добри практики от страната и ЕС
- e) Не, всеки пази опита за себе си и не обменя информация с другите
- f) Не успявам да създам контакти нито в моята сфера, нито с общината
- g) МИГ не представят добри практики и не обменят опит с други МИГ
- h) Не се интересувам от работата на МИГ

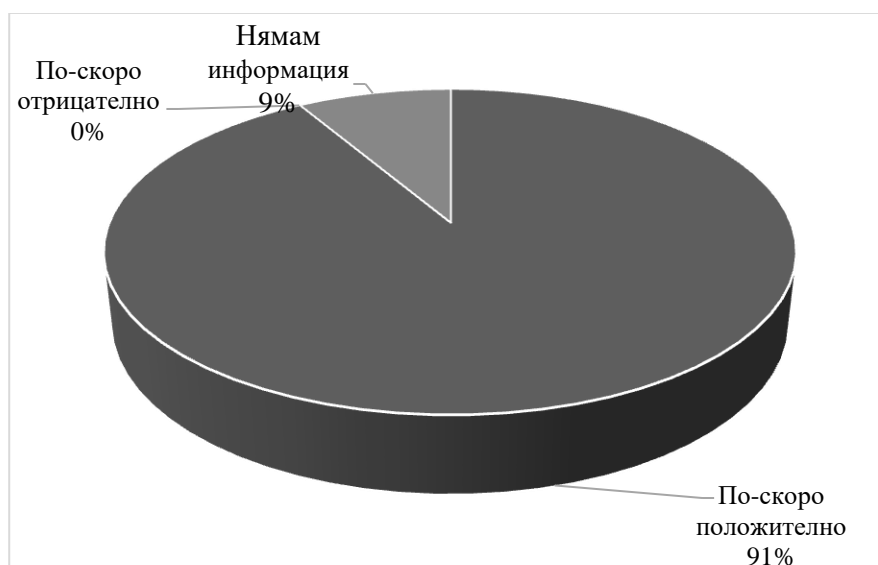
Тъй като един от най-важните принципи на ВОМР е работата в мрежи и сътрудничество, положително е, че 31% казват, че покрай МИГ са успели да обменят опит в сферата си на дейност, 21% смятат, че имат достъп до повече информация, а по 18% оценяват подобряването на отношенията си с администрацията и представянето на добри европейски практики от МИГ. Това е много добра оценка по отношение на въздействието между заинтересованите страни вследствие прилагането на СВОМР.

Следващите три въпроса са оценка на местната общност относно дейността на МИГ. По отношение приема и одобрението на проекти, 85% от анкетиранияте са дали добра оценка. По отношение на публичността и прозрачността в работата на екипа, както и работата с бенефициентите 91% имат положителна нагласа. Най-ниска е оценката на МИГ като сплотяващ фактор и лидер на мнение, като все пак и тя е преобладаващо положителна – 75%. На двата въпроса няма нито една отрицателна оценка, а на третия отрицателно са се изказали само 2%. Изводът, който може да се направи е, че местната общност е удовлетворена от дейността на МИГ, както и от прилагането на СВОМР на територията.

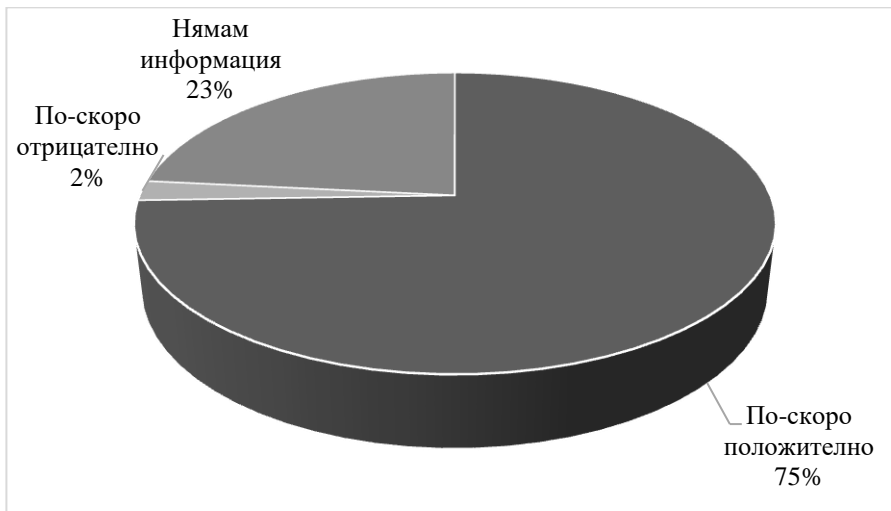
9. Как оценявате работата на МИГ по приема и одобрение на проекти?

10. Как оценявате работата на МИГ по отношение на публичността, провеждането на срещи, консултации, обучения?

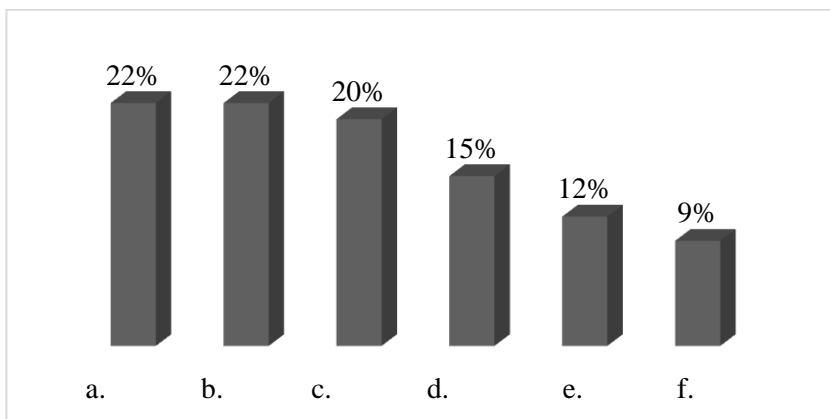

11. Как оценявате работата на МИГ като сплотяващ фактор за местната общност, лидер на мнение, изразител на подхода „отдолу-нагоре“?

Последният въпрос има за цел да даде ориентировъчни насоки на екипа на МИГ за планирането на следващата Стратегия за СВОМР. Разбира се, това проучване не е представително и МИГ е наложително да проведе по-разширено такова с цел установяване потребностите и нуждите на местната общност.

12. Какви проблеми на територията на двете общини трябва да реши една бъдеща Стратегия за ВОМР за следващия Програмен период до 2027 г.?

- a) Бедността, ниските доходи, безработицата
- b) Трябва да се задържат младите хора да не търсят работа и кариера другаде
- c) Да се развиват алтернативни на земеделието дейности – туризъм, услуги, преработка, защото от селско стопанство печелят само много големите фирми
- d) Условието за живеене – пътища, канализация, зелени площи, здравеопазване, липсата на развлечения и културни институции
- e) Да се подобри образованието, квалификацията и предприемаческата активност на хората, така те сами ще намерят решение на проблемите
- f) Да се опазва повече околната среда за бъдещите поколения